

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK BİLİM DALI

**ERGENLERDE ÇATIŞMA ÇÖZME VE ANNE BABA
TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

Hazırlayan

ENES AYDIN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. ZELİHA TRAŞ

Bu çalışma Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından 161310002 nolu Yüksek Lisans tez projesi olarak desteklenmiştir.

KONYA 2017

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı	Enes AYDIN
Numarası	128301051146
Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri / Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Tezin Adı	Ergenlerde Çatışma Çözme ve Anne Baba Tutumlarının İncelenmesi

Öğrencinin

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin İmzası

Enes Aydın
Enes AYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin

Adı Soyadı	Enes AYDIN
Numarası	128301051146
Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri / Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Zeliha TRAŞ
Tezin Adı	Ergenlerde Çatışma Çözme ve Anne Baba Tutumlarının İncelenmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan "Ergenlerde Çatışma Çözme ve Anne Baba Tutumlarının İncelenmesi" başlıklı bu çalışma 16.02.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Zeliha TRAŞ	Danışman	Doç. Dr. Zeliha TRAŞ Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Prof. Dr. Coşkun ARSLAN	Üye	Coşkun Arslan
Doç. Dr. Kemal ÖZTEMEL	Üye	Kemal Öztemel

ÖNSÖZ

Öncelikle, hem lisans eğitimimde hem de yüksek lisans eğitimimde danışmanlığımı yapan, her an beni destekleyen, güler yüzü ve çalışkanlığıyla kendisinden çok şey öğrendiğim kıymetli danışmanım Doç. Dr. Zeliha TRAŞ hocama desteklerinden ve pozitif yaklaşımlarından dolayı teşekkür ederim.

Lisans eğitimimde ve yüksek lisans döneminde de ders aldığım Necmettin Erbakan Üniversitesi'nin Değerli hocalarına müteşekkirim. Ayrıca ölçeklerini kullandığım kıymetli öğretim üyeleri Prof. Dr. Jale ELDELİKLİOĞLU ve Prof. Dr. Nermin Öner KORUKLU 'ya teşekkür ederim. Tezin bitirilme aşamasında görüş ve önerilerinden faydalandığım saygıdeğer hocam Doç. Dr. Kemal ÖZTEMEL'e şükranlarımı sunarım.

Araştırma sürecinde bana katkı sağlayan kıymetli meslektaşım Zekeriya GÖKCE' ye görev yaptığım okul idarecileri ve meslektaşlarıma teşekkür ederim. Ölçeklerin uygulanmasında yardımcı olan meslektaşlarıma şükranlarımı sunuyorum.

Her an desteklerini hissettiğim, yanlarında huzur bulduğum ailem iyi ki varsınız.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Enes AYDIN
	Numarası	128301051146
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri /Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Zeliha TRAŞ
	Tezin Adı	Ergenlerde Çatışma Çözme ve Anne Baba Tutumlarının İncelenmesi

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ergenlerde çatışma çözmenin anne baba tutumları açısından incelenmesidir. Araştırma grubundaki toplam 536 öğrencinin çatışma çözme davranışları belirlemek için Koruklu (1998) tarafından uyarlanan “Çatışma Çözme Davranışlarını Belirleme Ölçeği” ve anne baba tutumlarını ölçmek amacı ile Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) tarafından geliştirilmiş olan “Ana-Baba Tutum Envanteri” kullanılmıştır.

SPSS programının kullanılan verilerin analizinde T-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Tukey Testi, Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu ve Regresyon tekniği kullanılmıştır.

Ergenlerde çatışma çözme davranışlarının saldırganlık boyutunda anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Demokratik anne baba tutumları ile ergenlerde saldırganlık arasında negatif, koruyucu-istekçi ile otoriter anne baba tutumları arasında ise pozitif bir ilişki vardır. Demokratik anne tutumu arttıkça ergenlerin problem çözme becerisi artarken, koruyucu-istekçi anne tutumunda ise azaldığı görülmüştür. Otoriter baba tutumu arttıkça, ergenlerin problem çözme

becerisi azalırken, koruyucu ve demokratik baba tutumlarında problem çözme becerilerinin arttığı tespit edilmiştir.

Erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha saldırgan davranışlar gösterdiği ve kız öğrencilerin ise problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anne baba tutumlarına göre ise kız öğrencilerin anne ve babalarının daha demokratik bir tutum sergilediği tespit edilirken, erkek öğrencilerin anne ve babalarının otoriter bir tutum sergilediği anlaşılmaktadır. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu açısından ise cinsiyet değişkenine göre istatistiki olarak anlamlı bir fark belirlenememiştir.

Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi, öğrencilerinin İmam Hatip lisesindeki öğrencilerine kıyasla daha saldırgan davranışlar sergiledikleri belirlenmiş, Anadolu lisesindeki öğrencilerin ise 8. Sınıf öğrencilerine göre daha saldırgan davranışlar gösterdikleri tespit edilmiştir. Ergenlerin saldırganlık düzeyleri arasında lise sınıf düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı sonucu çıkmıştır.

Ergenlerin problem çözme becerileri arasında okul türü değişkeni bakımından 8. Sınıf ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi öğrencilerinden daha fazla problem çözme becerisine sahip oldukları belirlenmiştir.

Ergenlerin çatışma çözme becerilerinin anne ve baba eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

Benzer bir şekilde çatışma çözme becerileri ile ailenin gelir durumu arasında saldırganlık boyutunda anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

Ergenlerde anne- baba tutumları ile ailenin gelir durumu arasındaki ilişki irdelendiğinde, aile gelirinin düzeyine göre anne- baba koruyucu-istekçi ve otoriter tutumlarda anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Sonuç olarak problem çözme becerileri ve saldırganlık davranışları alt boyutlarında anne-baba tutumlarının cinsiyet, gelir durumu, okul türü, sınıf düzeyi açısından etkilendiği ve istatistiki olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çatışma, Çatışma Çözme, Anne Baba Tutumları

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Enes AYDIN
	Numarası	128301051146
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri /Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Zeliha TRAŞ
	Tezin İngilizce Adı	Analysis of Conflict Resolution in Adolescents in Terms of Parent Attitudes

ABSTRACT

The aim of the present study is to analyze the relation between conflict resolution in adolescents and parental attitudes. A total of 536 students participated in the study in which "Scale for Determining Conflict Resolution Behavior" adapted by Koruklu (1998) and "Parental Attitude Inventory" developed by Kuzgun and Eldeleklioğlu (2005) were employed.

SPSS program was used for data analysis. T-test, One-way ANOVA, Tukey test, Pearson Moments Product Correlation and Regression technique were employed in particular.

A meaningful relationship in the aggression sub-dimension of adolescent conflict resolution behavior and parental attitudes was determined. A negative relationship between democratic parental attitudes and aggression and a positive relationship between protective, requestor and authoritarian parent attitudes and aggression was determined. The higher the democratic mother attitude, the more the ability of problem solving of adolescents increased; however, in the protective - requestor mother attitude the ability of problem solving decreased. The increase in the authoritarian father attitude led to a decrease in the problem solving ability of adolescents; yet, in protective and democratic father attitudes, problem solving ability increased.

In terms of gender, whereas the male students showed more aggressive behaviors compared to female students, female students had higher problem solving skills.

According to parental attitudes, female students' parents displayed more democratic attitudes contrary to the parents of male students whose parents were more authoritarian. No statistically significant difference was determined in the protective parental attitude in terms of gender variable.

In terms of aggression a statistically significant difference was determined according to school type variable. Anatolian High School and Vocational High School students showed more aggressive behaviors compared to Imam Hatip High School. Likewise, Anatolian High school students were more aggressive compared to 8th graders. There was no statistically significant difference in terms of high school classes.

In terms of problem-solving skills, 8th graders and Imam Hatip High School Students have higher problem-solving skills compared to other school types.

In terms of parental education level, there was no statistically significant relationship in the conflict resolution skills of adolescents.

On analysing the relation between parental attitudes and family income levels, there were statistically significant differences in the protective- demanding and authoritarian parental attitudes.

In conclusion, there were statistically significant differences in the subscales of conflict resolution scale in adolescents and parental attitudes inventory in terms of gender, income level, school type, and class level.

Key words: conflict, conflict resolution, parental attitudes

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
BÖLÜM I.....	1
Giriş.....	1
1.1. Amaç	3
1.1.1.Araştırmanın Amacı	3
1.2.Araştırmanın Önemi.....	3
1.3. Sınırlılıklar	5
1.4. Tanımlar	5
BÖLÜM II	6
2.1.Çatışma Nedir?	6
2.1.1. Çatışma Türleri.....	7
2.1.2. Çatışmaların Nedenleri.....	8
2.1.2.1. Karşılanmamış Temel Gereksinimler	8
2.1.2.2. Farklı Değerler.....	10
2.1.2.3. Kaynakların Sınırlı Olması	11
2.1.3. Çatışmaya Gösterilen Tepkiler.....	11
2.1.3.1.Kaçma.....	12
2.1.3.2.Kavga Etme	12
2.1.4.Çatışma Çözme Stratejileri	13
2.1.4.1. Kaçınma, Geri Çekilme (Kaplumbağa).....	15
2.1.4.2. Verme, Yatıştırma (Ayı).....	15
2.1.4.3 Güçlü Olma, Hep Kazanma (Köpekbalığı)	16
2.1.4.5. Problem Çözme, Tartışabilme, Yüzleşebilme(Baykuş)	17
2.1.5.Çatışma Çözme İçin Gerekli Olan İletişim Becerileri	18
2.1.5.1 Etkili dinleme ve yapıcı konuşma	19
2.1.5.2.Etkin Dinleyicinin Özellikleri	19
2.1.5.3. İletişim Dili.....	20
2.1.5.4. Empatik anlayış	21

2.1.6.Çatışma Çözme Süreci	22
2.1.7.Çatışma Çözme Alanında Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	23
2.1.8.Çatışma Çözme Alanında Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	34
2.2.Anne Baba Tutumları	38
2.2.1.Demokratik Anne-Baba Tutumu.....	39
2.2.2.Otoriter Anne-Baba Tutumu	40
2.2.3.Koruyucu/İstekçi Anne-Baba Tutumu	41
2.2.4.İlgisiz Anne-Baba Tutumu	41
2.2.5.Dengesiz ve Tutarsız Anne-Baba Tutumu	42
2.2.6.Anne Baba Tutumları İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	43
2.2.7.Anne Baba Tutumları İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	47
BÖLÜM III.....	49
Yöntem.....	49
3.1. Araştırmanın Modeli	49
3.2. Çalışma Evreni –Örneklemi	49
BÖLÜM IV.....	56
BULGULAR.....	56
BÖLÜM VI.....	84
Sonuç Ve Öneriler	84
6.1. Sonuçlar.....	84
6.2. Öneriler	86
6.2.1. Uygulamaya Dönük Öneriler	86
6.2.2. İleri Araştırmaya Dönük Öneriler	87
KAYNAKÇA	89
EKLER	104
Özgeçmiş	107

Kisaltmalar

ÇÇDBÖ: Çatışma Çözme Davranışları Belirleme Ölçeği

ABTE: Ana-Baba Tutum Envanteri

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Tablolar Listesi

Tablo 1 Cinsiyete İlişkin Frekans Tablosu	49
Tablo 2:Sınıfa İlişkin Frekans Tablosu.....	50
Tablo 3:Lise Türlerine İlişkin Frekans Tablosu	50
Tablo 4:Anne Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Tablosu.....	51
Tablo 5:Baba Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Tablosu	51
Tablo 6:Ailenin Ortalama Aylık Gelirine Göre Frekans Tablosu	51
Tablo 7: Anne-Baba Tutumlarının Çatışma Çözme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonucu	56
Tablo 8: Anne-Baba Tutumlarının Saldırganlık Alt Ölçeğine İlişkin Regresyon Analizi Sonucu.....	57
Tablo 9: Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Alt Ölçeğine İlişkin Regresyon Analizi Sonucu.....	58
Tablo 10: Saldırganlık ve Problem Çözme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri	58
Tablo 11 : Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonucu.....	59
Tablo 12: Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonucu.....	60
Tablo 13: Saldırganlık ve Problem Çözme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri	61
Tablo 14: Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Sonucu.....	61
Tablo 15: Saldırganlık, Problem Çözme ve Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri	62
Tablo 16: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonucu.....	63
Tablo 17: Saldırganlık, Problem Çözme ve Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri	64
Tablo 18 : Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonucu	65
Tablo 19: Saldırganlık, Problem Çözme ve Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri	66
Tablo 20: Gelir Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonucu	67

BÖLÜM I

Giriş

Toplumların düzen ve refah içinde yaşaması kişilerin sahip olduğu tutumlarla doğrudan ilişkilidir. Bunun için bireylerin, yaratıcı düşünmesi, eleştirel düşünmesi, problemlere farklı bakış açıları getirmeleri, problem çözme becerilerinin olması, empatik anlayış, farklı özelliklere saygı duyabilmesi, çatışmaları olumlu biçimde çözebilmesi gibi bir kısım becerilerin olmasına gerek duyulmaktadır. Bunların içerisinde çatışma çözme becerisi önemli bir yere sahiptir.

Okullar, öğrencilerin kendilerini her türlü tehlikeye karşı güvende hissedecekleri, başkalarıyla birlikte çalışma olanakları bulabileceği ve farklılıkların doğal karşılandığı öğrenme ortamları olmak durumundadır (Öğülmüş, 2004). Çünkü okullar, öğrencilerin öğretmenleriyle ve diğer arkadaşlarıyla iletişimde bulunduğu, başka bir deyişle kişilerarası etkileşimin yoğun olarak yaşandığı kurumlardır (Taştan, 2010). Toplumsal yaşamın bir parçası olan okullarda bireyler, farklı geçmiş yaşantılara ve özelliklere sahiptir. Bu bireysel farklılıkların bir gereği olarak, toplumsal yaşamda olduğu gibi, okullarda da zaman zaman çatışmalar ortaya çıkabilmektedir.

Bireylerin bir konuya olan bakış açıları, düşünceleri ve değer yargıları farklı olduğu için insanın olduğu her yer ve ortamda çatışmaların yaşanması kaçınılmaz ve doğaldır (Özdemir, 2013).

Bireyin hayatında ilk iletişime geçtiği ve ilişkiler kurduğu kişiler anne babasıdır. Ebeveynle kurulan etkileşim ve ilişkiler bir yandan da kişinin yaşadığı toplumla uyum sürecini başlatır. Bireyler arası iletişimde ve ilişkilerde çatışma çözme becerisinin önemi bireyin ilk etkileşim içerisindeki bireyler olarak ebeveynlerinde görülmektedir. Yapılan araştırmalarda aile tutumlarının çocukların davranışlarını etkilediği gözlemlenmiştir. Yanlış rehberlik, , çocuğa sınır koyamamak, ödül ve ceza sistemindeki yanlışlıklar yapılması çocuklarda akran ilişkilerinde problem yaşamalarına sebep olmakta ve karşılaşılan problemleri çözme becerilerini etkilemektedir. Çocukların kazandıkları pozitif sosyal davranışların ekseriyeti aile yaşamı içindeki öğrenmeye ve ailedeki kişileri model almaya dayandığı

düşünülmektedir. Aile bireylerinin çocukla etkileşimi çocuğun aile hayatı içindeki konumunu belirler. İlk sosyal deneyimlerini çocuk ailedeki fertlerle etkileşimi sonucu oluşturur (Baran, 2005).

Bireyin ilk sosyal deneyimleri de dâhil olmak üzere pek çok davranış modellerini öğrendiği aile fertlerinden en baskını belki de annedir. Aile fertlerinden özellikle anneden öğrenilen davranış modellerinden biri de çatışma çözme becerisidir (Baran, 2005).

Çatışma hayatımızda sürekli bulunan ve bireylerin birbirleriyle yaşadıkları anlaşmazlıkları ve amaçlarına ulaşmalarında problem yaşadıkları her durumda ortaya çıkar (Aslan, 2008). Bireyin yaşamında karşılaştığı çatışmalar bireyin gelişimini ve problem çözme becerilerini artırdığı düşünüldüğünde; çatışma ilk etap da uzak durulması gereken bir olgu olarak düşünülse de olumlu tarafları da mevcuttur (Hisli, Şahin, Basım ve Çetin, 2009).

Yapıcı ve Olumlu neticeleri olan çatışma çözme becerilerinin bireyin yaşamı içerisinde öğrenebilmesi her zaman mümkün olmamaktadır. Öğrencilere çatışmanın yaşama katkı sağlayan bireyin yaşam kalitesini arttıran yönlerinin olduğunu aktarmanın gerekliliği hem birey hem de toplum açısından önemlidir. Öğrencilere çatışma çözme konusunda beceri kazandırılmasında yetişkinlere görevler düşmektedir (Korkut, 2004).

Kişinin yaşamda karşılaştığı sorunları sağlıklı bir şekilde çözüm bulmasını sağlayacak en etkili becerilerden biriside çatışma çözme becerisidir. Çatışma çözme davranışı yaşamın her anında ihtiyaç duyulacağından çatışma çözme becerilerini olumlu ve olumsuz yönde yordayan değişkenlerin bilinmesi önem arz etmektedir (Tuzcuoğlu ve Erdoğan 2014).

Hedef davranışın, becerinin geliştirilmesi; ancak tam olarak davranışa nelerin doğrudan etki ettiğinin bulunması ile mümkün olacaktır. Bu bağlamda anne baba tutumlarının bireyin çatışma çözme becerilerine etkisinin olduğu düşünülmektedir.

1.1. Amaç

Araştırmanın bu bölümünde amaç, alt amaçlar, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlar bölümlerine yer verilecektir.

1.1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, ergenlerde çatışma çözmenin anne baba tutumları açısından incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- 1.Ergenlerdeki çatışma çözme becerilerinin anne baba tutumları ile arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ergenlerdeki çatışma çözme becerilerini anne baba tutumları yordamakta mıdır?
- 3.Ergenlerde çatışma çözme becerileri ile
  - a) Cinsiyet,
  - b) Okul türü,
  - c) Sınıf düzeyi,
  - d) Anne baba eğitim durumu ve
  - e) Ailenin gelir düzeyi açısından anlamlı farklılık var mıdır?
- 4.Ergenlerde anne baba tutumlarının
  - a) Cinsiyet,
  - b) Okul türü,
  - c) Sınıf düzeyi
  - d) Anne baba eğitim durumu ve
  - e) Ailenin gelir düzeyi açısından anlamlı farklılık var mıdır?

1.2.Araştırmanın Önemi

Yaşamın her safhasında ve her yaş grubundaki kişiler arasında çeşitli sebeplerle çatışma yaşanabilmektedir. Yetişkinler, gençler, çocuklar kendi yaşlarıyla çatışma yaşayabileceği gibi, çocuklarla yetişkinler arasında da çeşitli nedenlerle çatışma yaşanabilir.

Ergenlik dönemiyle beraber kişi hem kendi içinde hem de çevresiyle yoğun bir şekilde problemler yaşamakta olup bu dönemden önce bireyin çatışma çözme becerileri konusunda donanımlı olması karşılaştığı çatışmalara çözüm getirebilmesi açısından fayda sağlayacaktır (Crawford ve Bodine,1996).

Günümüzde gençler ve çocuklar arasında saldırganlık ve şiddetin artması; yaşanan bu olumsuz davranışların sebeplerinin irdelenmesine ve bu olumsuz davranışları en aza indirmek için çözüm yolları aranmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan araştırmalarda sınıfta ve okul yaşantısında karşılaşılan herhangi bir çatışma da bireylerin birbirlerine duygusal, fiziksel ve sözel saldırıda buldukları ve çoğu zaman öfkelerine yenilerek şiddete başvurdukları görülmektedir (Gentry, 2000).

Çatışma karşısında her bireyin farklı tutum ve davranış sergilediği görülmüştür. Bazen bireyler çatışma durumunda kaçınmayı seçerken bazen çatışma çözmeye yönelik davranışta buldukları görülmektedir.

Yukarıda sözü edilen gerekçeler çatışma durumunda verilen tepkilerin farklı olmasına etki eden faktörün ana baba tutumları olabileceğini akla getirmektedir. Çatışma çözme becerisi ergenler için en önemli becerilerinde başında geliyor. Çünkü ergenlik dönemi en karmaşık dönem olması sebebiyle problem çözme becerisi gelişmiş bireyler her durumda çözümü bulacaktır.

Bu araştırmada, çatışma çözme becerilerinin anne baba tutumları ile ilişkisinin incelenmesinin, saldırganlık ve şiddeti önleme çalışmaları açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Ergenlerde sıkça rastlanan Saldırganlık, şiddet davranışların, azaltılmasında çatışma çözme becerisinin önemine vurgu yapmak ve çatışma çözme becerisinin kazanılmasında anne baba tutumunun etkisini incelemenin önemli sonuçlar çıkaracağını öngörülmektedir.

Çatışma çözme becerisini kazanmış bireylerin yetiştirme konusunda anne babanın göstermiş olduğu tutumların çocuğun pek çok gelişim alanını doğrudan etkileyeceği ve çocuğun sosyal davranışlarının önemli bir belirleyicisi olacağı düşünülmektedir.

Ergenlere çatışma çözme ve problem çözme becerisi kazanmasında ailenin öneminin fark edilmesine katkı sağlayacağını düşünülmektedir. Bu çalışma ile ergenlerin çatışma çözme becerileri ve anne baba tutumları ile ilgili çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın bulguları yalnızca Konya Meram ilçesinde bulunan Ortaokul ve Lise öğrencileri ile sınırlıdır.

2. Çatışma çözme davranışları, Çatışma Çözme Davranışları Belirleme Ölçeği” ve anne baba tutumları da “Ana Baba Tutum Envanteri ” araçlarının ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.4. Tanımlar

Çatışma: Çatışma en az iki taraf arasında, değer, fikir, inanç, ilgi, algı, kültürel faktörler, sosyal roller, ihtiyaçlar, iletişim becerileri yönünden farklılıklar olduğu durumlarda yaşanabilen, gerilim, engellenme, rekabet, değişiklik ve müdahaleler sonucunda yaşanan durumlardır (Kavalcı, 2001).

Çatışma Çözme: Anlaşmazlıkları olan tarafların, başarılı bir sonuca ulaşmak için birlikte yürüttükleri bir çalışma sürecidir (Mourer, 1991).

Anne Baba Tutumları: Ebeveynlerin çocuğun psikolojik, sosyal ve kişilik gelişimlerini etkileyecek olumlu ya da olumsuz tepkide bulunmalarıdır (Yavuzer, 1996).

BÖLÜM II

Konu ile ilgili Kuramsal ve Kavramsal Açıklamalar

Bu bölümde önce, çatışma, çatışma nedenleri, çatışma çözme, çatışma çözme basamakları ve bu kavramlarla ilgili Türkiye de ve yurt dışında yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Sonra anne baba tutumları ile ilgili Türkiye de ve yurt dışında yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.Çatışma Nedir?

Çatışma, kişinin ya da grubun bir seçeneği tercih etmede zorlanması ve bu zorlanma sonucu karar verme mekanizmalarında bozulma olarak tanımlanabilir. Çatışma kişinin kendisiyle olabileceği gibi, kişi ile başka bir kişi ya da grup içinde ve gruplar arasında olabilir (Taştan, 2000). Başka bir tanımda ise çatışma iki ya da daha fazla kişi arasında yaşanan bir uyumsuzluk durumu olup insan yaşamının doğal bir parçası olarak görülmektedir (Deutsch,1993).

Çatışma herhangi bir konu üzerinde bir veya birden fazla kişinin uyuşamadığı durumlarda meydana gelir. İhtiyaçlar, arzular ve dürtüler bireylerin çatışma yaşamalarında etki eder. Çatışma bazen de bireylerin bir konu üzerinde davranış ve düşüncelerinin birbirine zıt olmasından ve ya kişilerin bu davranış ve söylemleri doğru algılayamadıklarından yaşanabilir (Öner,2000).

Pekkaya (1994) yaptığı araştırma da, çatışmayla ilgili şu bilgilere yer vermiştir.

1. Çatışma olumlu ve olumsuz neticeleri olan bir süreçtir
2. Çatışma kişiler arasında olabileceği gibi topluluklar arasında hatta uluslararası boyutta ülkeler arasında tüm ilişkilerin doğasında olan bir durumdur.
3. Birey çatışma çözme becerilerini kendisi kullanabileceği gibi isteği doğrultusunda arabulucu tarafından da karşılaşılan çatışma çözülebilir.
4. Karşılaşılan çatışma durumu iletişim kanalıyla olumlu bir şekilde çözümlenebilir.

5. Çatışmalara çözüm bulabilme becerileri yaşanan problemi belirleme, tarafları çözüm için bir araya getirme, tarafları çekişme durumundan problem çözme ortamına çevirme, güven ve işbirliği ortamı oluşturma, gözlem yapma, konuşma ve dinleme gibi iletişim becerilerini içine alır.
6. Karşılaşılan çatışmalara çözüm getirme, taraflara etkili neticeler almaya yönelik bir problem çözme sürecidir.

2.1.1. Çatışma Türleri

Johnson & Johnson (1991) dört tür çatışmadan bahsetmektedir. Bu çatışma türleri; tartışma, kavramsal çatışma, çıkar çatışması ve gelişimsel çatışmadır. Bu çatışma türlerinden ikisi veya daha çoğu bir arada bulunabilir. Bu çatışma türlerine ait bilgiler aşağıda kısaca bahsedilmiştir:

1. Tartışma: Kişinin düşünceleri ve bilgileri başkalarına uymadığı durumlarda meydana gelir ve taraflar uzlaşmaya çalışırlar. Uzlaşamadıkları noktada ise tartışma oluşur.

2. Kavramsal çatışma: Kişinin mevcut bilgilerine uymayan yeni bir bilgiyle karşılaşması durumunda ortaya çıkar. Bu iki farklı bilginin birbirleri ile uzlaştırılması gerekir. Kavramsal çatışma, bireyi yeni bilgiler öğrenmeye, farklı bakış açısıyla olaylara bakmaya, değişik durumlar karşısında akıl yürütme becerisi kazanmaya yol açar.

3. Çıkar Çatışması: Farklı gayelere ulaşmayı hedefleyen iki kişinin sergiledikleri davranışın ya da yaptıkları gayretlerin birbirine engel teşkil etmesi noktasında oluşur. Kişiler, birbirleri ile iletişim ve etkileşim içinde olduklarından dolayı birbirlerini etkiler ve etkilenirler. Bu noktada çatışmaların olumlu şekilde çözüm bulabilmesi için bireylerin işbirliği yapmaları ve çözüm için istekli olmaları gereklidir. Ayrıca çatışma yaşayan kişilerin birbirlerinin arzu ve beklentilerini dikkate alarak olaya yaklaşmaları gerekmektedir.

4. Gelişimsel Çatışma: Kişinin mevcut gelişim döneminden dolayı zamana, farklı düşünce ve arzular sebebiyle çevresindeki diğer kişilerle problem yaşamasına

sebepler olur. Örneğin ergenlik dönemiyle beraber kişinin arkadaşlarıyla ve kendi ailesiyle çatışma yaşamaması

2.1.2. Çatışmaların Nedenleri

Çatışma durumunun çözümü için çatışmayı oluşturan sebeplerin tespiti önem arz etmektedir. Problemin ne olduğunun iyi tespiti durumunda çözüm daha kolay olacaktır. Bunun için çatışmanın nedenlerinin öncelikle belirlenmesi gerekir.

2.1.2.1. Karşılanmamış Temel Gereksinimler

Glasser (1990) çatışmanın nedenlerinin karşılanmamış temel gereksinimler, farklı değerler ve kaynakların sınırlı olması şeklinde belirtmiştir. Bunlar ait olma, güç, özgürlük ve eğlence olarak sıralanmıştır. Bütün insanlar ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla güdülenirler. Glasser (1990) davranışı güdüleyen dört temel gereksinimden bahsetmiş olup bunlar ait olma, güç, özgürlük ve eğlence olarak sıralamıştır:

Ait olma: Paylaşma, sevilme, sevme ve başkalarıyla işbirliği neticesinde kazanılır.

Güç: Onure edilme, yerine getirme, Başarma, saygı görme ile karşılanır.

Özgürlük: Kişi eğer kendisiyle alakalı tercihlerde bulunursa özgürlük gereksinimini karşılar.

Eğlence: Gülme, eğlenme ve oyun oynama ile sağlanır.

Genellikle davranışlarımızın sebebi olarak çevremizdeki olayları veya kişileri görürüz. Fakat bu durum yanlış düşüncedir. Çünkü bireyi çevresinden farklı davranış göstermeye iten aslında kişinin kendi temel ihtiyaçlarıdır.

Bu ihtiyaçların karşılanmasıyla ilgili diğer bir husus ta, her kişi için bu ihtiyaçları karşılayan durumun kişinin zihnindeki var olan şemanın değişik olmasından kaynaklanmaktadır.

Glasser'e (1990) her kişinin zihninde kendine özgü olarak bu ihtiyaçları karşılamak amacıyla kullanacağı "görüntüler albümü" olduğunu ifade etmiştir. Glasser'in bu "görüntüler albümü" kavramı Piaget'in şema kavramıyla benzerlik göstermektedir. Bu görüntüler kişiye hasır. Bu noktadan hareketle insanlar gereksinimlerinin karşılanması noktasında farklı düşüncelere, yani farklı resimlere

sahip oldukları için, çatışma hallerinde kendi gereksinimlerini karşılayabilmek maksadıyla farklı tepkilerde bulunurlar.

Bireyler çatışma ile karşılaştıkları durumlarda iki farklı yola başvurabilirler; çatışmayı devam ettirmek ve yahut problemi çözmek. Çatışma çözme metotları gereksinimlerin belirlenmesini sağlayarak bu gereksinimlerin karşılanabilmesine yardımcı olur. Çatışma durumunu sürdürmeyi tercih ettiğimiz takdirde iki tarafında temel ihtiyaçları karşılanamayacağından dolayı çatışmayı çözebilmek için en başta yapılması gereken çatışma taraflarının temel gereksinimlerinin tespit edilmesi olmalıdır (Öner, 2000).

Yaşanan çatışmaların ortadan kalkması için öncelikle bireyin hangi temel gereksiniminin karşılanmadığı tespit edilmeli ve bu gereksinimi karşılamamanın farklı çözüm yollarını bulmayı kişiye öğretmek gerekmektedir (Öğülmüş, 2004).

Bu nedenle öncelikle psikolojik ihtiyaçların açıklanmasında yarar vardır.

Psikolojik ihtiyaçlarla alakalı detaylı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

Ait Olma Gereksinimi: Bu gereksinim, öğrencilerin sınıftaki içsel güdülenmesi için gerekli olup yaşı ne olursa olsun bütün öğrenciler için yaşlıları tarafından kabul görmek ve tanınmak mühim bir psikolojik gereksinimdir. Bu sebepten dolayı kişi, değişik gruplara katılarak, sevilme, sevme, paylaşma ve başkalarıyla işbirliği kurarak bu ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Bundan dolayı insan yaşamında ailesi çevresi okulu, sınıfı ve arkadaş gruplarını çok önem arz etmektedir. Kişi, aidiyet hissettiğin arkadaş grubundan veya arkadaş grubunun bir kısmıyla yaşadığı problemler neticesinde bu gereksinimi karşılanmamış veya engellenmiş olduğundan çatışmalar meydana çıkmaktadır (Öner, 2000).

Güç Gereksinimi: Bireyler gücü elde bulundurma ihtiyaçlarını değişik yollarla karşılayabilirler. Bu gereksinim bazı kişilerde verilen bir görevi başarıyla ifa etme, başkaları tarafından taltif edilme, saygı duyulma şeklinde olabileceği gibi bazı kişilerde ise bu durum maddi olarak veya fiziksel olarak güçlü olmakla da karşılanabilir. Bu tür ihtiyaçlarını yerine getirmeye çalışan bir bireyin bu çabası engellendiğinde veya bireyin kendisini aciz görmesine sebep olan herhangi bir durumun yaşanması neticesinden dolayı kişiler arasında çatışmaya neden olabilir (Öğülmüş, 2004).

Özgürlük Gereksinimi: İnsanın hayatında özgür olabilmesi karşılaştığı durumlar karşısında farklı seçeneklere sahip olması ve o seçenekler içinden birine karar verme ve tercih yapabilmesidir. Bu manada bireyin durumlar karşısında tercih seçeneklerini kısıtlamak ve tercih yapmasına mani olmak ya da bireyi herhangi bir seçime zorlamak, özgürlük gereksinimini karşılamadığından çatışmalara neden olmaktadır (Öner, 2000).

Eğlenme Gereksinimi: kişinin iş yaşamından mutlu olması, arkadaş ilişkilerinden zevk alması ve eğlenme, gülme, oyun oynamayla ortaya çıkan bir ihtiyaçtır. Eğlenme gereksinimi kişinin hayatta en fazla ihtiyaç duyduğu sosyal gereksinimlerin başında gelir. Bu durumun karşılanma ihtiyaçlarının engellenmesi çatışmaya neden olmaktadır (Öner, 2000).

2.1.2.2. Farklı Değerler

Bireylerin birbirleri ile yaşamış oldukları çatışma nedenleri farklı inanç, zihniyet, yaşam tarzı, ilkeler gibi farklı değer yargıları nedeniyle çatışma çözümü çok güç olmaktadır. Çünkü bireylerin doğduğu günden itibaren içinde bulunduğu ailenin ve sosyal çevrenin değerleri bireyin tutum ve davranışları için şema oluşturmaktadır. Bu nedenle kişinin çevresinden alarak özümlediği ve kabullendiği değerlerine karşı oldukça hassastır (Öğülmüş, 2004).

Taraflar arasında değer çatışmaları olduğunda, taraflar kendi benliklerine karşı bir saldırı olduğunu varsayarak savunmaya geçerler. Bunun neticesinde de kendi kabullendikleri değerleri muhafaza etmeye çalışırlar. Değerler konusunda çatışma yaşayan tarafların kendi içinde haklı olduklarını düşündüklerinden çoğu zaman çatışmanın çözüme kavuşması zor olmaktadır. Her ne vakit taraflar birbirlerinin farklı yaşantılarından dolayı düşünce tarzlarının farklı olduğunu düşünerek birbirlerini reddetmeden kabullenirlerse çözüm yolu bulabilirler (Öner,2000).

Okulda öğrenciler arasındaki çatışmalar aşağıdaki sebeplerden kaynaklandığını ifade etmiştir. Bu sebepler;

1. Öğrencilerin birlikte başarmak öğrenmek yerine birbirlerine karşı öğrenmeye çalıştıkları için yarışçı sınıf ortamının olması
2. Çatışmalara sebep olan düşük iletişim, yanlış anlama ve yanlış algılama,

3. Güvensiz ilişkiler ve hoşgörüsüz sınıf ortamı,

4. Öğrencilerin birbirlerine öfkeli, saldırgan ve engelleme gibi uygun olmayan davranış biçimleriyle yaklaşılması.

5. Cılız çatışma çözme becerileri ile çatışmaya sürecine yanlış tepki gösterme, enerjinin yanlış kullanımı, kuralların katı olması, sürekli iletişim problemlerinde güç ve kuvvetin saldırganlık boyutunda kullanılması (Türnüklü, 2003).

2.1.2.3. Kaynakların Sınırlı Olması

Kişiler arası çatışmalar mal, zaman para, bilgi vb. sınırlı kaynaklar olması sebebiyle meydana gelebilir. Çatışma kaynakların azlığı sebebiyle ortaya çıkmışsa, yapılacak durum, kıt kaynaklar için mücadele etmek yerine veya birbirleriyle çekişmek yerine, kaynakları artırmak için anlaşmaktır. Bu anlaşmada taraflar sorun çözme sürecine aktif olarak katılarak, birbirlerinin çıkarlarını kabul ederler ve yeni seçenekler ortaya çıkmasına imkân sağlarlar. Taraflar açısından adil bir paylaşım olması sorunun çözümü için, tarafların lehine olacaktır (Öner,2000).

2.1.3. Çatışmaya Gösterilen Tepkiler

Her insanın çatışma durumlarında gösterdiği tepkiler birbirinden farklıdır. Bunun sebebi çatışma çözme becerilerinin çatışma yaşayarak öğrenilmesinden kaynaklanmaktadır. Çocukluktan itibaren bireyler çatışmaya nasıl tepki vereceklerini çevrelerindeki insanları ve çatışma durumlarını gözlemleyerek öğrenirler. Arkadaşlar, ebeveynler, sınıf ortamı, okunan kitaplar, filmlerdeki izlenen kahramanlar çocuk için birer model oluşturmaktadırlar.

Bazı kişiler çatışmaları olumlu yolları izleyerek çözerler. Çatışmayı olumlu yolla çözen kişilerin çatışma karşısında gösterdiği tepkilere baktığımızda bunlar:

- Karşısındakini dikkatle dinleme.
- Karşıdaki kişinin gereksinimlerini gözetme.
- Çok çabuk gerilmeme ve çözümsüz uzlaşmalara yanaşmama. Farklı çözüm yolları üretme.
- Problemlerle ilgili olan herkesin, problem üzerine odaklaşmasını sağlama

Çatışma çözmede sağlıksız yolları kullanan kişilerin çatışma karşısında gösterdiği tepkilere bakılırsa bunlarda:

- İstediklerini sonucu kazanamadıkları zaman öfkeli davranırlar.
- İstediklerini almak için şiddete başvurabilir ve çevresindeki kişileri şiddetle tehdit edebilirler.
- Problemin üzerinde tartışmayı kabul etmeyerek problemin çözüme kavuşmasını engellerler.
- Kendilerinden daha da üstün olduklarını kabul ettikleri kişiler karşısında tepki vermekten çekinirler.
- Yaşanan problemi ve bu problemi çözmeye yönelik ile ilgili seçenekleri ortaya koymaktan kaçınırlar.

Çatışmaların çözümü konusunda sergilenen sağlıklı ve sağlıksız davranışları belirttikten sonra genellikle çatışma anında gösterilen tepkileri kaçma, kavga etme ve problem çözme olarak üç grupta açıklanabilir (Öner, 2000).

2.1.3.1.Kaçma

Kaçma davranışı bireylerin çoğu zaman başvurdukları çatışma tepkilerindedir. Burada bireyler yaşadıkları çatışmayı yok sayarak veya görmezden gelerek çatışmanın oluşturduğu gerilimden kurtulacakları zannederek hareket ederler. Çatışma yaşayan bireylerden birisi diğer tarafa uyma davranışı ve boyun eğme tutumu sergileyerek çatışmadan kaçabilir. Kaçma davranışı sergilendiğinde psikolojik gereksinimler giderilmediğinden ya da yok sayıldığından bu gereksinimler karşılanamaz (Koruklu, 1998).

2.1.3.2.Kavga Etme

Taraflardan hepsinin veya birinin kaçma davranışına göstermediği durumda taraflardan birinin diğeri üzerine güç kullanması sonucu çatışma yaşayan kişilerden birinin kazandığı diğerin kaybettiği çatışma durumudur. Taraflar birbirlerinin gereksinimlerini kabul etmediklerinden dolayı birbirlerine olumsuz duygular besledikleri için kavga ederler. Bu durumda çatışma çözme davranışı ile beraber tarafların öfke kontrol becerileri de önemlidir. Kavga genellikle tarafların birbirlerinin sorunlarına kendi pencerelerinden bakmalarından dolayı, karşı tarafın

duygu ve düşüncelerine önem vermediklerinde ortaya çıkan ve birbirleri ile iletişim kurmaktan kaçındıkları durumlarda oluşur (Koruklu, 1998).

2.1.3.3.Problem Çözme

Problem çözme durumunda çatışma yaşayan taraflar arasında iletişim söz konusudur ve taraflar birbirini suçlamadan, birbirine zarar vermeden ortak sorunlarına odaklaşırlar. Problem çözme stratejisini kullanabilen kişiler işbirliğine yatkındırlar. Çatışmalara problem çözme türünde tepki göstermek, çatışmaların kazan-kazan biçiminde sonuçlanmasını sağlar. Sadece bir kişi için değil her iki kişi içinde kazan – kazan türü çatışma söz konusudur. Karşılıklı anlayış, saygı ile tarafların ilişkileri bozulmadan, her iki tarafında gereksinimlerini karşılayacak bir çözüme ulaşılabilir (Öner,2000).

2.1.4.Çatışma Çözme Stratejileri

Her insan çatışma durumuna göre farklı yöntemler sergiler. Özellikle öğrenmenin başladığı çocukluk yıllarıyla beraber bu çatışma çözme yöntemleri belirli bir şemaya dönüşmeye başlar. Kişi çoğu zaman bir çatışma karşısında spontane bir şekilde davranırlar. Bu yüzden kişinin kullandığı çatışma çözme becerileri konusunda özgün ve daha etkili çatışma çözme becerileri öğrenilebilir (Koruklu, 1998).

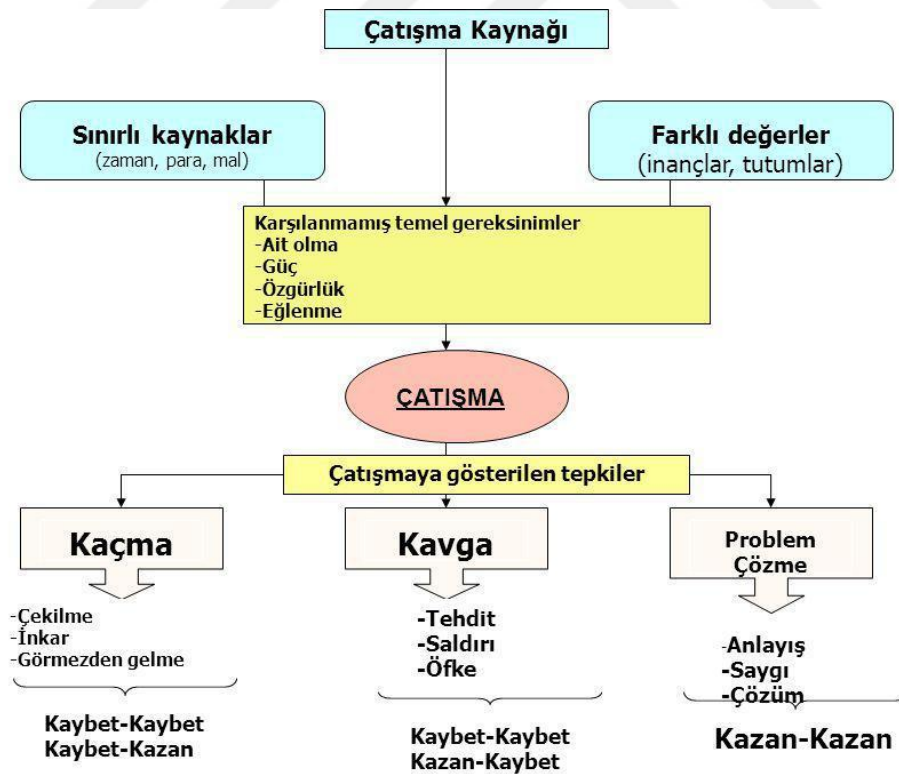
Johnson ve Johnson'a göre (1994) bir çatışmada insan iki şey ister. Birincisi bireyin kendi amaçlarını gerçekleştirme isteğidir ki bu durum kişiler arası çatışmalara çoğu zaman sebebiyet verir. Diğeri ise çatışma yaşadığı bireylerle, her ne kadar problem yaşasa da ilişkilerine verdiği önem veya ilişkinin devam etmesini istemesidir. Burada çatışmaya neden olan kişisel amacın birey için ne kadar önemli olduğu ve çatışma yaşadığı kişi ile ilişkisi ne kadar önemli olduğu sorularına bağlı olarak bireyler kişiler birbirinden farklı çatışma çözme yöntemleri sergileyebilirler.

Bireylerin amaçlarına ve ilişkilerine ne açıda önem verdiklerine bağlı olarak sergileyebilecekleri beş farklı çatışma çözme yöntemini tanımlamış ve bu beş yöntemin her birine farklı bir hayvan simgesiyle ifade etmiştir. Bunlar şekil 1'de gösterilmiştir (Koruklu, 1998).

Şekil 1 Çatışma çözme stratejileri (Johnson ve Johnson, 1994).

Simith ve Sidwell (1990) ve Gordon (2005) ise, çatışma çözme davranışını kaçınma, saldırganlık ve problem çözme olarak üç başlıkta açıklamıştır. Bu çatışma çözme davranışları ve olası sonuçları şekil 2’de yer almaktadır.

Şekil 2. Çatışma Çözme Davranışları (Simith ve Sidwell, 1990).

2.1.4.1. Kaçınma, Geri Çekilme (Kaplumbağa)

Kaplumbağalar çatışmadan kaçınmak için geri çekilme davranışı gösterirler. Çatışmayı çözemeyeceklerine inanırlar. Çatışmayı çözmek yerine fiziksel veya psikolojik olarak geri çekilmeyi tercih ederler. Kaçınma taraflardan birisinin diğeri ile yaşadığı çatışma durumuna kayıtsız kalma durumudur. Kaplumbağa nasıl ki karşılaştığı zor durumlarda veya tehlikeyi gördüğü durumlarda kabuğuna çekiliyorsa bu davranıştaki kişilerde çatışma durumunda kazanma şansları olmadığını düşündüğünde ya da karşı tarafın haklı ve kendisinden daha kuvvetli olduğunu kabullendiği zaman kaçınma veya geri çekilme davranışına bürünürler (Koruklu, 1998).

Çatışma çözmeye kaplumbağa çatışma çözme stratejisini “kaçınma ve geri çekilme davranışını” aşağıdaki durumlarda kullanmak uygun olabilir:

1. Çatışmaya çözüm üretecek uygun zaman yoksa
2. Çatışma çözme konusunda kaybetmenin yanı sıra deneyim kazandırması
3. Karşılaştığı sorundan daha önemli sorunlar varsa
4. Çatışmanın yer ve zamanı uygun değilse,
5. Çatışma yaşadığınız kişi çok öfkeli olup öfkesine hâkim olamayacağı düşüncesi varsa,
6. Çatışma sonucunda kişinin çıkarımı koruyamayacağını düşünüyorsa,
7. Çatışma durumunda duygusal yoğunluğunuz fazlaysa ve bundan dolayı da çatışmaya karşı doğru davranışı sergileyemeyeceğinizi düşünüyorsa,
8. Çatışma yaşadığınız durumla ilgili bilgi ve düşünmeye ihtiyacınız varsa

2.1.4.2. Verme, Yatıştırma (Ayı)

Ayılar için yaşamda ilişkiler ilk önce gelir, fakat kendi amaçlarının pek önemi yoktur. Ayılar çevresi tarafından onure edilmeyi ve sevilmeyi isterler. İlişkilerinde çatışma yaşadığı zaman karşısındakinin kalbinin kırılacağını ve ilişkilerinin zarar göreceğini düşündüğünden ilişkilerini devam ettirmek için kendi amaçlarından vazgeçer. Ayı ilişkilerin bozulmaması için çatışma durumunda karşı tarafı yatıştırmaya çalışırlar(Koruklu, 1998).

Başkaları için yaşamayı tercih eden ayı, karşı tarafın direktifleri doğrultusunda hareket eder. Ayı yöntemini şu durumlarda kullanmak uygun olabilir:

1. Sorundan daha çok, çatışma yaşadığı diğer kişi için çok önemliyse,
2. Çatışma durumu kişiyi psikolojik olarak yıpratırsa
3. Kişi çatışmadan zararlı çıkacağını bilip, rekabet halinde olmak zarar verecekse

2.1.4.3 Güçlü Olma, Hep Kazanma (Köpekbalığı)

Köpek balığı stratejisini tercih edenler çatışmayı kendi istedikleri şekilde sonuçlanması için, çatıştığı kişinin düşüncelerini değiştirmeye çalışır ve karşısındaki kişi üzerinde baskı kurar. Bireyin amaçları çok önemli, ilişkileri ise çok da önemli değildir. Her durumda amaçlarına ulaşmak tek hedefleridir. Başkaları tarafından sevilme ve kabul görmek çok önemli değildir. Çatışmayı, bir savaş gibi gören sürekli kazanmaları zorunda olduklarını düşünürler. Kazanma duygusu, köpek balıklarına kendini beğenme ve başarı alışkanlığı kazandırırken kaybetme duygusu ise başarısızlık ve yetersizlik duygusu verir. Tehdit ederek, zor kullanarak, farklı yöntemlerle muhatabına zarar vererek kazanmaya çalışırlar. Köpekbalığında girişkenlik vardır fakat işbirliği hiç yoktur. Köpekbalığı stratejisini kullanan bireyler, her zaman kendi çıkarları için çalışırlar. Karşı tarafın zarar görmesi bu durumu değiştirmez (Koruklu, 1998).

Köpekbalığı stratejisini şu durumlarda kullanmak uygun olabilir:

1. Çatışma durumunda karşı taraftan haklı iseniz,
2. Kısa süre içerisinde karar vermeniz gerekiyorsa,
3. Çatışma yaşadığı kişilere güç kullanan kişilere ders vermek istendiği zaman

2.1.4.4. Problemi Görme, Uzlaşma Yolları Arama(Tilki)

Tilki stratejisini benimseyenler tıpkı tilki gibi kendi amaçlarına öncelik vererek bununla birlikte ilişkilerine orta derecede önem verirler. Tilkiler çatışma durumunda uzlaşmadan yanadırlar. Gerektiğinde kendi gayelerinin bazılarını vazgeçerler ve bireyinde düşüncelerinden vazgeçmeye ikna etmeyi başarırlar. İki tarafında tamamen kazanmadığı ve tamamıyla kaybetmediği bir yöntemdir. Çözüm için kendi hedeflerinden bir miktar fedakârlıkta bulunurlar.

Tilki stratejisinde normal seviyede girişimcilik ve işbirliği söz konusudur. Bu yöntemi kullanan birey her iki tarafında bir nebze mutlu eden, iki tarafında üzerinde ittifak edecekleri çözümler bulmaya çalışırlar. Bu strateji, boyun eğme ile çekişme durumunun arasındadır (Koruklu, 1998).

Bu yöntemi aşağıdaki durumlarda kullanmak faydalı olabilir;

1. Amaçlar orta derecede önemliyse ve karşı tarafta önemliyse,
2. Problem çok karmaşık ve geçici bir çözüme ihtiyaç varsa,
3. Önemli bir probleme etkin sonuç verecek bir çözüm isteniyorsa,
4. İşbirliği ve rekabet stratejilerinin sonuca götürmeyeceği anlaşılıyorsa

2.1.4.5. Problem Çözme, Tartışabilme, Yüzleşebilme(Baykuş)

. Yani baykuşun, hem amacı hem de ilişkileri kendisi için çok önemlidir. Çatışmaları, çözülmesi gereken olağan doğal problem olarak görürler ve hem kendilerinin hem de karşı tarafın tatmin olabileceği bir çözüm ararlar. Çatışmaları, taraflar arasındaki gerilimi kullanmayarak ilişkileri geliştirmeye çalışırlar. Her iki tarafında amaçlarına ulaşabilecekleri çözüm yolları arayarak ilişkiyi sürdürürler. Böyle bir çözüm yolu bulunmadıkça da mutlu olmazlar. Dahası, taraflar arasındaki gerginlikler ve rahatsızlıklar bitmedikçe çözümü bulduklarını düşünmezler (Koruklu, 1998).

Hem girişkenliği hem de işbirliğini kapsayan bu strateji, kaçınmanın tam tersi olup İşbirliği, her iki tarafın da amaçlarını tam olarak karşılamayı hedefleyen bazı çözümler bulmak için diğer kişiyle birlikte ortak çalışma çabasını ifade eder. Bu strateji, iki tarafında çatışmanın altında yatan çıkarlarını tanımayı ve her iki tarafın da çıkarlarını gözeterek bir seçenek bulmayı hedefleyen en uygun yöntemdir (Koruklu, 1998).

Baykuş stratejisini şu durumlarda kullanmak uygun olabilir:

1. Sorumluluğu paylaşmak istediğinizde,
2. Çatışma yaşadığımız kişi ile aramızda güven ortamı varsa
3. Nefret, düşmanlık, vb. gibi olumsuz duygularla uğraşmanız gerektiğinde,

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, her stratejinin kullanılabileceği durum farklılık göstermektedir. Hiçbir zaman her çatışma anında aynı stratejiyi kullanmak istemez. Çünkü bu iyi bir yöntem değildir ve sonuçları amacımıza hizmet

etmeyebilir. Mesela; hayatımızda sürekli görüşmeyeceğimiz çok nadir görüşeceğimiz veya tek bir defaya mahsus görüşeceğimiz kişilerle gerektiği zaman farklı yöntemler kullanılabiliriz. Fakat çokça karşılaştığımız, İletişim kurduğumuz insanlarla problem yaşadığımız zaman daha doğru bir yöntemi tercih etmemiz uygun olabilir. Bununla birlikte her insan çatışma yaşadığı kişilere bazı stratejileri sıkça kullanabilirler. Bu yüzden kendimizin ailemizle, çevremizle hususiyetle çocuklarımızla yaşadığımız çatışmalarda hangi yöntemlere başvurduğumuzu kendimize sorabilir ve bu konuda kendinizi değerlendirebilirsiniz.

Yukarıda belirtilen çatışma çözme yöntemleri içerisinde her iki tarafında mutlu olacağı ve kabul edeceği çözüm işbirliği ve yüzleşmenin içinde bulunduğu baykuş stratejisidir. Tilki stratejisinde de bir nebze amaçlara ulaşılabilir. Diğer stratejilerde ise tarafların ikisinin de kazanması mümkün değildir. Kazan –kaybet veya kaybet –kaybet durumu ortaya çıkar. Bu itibarla ailede anne ve babaların çocuklara model olarak öncelikle işbirliğine dayalı çatışma çözme becerisi yöntemini ve bu yöntemin icap ettirdiği becerileri öğretmesi gereklidir. Yine aynı şekilde eğitim hayatında öğrencilerin hem girişkenliğin hem de işbirliğine dayalı çatışma çözme yöntemleri kazandırmaya yönelik program ve uygulamaların yapılması faydalı olacaktır.

2.1.5.Çatışma Çözme İçin Gerekli Olan İletişim Becerileri

Kişinin yaşamı sürecinde karşılaşıacağı çatışma durumlarına doğru tepkiler verme ve bu problemlerle başa çıkabilmede iletişim becerilerini uygun şekilde kullanması gerekmektedir. Bu durumda çatışma yaşayan bireylerin çatışmaları çözebilmeleri için iletişim becerileri kazanmaları önem arz etmektedir. Genel anlamda çatışmaların temeline inildiğinde insanlar arasındaki yanlış iletişimden kaynaklandığı söylene bilinir.

Çatışmalara tarafların birbirleri ile sağlıklı i iletişim kurabilmeleri ile çözüm bulunabilir. Sağlıklı bir iletişimin olabilmesi için taraflardan birinin düşüncelerini ifade etmesi, karşı tarafında dinleyen pozisyonda olup dinlediğini geri dönüt olarak vermesi gerekir. Çatışma çözmeye kullanılabilecek iletişim becerilerinden yapıcı

konuşma, sen dili ben dili, etkin dinleme ve empatik anlayış olup bunlar aşağıda kısaca değinilecektir.

2.1.5.1 Etkili dinleme ve yapıcı konuşma

Çatışma yönetmede ve iki tarafında tatmin olarak çatışmaları çözebilmede temel iletişim becerilerinin bilinmesi ve bu iletişim becerilerini yerinde ve zamanında kullanmak önemlidir. Bireyler arası çatışmalar çoğu zaman tarafların iletişim problemlerinden kaynaklanmaktadır. İletişim becerilerinin belki de en önemli ve en zor olan beceri dinlemektir. Muhatabımızı iyi anlayabilmek için iyi dinleme becerisine sahip olmak gerekir.

Çatışmaları iyi yönetmek için dinleme becerilerinin yanında muhatapların iletişim sürecinde birbirlerine karşı kullandıkları iletişim dili de önemlidir. Günlük hayatta kişiler düşünce, duygu ve arzularını çoğu zaman “sen dili” ve “ben dili” kullanarak iletirler. Sen dili kullanarak oluşan iletişimlerde karşı tarafa mesajlar, eleştirici ve suçlayıcı olduğundan dinleyiciyi savunmaya yöneltmektedir. Ben dilinde ise birey mevcut durumu sorgulayıcı olmayan bir tutumla muhataba ifade eder. Kişi ben dili kullanarak iletişim kurdukları zaman, kendi tutumlarının diğer kişide oluşturduğu etkileri görebilme imkânı sağlar (Kulaksızoğlu, 2003).

2.1.5.2.Etkin Dinleyicinin Özellikleri

Çatışma çözümede etkili olan iletişim becerilerinin başında etkin dinleme gelmektedir. Etkin dinleme yapabilen taraflar arasında çatışma çözmenin daha kolay olacağı bir gerçektir. Bu konuyla ilgili olarak etkin dinleyici de bulunan bazı özellikleri aşağıda belirtilmiştir.

Cesaretlendirme: Konuşan bireyin dinleyici tarafından konuşmayı devam ettirebilmesi sürdürebilmesi için yüreklendirilmesidir. “Şu konuyu tekrar edebilir misin, bu konu çok dikkatimi çekti” gibi.

Soru Sorma: Sorunu daha iyi anlamak algılamak ve yorumlamak için konuşan kişiye sorular sormasıdır.

Tekrar etme: Konuşma esnasında konuşanı dinlediğini göstermek amacıyla önem arz eden düşünce ve duyguların dinleyen tarafından tekrar edilmesidir.

Özetleme: Konuşan bireyin ifade etmek istediği ana düşünce ve duyguların genel olarak dinleyici tarafından konuşana özetleyerek aktarılmasıdır.

2.1.5.3. İletişim Dili

Etkili iletişim becerilerinden biride karşıdaki kişi ile konuşurken sen dili değil ben dili kullanmaktır. Muhatabının kendi düşüncesine uygun olmayan davranışları karşısında yargılayıcı ve eleştirici mesajlar ifade eden söyleme tarzına “sen dili “ denir. Yaşamda insanlar çoğu zaman kendilerine suçlayıcı ve eleştirici mesajları duymaktan hoşnut kalmazlar. Çünkü sen dili karşı tarafı anlamaya yönelik değil de eleştirmeye ve suçlamaya yönelik bir tutumdur. Bu nedenle sen dilinin çok kullanması karşı tarafın kendisine yöneltilen olumsuz tutumları karşısında savunma pozisyonu alarak direnmesine, karşı gelmesine yani; iletişimin bitmesine neden olur (Öner,2000).

Ben dili ise muhatabımızın tarafımızdan kabul görmeyen düşünceleri karşısında duygu ve düşüncelerimizi karşı tarafa mesajlarını eleştirmeden yargılamadan daha çok kabullenici bir dille ifade edilmesidir. Ben dili karşı tarafın yargılanmadan, kabul ettiği için bireyler tarafından hoşnut olunan bir ifade tarzıdır. Ben dili muhabata konuşmaya duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade edebilmesine imkân tanıdığından iletişimin başlaması ve sürdürülmesi noktasında önem arz etmektedir. Ben dili bireyin başkaları hakkında değerlendirme yapmasına imkan verip, kendi duygu ve düşüncelerimizin ifade edilmesine katkı sağlar (Öner,2000).

Tarafların birbirleri ile iletişim kurarken sen dilini kullanmaları yerine ben dilini tercih etmeleri çatışma çözmeyi kolaylaştıracaktır. Bu iletişim tarzı gerek çatışma ortamlarında gerekse normal yaşamımızda kullanabileceğimiz doğru bir iletişim yöntemidir (Şimşek, 1999).

2.1.5.4. Empatik anlayış

Empati bireyin, kendini başkalarının yerine koyarak karşıdaki kişinin düşünce ve duyguları anlamaya çalışmasıdır. Yaşamımızda bizim duygu ve düşüncelerimize önem veren davranışlarımıza duyarlı bir şekilde yaklaşan insanların yanında kendimizi daha rahat ve huzurlu hissederiz. Çünkü çevresindeki insanların duygularını ve düşünce tarzlarını kabullenen kişiler muhatap olduğu insanların duygusal durumunu anlayarak davranış gösterir. Bu sebeple doğru iletişim kurabilen birey olarak hayatın her döneminde insanlarla ilişkilerde empatik tutumunun yeri çok önemlidir. Çünkü karşı karşıya gelmiş çatışma yaşayan iki taraftan birinin veya her ikisinin diğer muhatabının düşünce ve duygularını anlaması ve bakış açısıyla hissetmesi problemin çözümünde çok önem arz etmektedir (Öner,2000).

Empati kurabilmek için gerekli olan üç öge vardır:

1- Empati kuracak birey kendisini muhatabının bakış açısıyla bakıp onun yerine koyması gerekmektedir.

2- Empati davranışının meydana gelmesi için muhatabımızın düşünce ve duygularını tam ve doğru olarak anlamamız gerekmektedir.

3- Empati kuran bireyin aklında meydana gelen empatik anlayışın muhatabına doğru bir şekilde iletilememesi halinde empati kurma süreci tamamlanmış sayılmaz. Empatinin son basamağında muhatabın düşüncelerini ve duygularını anladığımızı o kişiye hissettirmemiz ve ifade etmemiz gerekir. Bu durum bir gülümseme ile bedensel bir temas ile olabileceği gibi açık bir şekilde ifade ederek gerçekleştirilebilir (Dökmen, 2003).

Genel anlamda empati kuran kişiler insanlarla iletişimde zorluk yaşamazlar. Bunun en büyük sebebi empati kurarken karşı tarafın ruhsal ve duygusal durumunu hissederek gerçek manada empati yapmasına bağlıdır. Bu anlamda empatik yaklaşım iletişimi artırır ve tarafların birbirlerini daha kolay anlamasına yardımcı olur (Dökmen, 2003).

İletişimi güçlü bireyler kendi davranış ve tutumlarını anlayarak ve irdeleyerek problemler karşısında çözüm bulmakta zorluk çekmezler. Bu yönleriyle iletişimde oldukları bireyleri kendi duygu ve düşünceleri ile etkilerler. Çatışma çözüme kişinin kendi duygularını anlamlandırabilmesi çok önemlidir. (Öğülmüş, 2004).

Kişi yaşadığı toplumla ve bireylerle rahat iletişim kurabilmesi etkili iletişim becerilerinin yanında kendi duygu ve düşüncelerini bilmesi ve anlamasına bağlıdır. Birey kendi duygularını anladığı oranda karşı tarafa amacını doğru bir şekilde aktarabilir. Aksi takdirde çatışma ve iletişim sorunları meydana gelir. Kişinin davranışları kendisi tercihlerinden meydana gelir ve bu davranışlarının neticelerini kabul etmeli ve davranışının sorumluluğunu almalıdır. Sorumlu davranana bireylerin yaşanan çatışmaları daha kolay yönetebilecekleri düşünülmektedir (Koruklu, 1998).

2.1.6.Çatışma Çözme Süreci

Tarafların yaşadıkları çatışmaları tarafların kabul edebileceği şekilde çözmeleri için çatışma çözme süreçlerine dikkat etmeleri gerekmektedir. Bu çatışma süreçlerinde 8 adımı vardır bunlar;

1. Adım: Olumlu ve etkili bir ortam oluşturmak. Etkili ve olumlu bir ortam oluşturmada dikkat edilmesi gerekenler:

a) Kişisel hazırlık: Kişi konulara açık bir iletişimle kendisini hazırlamak için gayret göstermeli. Karşı tarafın davranışını eleştirmeden, duygu ve düşüncelerini açık şekilde ifade etmeye hazırlıklı olmalıdır.

b) Zamanlama: konuşmak için her iki tarafında en müsait olduğu zaman seçilmelidir.

c) Yer: Her iki tarafında kendisini rahat hissedebilecekleri bir yer belirlenmeli ve orada görüşme yapılmalıdır.

d) Açılış cümlesi: Konuşmaya pozitif ifadeler içeren cümlelerle başlamak çatışma sürecinde iki tarafı da olumlu etkiler.

2.Adım: Algıların netleşmesi: Bu adımda çatışma yaşayan tarafların sorunlarını kendi algıladıkları gibi spontane bir şekilde açıklamaları sağlanır. Eğer sorun tam olarak anlaşılmazsa, çözüme ulaşmak zorlaşır. Bu problemin ortadan kalkması için:

a) Sorun kısımlara ayrılarak ele alınmalı

b) Gerçekçi olmayan füzuli sorunlardan uzak durulmalı

c) Çatışma farklı değerlerden yargılarından oluşuyorsa bunlar somut bir şekilde ifade edilmeli.

d) Taraflar birbirleriyle açık ve işbirliğine dayalı iletişim kurmalılar.

3.Adım: Kişisel ve ortak gereksinimlere odaklaşma: Çatışma yaşayan bireylerin ihtiyaçları, düşünceleri korkuları, istekleri, hedefleri vardır. Her iki tarafta kendi gereksinimleri kadar tarafında amaç ve ihtiyaçlarını dikkate almalıdır (Öner, 2000).

4.Adım: Olumlu enerjinin paylaşılması: İnsanlar genel görünüşleri, konuşma tarzları, davranışları ile çevreleri için bir sinerji kaynağıdır. Pozitif enerji iletişimi güçlendirir ve çözümü kolaylaştırır. Bu nedenle tarafların birbirlerine pozitif olarak çözüm odaklı yaklaşımları gerekmektedir (Öner, 2000).

5.Adım: Önce geleceğe yönelme sonra geçmişini anlamaya çalışma:

Çatışma çözme sürecinde şu an ortada olan sorunlara yoğunlaşmalı ve gelecekle ilgili çözümler bulmaya çalışılmalıdır. Bunun yanında sorunla ilgili geçmişteki hatalardan ders çıkararak çözüm aranır (Öner, 2000).

6.Adım: Seçenekler geliştirme: Problemlere çözüm bulmak için iki tarafında kabul edeceği ve fikir belirttiği seçenekler üretilirken baskı altında kalmadan özgürce, olabildiğince çok çözüm seçeneği bulunmalıdır. Çatışmanın çözümü için ortak noktada birleşilen seçenekler belirlenmelidir. Seçenekler üzerinde çalışırken taraflar arasında yaşanan olumsuzluklar gündeme gelmemelidir (Öner, 2000).

7.Adım: Uygulanabilir olan seçenekleri belirleme: Beraber oluşturulan çözüm seçenekleri tarafların uygulayabileceği, sorunu çözme şansı yüksek seçenekler belirlenmelidir (Öner, 2000).

8.Adım: Her iki tarafa da doyum sağlayacak adil anlaşmalar yapılmalıdır: çatışma çözme sürecinde her birey kendi amaçlarında ısrarcı olmak yerine anlaşma yöntemleri geliştirmeye ve paylaşımında bulunabilecekleri amaç ve ihtiyaçları bulmaya çalışmalılar (Öner, 2000).

2.1.7.Çatışma Çözme Alanında Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Dede (2015) lise öğrencilerinin çatışma çözme yaklaşımlarının bağlanma stilleri açısından incelediği araştırmada güvenli bağlanma stiline sahip ergenlerin çatışmalarda daha fazla kendini anlatma, kendini açma eğiliminde olduğu, çatışmalardan daha az kaçındıkları ve çatışma yaşadığı yere göre çatışma davranışları

arasında fark olmadığı bir başka deyişle genel davranış sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır.

Tuzcuoğlu ve Erdoğan (2014) yapılan çalışmada ortaokulda eğitim gören 11-12 yaş grubu öğrencilerin çatışma çözme davranışlarının, annelerinin ebeveyn tutumlarına göre incelemiştir. Araştırmaya 396 öğrenci ve anneleri oluşturmaktadır. Araştırma neticesinde 11-12 yaş grubundaki öğrencilerin çatışma çözme davranışı ile annelerinin ebeveyn tutumları arasında farklı alt boyutlarda ters ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki sonucu çıkmıştır.

Sürücü ve Ceylan (2013) “Yatılı İlköğretim Bölge Okulundaki Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin Çatışma Çözme Davranışlarını Yordama Gücü” başlıklı araştırmasında kişilik özelliklerinin çatışma çözme biçimlerini ne derece yordadığını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada genel uyum özelliklerinin problem çözme ve saldırganlık davranışlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu (2013) “Ergenlerin Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi: Nicel ve Nitel Bir Çalışma” adlı araştırmalarında ergenlerin çatışma çözme davranışlarını cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü açısından farklılıklarını ve çatışma durumlarına ve çözümüne ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda erkeklerin ve 10-11. sınıf öğrencilerinin saldırganlığa yatkın oldukları bulunmuştur. Görüşmede ise saldırganlık puanı yüksek öğrencilerin fiziksel ve sözel güç kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Bilgin (2012) “Fen ve Teknoloji Dersinde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Tekniklerinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Çatışma Çözme ve Empati Eğilimlerine Etkisi” başlıklı araştırmalarında başarı grupları, takım destekli bireyselleştirme ve geleneksel öğretimin öğrencilerin çatışma çözme ve empati eğilimlerine etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda başarı grupları ve takım destekli bireyselleştirmenin uygulandığı gruplarla geleneksel öğretimin uygulandığı gruplar arasında çatışma çözmenin problem çözme boyutunda ve empati eğilimlerinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır.

Keleş ve Alisinanoğlu (2012) “Resimli Hikâye Kitabı Okuma Sürecinde Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Akran Çatışmalarına İlişkin Çözüm Önerileri Üzerine Bir İnceleme” adlı araştırmalarında okulöncesi öğretmen adaylarının kullandıkları çatışma çözme stratejilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma

sonucunda öğretmen adaylarının sözel saldırganlık ve kaçınma stratejilerine fiziksel saldırganlığa göre daha çok kullandıkları bulunmuştur.

Mutluoğlu ve Topses (2012) “İlkokul Öğrencilerinin Çatışma Çözüm Becerilerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı araştırmalarında öğrencilerin çatışma çözme becerilerini çeşitli değişkenlere göre incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada bir boyut dışında cinsiyette ve sınıf düzeyinde anlamlı farklılık bulunurken, kardeş sayısına ilişkin anlamlı bulunmamıştır.

Çatışma çözme eğitiminin farklı bir sonucunu ortaya koyan bir araştırmada Mutluoğlu ve Serin (2012) tarafından yapılmıştır. Araştırmada ilkokul 5. sınıf öğrencilerine Çatışma Çözme Eğitim Programı’nın çatışma çözme becerilerine etkisi incelenmiş olup araştırma, öntest-sontest kontrol gruplu eşleştirilmiş yarı deneysel bir çalışmadır. Yapılan analiz neticesinde çatışma çözme eğitimi almayan ve alan öğrencilerin sadece bütünleşme son test puanlarında anlamlı farklılık olduğu; kaçınma, uyma ve hükmetme puanlarında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır.

Kaçmaz, Türnüklü ve Türk (2011) “Akran Arabulucuların Gözünden İlköğretim Öğrencilerinin Arabuluculuk Sürecinde Yaşadıkları Güçlüklerin İncelenmesi” adlı araştırmalarında arabuluculara göre öğrencilere yaşadıkları güçlükleri değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. Araştırmada çatışan öğrencilerin kendilerini ifade etmede güçlük yaşadığı, duygusal direnç gösterdikleri ve yetersiz iletişim ve empatiye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Karataş (2011) “Psikodrama Teknikleri Kullanılarak Yapılan Grup Uygulamasının Ergenlerin Çatışma Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi” adlı araştırmasında verilen eğitimin çatışma çözme becerilerini geliştirip geliştirmediğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda verilen eğitimin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin, Serin ve Serin (2011) “Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuğu Eğitiminin Empati Becerilerine Etkisi” adlı araştırmalarında hazırlanan eğitim programının empati becerilerine etkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. 10 hafta süren bu eğitime toplam 26 öğrenci katılmıştır. Deneysel desendeki bu araştırmanın

verileri Empati Beceri Ölçeği Form B ile toplanmış, sonucunda verilen eğitimin etkili olduğu bulunmuştur.

Ayaş (2010) “ Ergenlerin Çatışma Çözme Stratejilerinin Araştırılması” başlıklı araştırmalarında, ergenlerin çatışma çözme stratejilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 7-11. sınıf düzeyine 430 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin çatışmaları fiziksel şiddet, ad tak takma gibi yıkıcı sonuçlar içeren çatışma çözme stratejilerini kullandıkları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin kullandıkları çatışma çözme stratejileri ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Akgün ve Araz'ında (2010) ilkokul öğrencileriyle yaptıkları deneysel çalışmada öğrencilere "Anlaşmazlıklarımızı Çözebiliriz " çatışma çözümü eğitim programı uygulanmıştır. Eğitim toplam 21 oturumdan meydana gelmekte olup haftada iki gün 40’ar dakikalık oturumlar şeklinde yapılmıştır. Anlaşmazlıklarımızı Çözebiliriz eğitim programı, saldırgan davranışlar gösteren öğrencilere sorunlarını şiddete gerek kalmadan farklı yöntemlerini gösterirken, bununla birlikte iletişime geçmekte zorlanan ya da iletişimden kaçan öğrenciler için de girişken olmanın yollarını öğretmek amaçlanmıştır. Çocuklara çatışma çözme yöntemlerinin öğretilmesi, saldırgan eğilimli çocukların akranları tarafından dışlanmasını engellemek açısından da önemli olduğu vurgulanmıştır.

Gündoğdu (2010) “Ortaöğretim Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Çatışma Çözme Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı araştırmasında öğrencilerin doğum sırası, anne babaların bir arada yaşama durumu ve onların öğrenim durumu ile çatışma çözme düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada annelerin öğrenim durumu ve doğum sırası ile saldırganlık boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur.

Koruklu ve Yılmaz (2010) “Çatışma Çözme ve Arabuluculuk Eğitimi Programının Okulöncesi Kurumlara Devam Eden Çocukların Problem Çözme Becerisine Etkisi” adlı araştırmalarında verilen eğitimin çocukların problem çözme becerisi düzeylerine etkisini incelemeyi hedeflemişlerdir. Araştırmaya toplam 26 öğrenci katılmıştır. Çalışma sonunda ortaya çıkan sonuçlar çatışma çözme ve arabuluculuk eğitiminin altı yaş grubu çocukların problem çözme becerilerine etkisinin olduğu çıkmıştır. Yine elde edilen bulgulara göre ise; çocukların eğitimden

sonra problem çözmeye yönelik kelime ve cümleler kullandıkları tespit edilmiştir. Bu bulgular, çatışma çözme ve arabuluculuk eğitiminin okulöncesi öğrencilerinin problem çözme davranışlarına olumlu anlamda etkilediğini göstermiştir.

Basım, Çetin ve Meydan (2009) “Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kontrol Odağının Rolü” başlıklı araştırmalarında benimsenen çatışma çözme yaklaşımında kontrol odağının rolünü araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmada iç kontrol odaklı bireylerin çatışmalara olumlu yaklaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca cinsiyet ve kişilik değişkenlerinin kişilerarası çatışma süreçlerinde rol oynadığı ortaya çıkmıştır.

Basım, Çetin ve Tabak (2009) “Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi” başlıklı araştırmalarında kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarına etki eden kişilik özelliklerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 302 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada gelişime açık olma ve uyumluluk özelliklerinin tüm çatışma çözme yaklaşımlarını yordadığı, nörotiklik özelliğinin çatışma çözme yaklaşımlarını yordamadığı ve cinsiyetin önemli bir değişken olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Gündoğdu (2009) “Yaratıcı Drama Temelli Çatışma Çözme Programının Ergenlerde Öfke, Saldırganlık ve Çatışma Çözme Becerilerine Etkisi” adlı araştırmasında yaratıcı drama temelli çatışma çözme programının öfke, saldırgan ve çatışma çözmeye etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Deneysel desende gerçekleştirilen bu araştırmaya toplam 43 öğrenci katılmıştır. Araştırmada çatışma çözme boyutunda problem çözmeye anlamlı bir farklılık bulunmazken, saldırganlıkta anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca saldırganlık düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunurken, öfke kontrol düzeylerinde fark bulunmamıştır.

Türnüklü, A., Kaçmaz, T., İkiz, E. ve Balcı, F.(2009) “Akran Arabuluculuğu Gerçekten İşe Yaramakta mıdır? Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuğu Eğitiminin Lise Öğrencilerinin Çatışmalarına Etkisi” adlı araştırmalarında verilen eğitimin kişiler arası çatışmalara etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya toplam 830 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda akran eğitiminin yapıcı ve barışçıl çatışma çözmeye etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Uysal ve Bayık (2009) “Şiddet Karşıtı Eğitim Programının Öğrencilerin Çatışma Çözüm, Şiddet Eğilimi ve Şiddet Davranışlarına Yansıması” adlı

araştırmalarında uyguladıkları programın ilköğretim öğrencilerinin çatışma çözüme, şiddet eğilimi ve davranışına etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 78 öğrenci katılmıştır. Veriler, öğrencilerin çatışma çözüme yaklaşımını belirlemeye yönelik senaryo, şiddet eğilimi ölçeği ve şiddet davranış sıklığı ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda verilen eğitimin etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

şevkin (2008), müzakere ve arabuluculuk eğitim programının ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin çatışma çözüm stilleri ve saldırganlık eğilimleri üzerindeki etkilerini incelediği araştırmasında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin saldırganlık ölçeğine ait son test puanlarını karşılaştırdığında gruplar arası anlamlı bir farklılık bulunmadığını ancak deney grubu öğrencilerinin saldırganlık ölçeğine ait puan ortalamaları, kontrol grubu öğrencilerinden daha düşük çıktığı çıkmıştır.

Deneysel araştırmalara genel olarak bakıldığında, çatışma çözüme becerilerini arttırmak için uygulanan programların; okul öncesi ve ilköğretim grubundaki öğrencilerinde problem çözüme becerileri düzeylerinin artmasına, bununla birlikte saldırgan davranışlarının azalmasında fayda sağladığı sonucu çıkmıştır.

İlköğretim öğrencileri üzerinde yapılan başka bir çalışmada Sarı, Ötünç (2008) demokratik değerlere bağlılık ve çatışma çözüm becerilerine sahip oluş düzeylerini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ilköğretim öğrencilerinin demokratik değerlere ve çatışma çözüme becerilerine ortalamanın üzerinde haiz oldukları, kız öğrencilerin demokratik değerlere bağlılıklarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu ve çatışma çözüme becerileri ile demokratik değerlere bağlılık puanları arasında anlamlı düzeyde ilişkiler bulunduğu çıkmıştır.

Başka bir araştırmada Atıcı (2008) ilköğretim öğrencilerinin arkadaşlarıyla yaşadıkları çatışmaları çözmek için okuldaki psikolojik danışmandan yardım isteyip istemediklerini, ne gibi yardımlar aldıklarını ve aldıkları yardımın yararlı olup olmadığına ilişkin görüşlerini incelenmiştir. Beş farklı okulun 6, 7 ve 8. sınıfına devam eden 451 öğrenci ile yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun çatışmalarını çözmek için psikolojik danışmandan yardım istemedikleri, beşte birinin ise yardım istediği, kız öğrencilerin erkeklere göre daha çok yardım istedikleri sonucu çıkmıştır. Psikolojik danışmandan yardım istememe nedenleri arasında, çatışmalarını kendisinin çözmek istemesi ve danışmana gerek duymaması ile utanma, çekinme, sıkılma, korkma, yakın

hissetmeme, kendini hatalı görme ve arkadaşlarının olumsuz tepkilerinden çekinme gibi negatif düşünceler dikkat çekmektedir.

Bilgin'de (2008) yaptığı çalışmada ilköğretim çocuklarına uygulanan bir çatışma çözme eğitimi uygulaması ile yapıcı çatışma çözme taktikler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İlköğretim okulunda öğrenim gören rastgele seçilen 217 dördüncü sınıf öğrencisine çatışma tanımlandıktan sonra en sık karşılaştıkları çatışmaları yazmaları istenmiştir. En sık bildirilen çatışmalar iki senaryo haline getirilmiştir. Deney grubu (14 kişi) 30 dakikalık sürelerle haftada iki kez olmak üzere toplam 10 saatlik eğitim almışlar, kontrol grubu (14 kişi) ise hiç eğitim almamıştır. Eğitimin sonunda aynı senaryolar bu kez son test olarak verilmiş. Yapılandırılmayan bu eğitim deney ve kontrol grubunda çatışma çözme ve yapıcı çatışma çözme taktikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Dinçyürek ve Civelek (2008) "Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmalarda Kullandıkları Çatışma Çözme Stratejilerinin İncelenmesi" adlı araştırmalarında üniversite öğrencilerinin kişilerarası çatışmalarda kullandıkları çatışma çözme stratejilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda üniversite öğrencilerinin arkadaşlarıyla, anne ve babalarıyla çatışmalarında uzlaşma stratejisini kullandıkları bulunmuştur.

Erem (2008) "Çatışma Çözme Eğitiminin Şiddet Yönelimli Öğrencilerin Velilerinin Çatışma Çözme Becerileri Üzerindeki Etkisi" adlı araştırmasında çatışma çözme eğitim programının şiddet yönelimli öğrencilerin velilerinin çatışma eğilimleri, öfke yönetim düzeyleri ve aile içi ilişkilerinin niteliğine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda deney grubundaki velilerin çatışma eğilimlerinde düşme olduğu, öfke kontrol düzeylerinde artış olduğu, aile değerlendirme ölçeğinde problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü konusunda anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ergül (2008) 9.sınıf öğrencilerinin problem çözme ve arabuluculuk eğitim programının saldırganlık düzeyi ve çatışma çözme, atılganlık becerileri üzerine etkisini irdelediği çalışmada verilen eğitim programının öğrencilerin çatışma çözme, atılganlık ve saldırganlık düzeylerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya toplam 482 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonucunda çatışma çözme

kapsamında anlamaya çalışma ve sosyal uyum konusunda ve atılganlık becerilerinde anlamlı farklılık bulunurken; saldırganlıkta anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Sünbül (2008) “Müzakere (Problem Çözme) ve Arabuluculuk Eğitim Programının Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Çatışma Çözme Becerileri, Öfke Kontrol ile Özsaygı Düzeyleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi” adlı araştırmasında hazırladığı eğitim programının çatışma çözme becerileri, öfke kontrolü ve özsaygı açısından etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda eğitim alan öğrencilerin çatışma çözme becerilerinin daha yapıcı olduğu, öfke kontrollerinin daha iyi olduğu ve özsaygı düzeylerinin arttığı bulunmuştur.

Türk (2008) “Müzakere (Problem Çözme) ve Arabuluculuk Eğitim Programının İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Çatışma Çözüm Becerileri Üzerinde Etkisinin İncelenmesi” adlı araştırmasında hazırlanan programın öğrencilerin çatışma çözme ve empati becerilerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. 16 hafta boyunca süren eğitimlere toplam 591 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonucunda deney grubundaki öğrencilerin daha yapıcı çatışma çözme yollarını kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Zengin (2008) İlköğretim 4. ve 5. Sınıfta eğitim gören Öğrencilere müzakere ve arabuluculuk eğitiminin atılganlık becerileri ve çatışma çözme stilleri üzerindeki etkisini incelediği araştırmasında uygulanan programın çatışma çözüm stilleri ve atılganlık düzeyine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya toplam 591 öğrenci katılmıştır. Araştırmada eğitim alan öğrencilerin yapıcı çatışma çözme becerilerinin geliştiği ve atılgan davranma düzeylerinin yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Güner (2007), çatışma çözme becerilerini artırmayı amaçlayan grup rehberliğinin lise öğrencilerinin saldırganlık ve problem çözme becerilerine etkisini incelediği deneysel araştırmasında oluşturduğu deney grubuna 18 saatlik “Çatışma Çözme Becerileri” eğitimi vermiş, kontrol grubuna ise hiçbir eğitim vermemiştir. Araştırmanın sonunda; deney ve kontrol grubundaki deneklerin saldırganlık düzeylerinde ve problem çözme becerilerinde anlamlı düzeyde farklılık olduğu ve deney grubundaki öğrencilerin saldırganlık puanlarında gözlenen azalma ile problem çözme becerilerinde artma yönündeki önemli farklılığın uygulanan çatışma çözme grup rehberliğinden kaynaklandığını göstermiştir. Çatışma çözme grup rehberliğinin

çatışma çözme becerileri düzeylerine olumlu etkisinin gelip geçici mi yoksa uzun süreli mi olduğunu anlamak için yapılan izlemelerden sonra, çatışma çözme grup rehberliğinin olumlu etkisinin uzun süreli devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kuş (2007), çatışma çözümü eğitim programının Anadolu lisesi düzeyindeki bir grup öğrencinin çatışma çözme davranışlarına etkisinin incelediği çalışmada, kontrol gruplu ön test son test modeline dayalı deneysel bir çalışma yapmıştır. Deney ve kontrol grubu 15'er kişi olarak İstanbul Beşiktaş Atatürk Anadolu Lisesi 9. ve 10. sınıf öğrencilerinden oluşturulmuştur. Deney grubuna çatışma çözme eğitim programı uygulanmış, kontrol grubuna ise bir işlem yapılmamıştır. Sonuçlar incelendiğinde çatışma çözme eğitimi programına katılan öğrencilerin çatışma çözme davranışlarında yapıcı ve olumlu yönde bir değişim saptanmıştır.

Rehber (2007) "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi" adlı araştırmasında öğrencilerin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışları arasında fark olup olmadığını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada empatik eğilim düzeyi düşük öğrencilerin saldırganlık düzeyleri yüksek bulunmuştur.

Karahan (2006) "Bir İletişim ve Çatışma Çözme Eğitim Programı'nın Üniversite Öğrencilerinin Çatışma Çözme Beceri Düzeylerine Etkisi" başlıklı çalışmada 10 oturum düzenlenen programın etkililiğini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 32 öğrenci katılmıştır. Deneysel desendeki araştırmanın verileri Çatışma Çözme Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmada verilen eğitim programının öğrencilerin çatışma çözme becerilerini olumlu düzeyde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tapan (2006) "Barış Eğitimi Programının Öğrencilerin Çatışma Çözme Becerileri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmada hazırladığı barış eğitim programının çatışma çözme becerilerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya toplam 37 öğrenci katılmış, veriler Çatışma Çözme Eğilimi Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuş, yapılan görüşmeler sonucunda ise öğrencilerin görüşlerin görüşlerinin değişmediği görülmüştür.

Uysal (2006) "Çatışma Çözme Eğitim Programının Ortaöğretim Dokuzuncu Sınıf Düzeyindeki Öğrencilerin Çatışma Çözme Becerilerine Etkisi" adlı çalışmada hazırladığı eğitim programının çatışma çözme becerileri bakımından

etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada uygulanan program sonucunda eğitim alan öğrencilerin çatışma çözme düzeylerinde artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan (2005) Selçuk üniversitesinin de farklı fakültelerde öğrenim gören 190 1 erkek 257 si kız 447 üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada kişiler arası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarını yükleme karmaşıklığı açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda yükleme karmaşıklığının kişilerarası çatışma çözme yaklaşımının yüzleşme davranışı, duygusal ifade davranışı ve kendini açma davranışını anlamlı düzeyde açıkladığı, özel/genel davranış ve yaklaşma/kaçınma davranışını ise anlamlı düzeyde açıklamadığı görülmüştür. Yüklem karmaşıklığının problem çözme yaklaşımını da anlamlı düzeyde açıkladığı bulunmuştur. Yüklem karmaşıklığı puanları ile yüzleşme davranışı, duygusal ifade davranışı ve kendini açma davranışı puanları arasında pozitif bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları ile problem çözme yaklaşımlarının ise bazı alt ölçeklerinin arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Sarı (2005) “İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerine Çatışma Çözümü Becerilerinin Kazandırılmasında Akademik Çelişki, Değer Çizgisi ve Güdümlü Tartışma Yöntemlerinin Etkisi” başlıklı araştırmasında yapılan uygulamanın öğrencilerin çatışma çözme becerilerine etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Deneysel desendeki araştırmaya 70 öğrenci katılmıştır. Çatışma Çözme Becerileri Ölçeği ile toplanan veriler sonucunda değer çizgisi ve akademik çelişki yöntemlerinin çatışma çözme becerilerini geliştirdiği ortaya çıkmıştır.

Güneri ve Çoban (2004) “Çatışma Çözme Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerine Etkisi: Yarı Deneysel Araştırma” adlı araştırmasında çatışma çözme eğitim programının öğrencilerin çatışma çözme stratejilerine etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmaya toplam 54 öğrenci katılmıştır. Araştırmada verilen eğitimin çatışma çözme stratejilerini geliştirme konusunda etkili olduğu sonucuna ulaşılmış, bu sonucun 6 hafta sonra da devam ettiği görülmüştür.

Taştan (2004) “Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuğu Eğitimi Programlarının İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuğu Becerilerine Etkisi” adlı araştırmasında hazırladığı programın 6. sınıf öğrencilerinin çatışma çözme ve akran arabuluculuğu becerilerine etkisini incelemeyi

amaçlamıştır. Araştırmaya toplam 68 öğrenci katılmıştır. Araştırmada uygulanan programların etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türnüklü ve Şahin (2004) “13-14 Yaş Grubu Öğrencilerin Çatışma Çözme Stratejilerinin İncelenmesi” adlı araştırmalarında 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin çatışma çözme stratejilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin genellikle fiziksel şiddet, küfür, dalga geçme, ad akma gibi yolları kullandığı, yapıcı yolları daha az tercih ettiği bulunmuştur.

Karip (2003) okullarda yaşanan çatışmaların nedenini ve sonuçlarını incelediği araştırmada MEB tarafından 1999 yılında Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi’nde düzenlenen yönetici yetiştirme programına katılan 249 yönetici adayına ölçek uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda çatışma konu başlıkları içerisinde kültür ve eğitim farklılıkları, bilgisizlik, taraflı davranma ve iletişim yetersizliği, kendini kanıtlama çabası gibi konular göze çarpmış ve çatışmaların kişilerde iş veriminin düşmesi, moral ve motivasyon eksikliği ve iletişim bozukluğuna sebep olduğu tespit edilmiştir.

Tezer ve Demir (2001) tarafından 326’sı erkek ve 175’i kız toplam 501 öğrenci üzerinde aynı cins ve karşı cins arkadaşlar arasındaki çatışma davranışlarını inceledikleri araştırmada rekabet, kaçınma, uyum ve işbirliğinde anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara göre bir çatışma durumunda erkeklerin rekabet davranışını karşı cins arkadaştan çok, aynı cins arkadaşta gösterdikleri, kaçınma davranışlarını ise aynı cins arkadaşlarına daha çok gösterdikleri bulunmuştur. Ayrıca çatışma durumunda erkeklerin, kızlara göre uyum davranışını hem karşı cins hem de aynı cins arkadaşlarına sergiledikleri ve öğrencilerin işbirliği davranışını karşı cinsten çok aynı cins arkadaşta gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Öner (1997) İlköğretim öğrencilerinde arabuluculuk eğitiminin çatışma çözme davranışlarına etkisini deneysel olarak incelediği araştırma neticesinde çatışma çözme ve arabuluculuk davranışlarında oluşturulan deney grubunda pozitif yönde değişme olduğu tespit edilmiştir. Eğitim almayan öğrencilerin çatışma çözme davranışlarında ise farklılık çıkmamıştır.

2.1.8.Çatışma Çözme Alanında Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Latipun, S., Nasir, R., Zainah, A. Z. ve Khairudin, R. (2012) “Danışman Odaklı Akran Çatışma Çözmenin Ergenlerde Barışçıl Davranışları Sürdürmeye Etkisi” adlı araştırmalarında uygulanan programın etkililiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. 80 lise öğrencisinin katıldığı araştırma yarı deneysel yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda uygulanan programın etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Baraldi ve Iervese (2010) “Çatışma Çözme Eğitiminde Diyaloğa Dayalı Arabuluculuk” adlı araştırmalarında çocuklar ve yetişkinler arasındaki çatışmaların nasıl yönetildiğinde verimli olacağını anlamayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda diyaloğa dayalı arabuluculuğun başarı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Basit, A., Rahman, F., Jumani, N. B., ve Malik, S. (2010). “Pakistan Okullarında Çatışma Çözme Stratejilerinin Analizi” adlı araştırmalarında ortaokullarda çatışma ve çatışma çözme stratejilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda öğretmen öğrenci ve öğrencilerin kendi aralarındaki ilişkilerin iyi olduğu, bazı öğretmenlerin sınıf sorunlarında öğrencilerin görüşlerini aldığı, bazı öğretmenlerin ailelere danıştığı, öğrencilerin şiddet içeren çatışmalarda öğretmenle tartıştıkları ve ek ödevlerle cezalandırılmayı sevmedikleri ortaya çıkmıştır.

Hoffman (2010) “8. Sınıf Öğrencileri Arasında İşbirliğine Dayalı Öğrenme, Karakter Eğitimi, Çatışma Çözme, Öğretmenin Siber, Fiziksel ve İlişkisel Zorbalıkla İlgili Eğitim Vermesi” adlı araştırmasında verilen eğitimin zorbalığa etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda eğitim alan öğrencilerle almayan öğrenciler arasında alanlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Lipschutz (2010) “İlkokul Öğrencilerinin Çatışma Çözme ve Sosyal Becerilerini Geliştirmek İçin Dijital Öykülemeyi Kullanma” adlı araştırmasında Şiddeti Önleme Programının teknoloji ile bütünleştirilmesinin etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada uygulanan programın etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Joshi (2008) “Orta Çocukluk Boyunca Arkadaşlar Arasında Çatışma Çözme” adlı araştırmasında çocukluktaki çatışmaları ve çözüm süreçlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada çocuklar arasında yaşanan çatışmaların karmaşık yapı

sergilediği ve çocukların bu durum karşısında farklı stratejiler kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Jenkins, Ritblatt ve McDonald (2008) “Erken Çocukluk Eğitimcileri Arasında Çatışma Çözme” adlı araştırmalarında öğretmenlerin sınıfta kullandıkları çatışma çözme stratejilerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin işbirliğine dayalı stratejileri kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Burnes (2007) “4. Sınıflarda Şiddeti Önlemek İçin Çatışma Çözme Programının Etkililiği” adlı araştırmasında programın etkililiğini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin beceri ve davranışlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak araştırmacı, öğrencilerin davranışlarında belirgin değişiklikler olduğunu ortaya koymuştur.

Catterall (2007) “Drama Yoluyla Akranların Çatışma Çözme Becerilerini Geliştirme: Deneysel Bir Araştırma” adlı araştırmasında hazırlanan programla sosyal davranışların artırılmasını amaçlamıştır. Program sonucunda öğrencilerin birlikte çalışma, problem çözme, düşünme farkındalığı ve dramaya karşı tutumun geliştiği ortaya çıkmıştır.

Graves, Frabutt ve Vigliano (2007) “Ortaokul ve Lise Öğrencilerine Etkileşimli Drama ve Rol Oynama Yoluyla Çatışma Çözme Becerilerini Öğretme” adlı araştırmalarında Kazan-Kazan Çözüm Programının öğrencilerin davranışlarına etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Deneysel desende gerçekleştirilen bu araştırmaya toplam 2440 öğrenci katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin düştüğü ve etkili iletişim becerilerinin arttığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Leventhal (2007) “Çocuklar Arasında Çatışma Çözme Stratejileri: Söylediklerini Yapıyorlar Mı?” adlı araştırmasında çocukların çatışma senaryolarına verdikleri tepkiler ile oyunlarında kullandıkları çatışma çözme stratejileri arasındaki tutarlılığı incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada çocukların çatışma çözümede fiziksel ve sözel saldırı, problem çözme, üstünlük kurma gibi stratejileri kullandıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmada çocukların çatışmaları nasıl çözdükleri ile söyledikleri arasında farklılıklar bulunmuştur.

Snyder (2007) “Çatışma Çözme Eğitimi: Ortaokul Deneyimi” adlı araştırmasında çatışma çözme programının tutum ve davranışlara etkisini ortaya

koymayı amaçlamıştır. Araştırmada uygulanan programın etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Borbely, C. J., Graber, J. A., Nichols, T., Brooks-Gunn, J., ve Botvin, G. J. (2005)“Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Akran, Aile ve Öğretmenleriyle Rol Oynamalarında Çatışma Çözme” adlı araştırmalarında öğrencilerin çatışma çözme ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada öğrencilerin akranları ile olan çatışmalarını ailelerle olan çatışmalardan daha iyi çözümledikleri ortaya çıkmıştır.

Glick (2005) “Çatışma Çözme Programının İkinci Sınıf Öğrencilerinin Kişilerarası Davranışlarına Etkisi” adlı araştırmasında programın öğrencilerin okul davranışlarına etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmaya 74 2. sınıf öğrencisi katılmış, veriler karnedeki davranış notları ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Mayorga (2005) “Çatışma Çözme Eğitimi Programının 6. Sınıf Öğrencilerinin Tutumlarına, Davranışlarına, Görüşlerine ve Çatışma Çözme Stilllerine Etkisi” adlı araştırmasında ortaokullarda uygulanan programının etkililiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda uygulanan programın öğrencilerin çatışmaya ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık yarattığı ortaya çıkmıştır.

Travis (2005) “Ortaokullarda Alternatif Bir Eğitim Programı Olarak Bilgisayar Tabanlı Öğrenme Yoluyla Çatışma Çözme Becerilerini Öğretme” adlı araştırmasında bilgisayar destekli programın etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmaya toplam 22 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda programın etkili olduğu ortaya konulmuştur.

Warner (2005) “Akran Arabuluculuğu Programının İlkokul Öğrencilerinin Çatışma Çözme Becerilerine Etkisi” adlı araştırmasında uyguladığı programın etkililiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Yarı deneysel desenle gerçekleştirdiği araştırmanın sonucunda deney grubunda yer alan öğrencilerin akran arabuluculuğu basamaklarını ve tekniklerini öğrendiği ve yapıcı çatışma çözme stratejilerini kullandığı ortaya çıkmıştır.

Bortner (2004) “Çatışma Çözme Eğitimi Programının İlköğretim Öğrencilerine Etkisi” adlı araştırmasında programın öğrencilerin bilgi, tutum ve

davranışlarına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda eğitim alan öğrencilerin bilgilerinde anlamlı bir farklılık olduğu, ancak tutumlarında olmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırma, aileler de eğitim aldığı anda öğrencilerin bilgi ve tutumlarında olumlu değişiklikler olacağını göstermiştir.

Eva (2003) “Çatışma Çözme ve Zorbalık: Zorbalık Çatışma Çözme Programının Çocukların Zorbalık Baş Etme Stratejilerine Etkisini İnceleme” adlı araştırmasında programın etkililiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda programın etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak, çocukların bu programdan sonra çatışmaya ilişkin müzakere, alternatifler sunma biçiminde tanımlar yaptıkları görülmüştür.

Bunker (2002) “Ortaokullarda Çatışma Çözme Programları: Bir Durum Çalışması” adlı araştırmasında etkili çatışma çözme programlarına ilişkin kapsamlı açıklamalar yapmayı amaçlamıştır. Araştırmada tüm okullardaki programların bireysel isteklere dayalı olduğu ve tüm öğretmen ve yöneticilerin çatışma çözme programları hakkında olumlu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Stevahn, L., Johnson, D. W., Johnson, R. T., ve Schultz, R. (2002) “Lise Sosyal Bilgiler Programına Çatışma Çözme Eğitiminin Bütünleştirilmesinin Etkisi” adlı araştırmasında çatışma çözme ve akran arabuluculuğu programlarının etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya toplam 92 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda programın bütünleştirilmesi sonucunda akademik başarının, müzakere sürecinin arttığı ortaya çıkmıştır.

Johnson ve arkadaşları(2001) ilköğretim okulu öğrencilerine çatışma çözümleme eğitimi vererek sonuçlarını incelemişlerdir. Çatışma çözümleme eğitiminde akran arabuluculuğu eğitim programı uygulanmıştır. Programda müzakere ve arabuluculuk yöntemleri ile becerileri üzerinde durulmuştur. Eğitim programından önce çatışma kaynakları olarak fiziksel saldırganlık, oyun aktiviteleri, alay etme ve nesnelere sahip olma gibi unsurlar belirtilmiştir. Önceleri yaşanan çatışmalar hakemlik amacıyla öğretmenlere getirilmiş ve bu da çatışmayı yönetilemez ya da mevcut halinden daha kötü duruma getirmiştir. Müzakere ve arabuluculuk becerileri eğitim programı başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Öğrenciler eğitim programı sonunda kazandıkları müzakere ve arabuluculuk becerilerini sınıf

arkadaşları arasında yaşadıkları çatışmalarda uygulayabilmişlerdir. Program sonucunda öğretmenlere iletilen çatışma sayısında büyük bir düşüş görülmüştür.

Starling (2001) “Güney Georgia Eyalet Okullarında Çatışma Çözme Programlarının Öyküleyici Sorgulaması” adlı araştırmasında çatışma çözmeyi keşfetmeyi ve bu konuda öğrencilere, öğretmenlere, ailelere yardımcı olmayı amaçlamıştır. Görüşme yoluyla verilerin toplandığı araştırmada öğrencilerin yaşam becerilerinin gelişmiş, okul iklimi düzelmiş, okul, ev ve toplum arasında bağlantılar kurulmuştur.

Johnson, D. W., Johnson, R., Dudley, B., Mitchell, J., ve Fredrickson, J. (1997) “Çatışma Çözme Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerine Etkisi” adlı araştırmalarında uygulanan programın etkililiğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmaya toplam 198 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin müzakereye ilişkin bilgileri ve bunları uygulama konusunda anlamlı farklılık bulunmuştur.

Johnson, D. W., Johnson, R. T., Dudley, B. ve Magnuson, D. (1995).“İlkokul Öğrencilerine Çatışmaları Yönetmeyi Öğretmek” adlı araştırmalarında akran arabuluculuğu programının etkililiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada öğrencilerin akran arabuluculuğu ve müzakereyi öğrendikleri ve bu becerilerini sürdürdükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesine ilişkin gerek yurt içinde gerek yurt dışında yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde bu çalışmaların daha çok geliştirilen programların uygulanmasına ilişkin olduğu görülmüştür. Değişik yaş gruplarıyla yapılan bu uygulamalı çalışmaların yanı sıra görüş almaya dayalı çalışmaların da olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalara ek olarak yurt dışında sosyal bilgiler dersi ve çatışma çözme becerilerinin ilişkilendirildiği iki çalışmaya rastlanmış, bu çalışmalarda çatışma çözme programlarının dersle bütünleştirildiği ve lise düzeyinde gerçekleştirildiği görülmüştür. Ancak yapılan alan yazın taramasında ilkokul düzeyinde sosyal bilgiler etkinliklerini ele alarak çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesine ilişkin bir çalışma olmadığı görülmüştür.

2.2. Anne Baba Tutumları

Berber (1990)’e göre, çocuk yetiştirme tutumları, toplumsallaşma sürecindeki çocukların, sağlıklı bir kişilik kazanmaları, toplumla ve kendileriyle barışık

olabilmeleri, yaşamda kendisi ve çevresi için yararlı bireyler olabilmeleri noktasında önemli bir yere sahiptir. Çocuk yetiştirme tutumları, toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösterdiği gibi, toplum içindeki aileler arasında da farklılık göstermektedir.

2.2.1. Demokratik Anne-Baba Tutumu

Çocuğun başarısına destek veren, çocuğun kişiliğine saygılı, çocuğun kendisini yetiştirmesi ve geliştirmesi yönünde imkan sağlayan, çocuğa karşı samimi ve koşulsuz sevgi gösteren çocuğun görüş ve önerilerine değer veren aile içerisindeki konuşma ve tartışmalarda söz hakkı veren, bununla birlikte sorumluluk duygusunu gelişmesini sağlayan ve çocuğun özgür davranmasını sağlarken yapıcı bir denetim mekanizması uygulayan ebeveyn tutumları olarak ifade edilebilir (Gökçedağ, 2001).

Bu ebeveyn tutumuna göre davranışta bulunan aileler çocuğuna insan olarak saygı gösterir, çocuğun kendine özel davranışlar sergilemesinin normal olduğunu bilerek, çocuğun gelişimini takip ederek davranmaya çalışır. Her çocuğun kendine özgü ve farklı olduğunu bilir, çocuğun aile içinde özgür kararlar almasına, yeteneklerini sergilemesine ve kendini tanımasına ve gerçekleştirmesine fırsat verir. Bunun için sürekli çocuğuna destekte bulunur. Çocuğun beslenme, barınma, korunma gibi temel gereksinimlerinin yanında en büyük ihtiyaç olan 'sevgi' ihtiyacını da gösterir. Çocuk böyle bir ailede anne-babanın sevgi ve desteğinden yoksun kalmayacağını farkındadır. Düşündüğünü açıklamasına imkân verilir ve bu konuda cesaretlendirilir. Demokratik tutum gösteren anne-baba çocuklarına karşı daha hoşgörülü yaklaşarak, paylaşım içinde, kendileri için önemli olduklarını hissettirirler. Ebeveynler çocukları için kuralları koyarlar ancak yerine göre eksek davranırlar (Kulaksızoğlu, 2004).

Demokratik ve güven verici bir tutumla yetişen çocuklar, kendine ve çevresine saygılı, sınırları bilen, yaratıcı, aktif, etkin düşünebilen, ilişkilerinde girişken olabilen, fikirlere karşı saygı gösterebilen, inançlarının arkasından gidebilen ve gerektiğinde savunabilen, atılgan, , kişilik ve davranışları açısından dengeli sorumluluk duyguları gelişmiş, kurallara ve otoriteye karşı körü körüne bağlı

kalmayan, hoşgörülü, açık fikirli, anlaşılır, sosyal ve uyumlu bir birey olarak yetişir (Yörükoğlu, 2000).

2.2.2.Otoriter Anne-Baba Tutumu

“Aşırı baskılı”, otoriter tutum, çocuğun kendine olan güvenini azaltan ve kişiliğine olumsuz etki eden bir tutumdur. Bu tutumda, ana-baba esnek olmayan bir disiplin ve kurallar bütünü uygular. Çocuk, her söyleneni yapmak zorunda olduğu hissettirilir. Ebeveynlerin bu şekildeki tutumu sonucu baskı altında olan çocuk, sessiz, dürüst, uslu, nazik ve dikkatli olmasına karşın; küskün, çekingen, çevresinden çok kolay etkilenen, boyun eğici, aşırı hassas bir yapıya sahip olabilir (Yavuzer, 2000).

Baskı altındaki çocuk sözlerine ve girişimlerine sınır koyar. Yeni arkadaş, yeni olaylar, yeni fırsatlar karşısında bocalar. Gücünü denemekten, yeteneklerini ortaya koymaktan, “Ben de yapabilir miyim?” demekten korkar. Çünkü her an hesaba çekilme ve küçümsenme endişesi içindedir. Bir çocuğun hatalar yapabilme, başarısızlığı tatma imkânının olması onun gelişmesi için çok gereklidir. Baskı altındaki çocuğun hata yapma hakkı olmadığından o da hiçbir şey yapmamayı tercih eder. Baskının meydana getirdiği gerilimden kurtulabilmek için çocuğun önünde iki yol vardır, ya kendisini tamamen silecek ve özel bir dünyaya kapanacak ya da otorite saydığı her şeye karşı amansız bir saldırıya geçecektir (Yavuzer, 2000).

Boyun eğen bir çocuk ileride özgür bir birey olamaz. Disipline zorlanmış çocuk otoriteye olan nefretini anne ve babasını kızdırarak gösterir. Aslında çocuklar için söylenen bu durum gençler ve yetişkinler için de çoğu zaman geçerlidir .zengin 2008Anne babaların aşırı otoriteyi bir yöntem olarak benimsemelerinin altında yatan ana düşünce, “çocuklarını disiplin altında tutma” kaygısıdır. Çocuğun “disiplin altında tutulmasında ne anlaşıldığı önemlidir. Genellikle anlaşılın, çocuğun, anne babasının tam istediği gibi olmasıdır. Yani ailenin, planlarını uygulaması, hayallerini gerçekleştirilmesi, onların kendi modellerinde yetişmesi için, çocuğun disiplin altında tutulması anlaşılmaktadır (Yavuzer, 2000).

Çocuğun karşı görüşlerine, özgün proje ve hedeflerine değer verilmemesi, bunları ailesi ile tartışma imkânı olmaması, bunların “sakıncalı ve nankörce”

bulunması, çocuğun kendisi için en uygun bir yere doğru yürümesini zorlaştırır (Aydın, 2007).

2.2.3.Koruyucu/İstekçi Anne-Baba Tutumu

Anne babanın aşırı koruması, çocuğa gereğinden fazla kontrol etmeye çalışması ve üzerine çok titremesi şeklinde ifade edilebilir. Bu tutumla yetişen çocuklar, özgüveni düşük, çevresine bağımlı, sorumluluk alamayan ve duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir. Çocuğun yaşamı boyunca sürebilen bu bağımlılık, psiko-sosyal olgunluğu negatif olarak etkiler ve çocuğun kendi kendisine yetmesine imkân sağlamaz (Yavuzer, Aydoğmuş, Güngörmüş, Konuk, Korkmazlar, Oktay ve 2003).

Koruyucu tutum çocuğun davranışlarını kısıtlayan, ona hareket serbestliği tanımayan, başına bir şey gelir korkusuyla onu hiç yalnız bırakmayan ‘denetleyici’ bir tutumu ifade etmektedir. Koruyucu tutumda çocuğun anneye bağımlı olmasına, kendi başına hareket edemeyen, kaygılı ve güvensiz yetişmesine neden olabilmektedir (Sargın, 2001) Aşırı koruyucu ve müdahaleci anne-babalar çocuklarını kendilerinin bir devamı gibi görmekte ve onlarla duygusal eksikliklerini gidermek istemektedirler. Bu aileler çocuğun anne-babaya bağımlı olmasını olmazsa olmaz bir şart olarak saymaktadırlar (Kulaksızoğlu, 2004).

Aşırı koruma tutumu ile çocuğun hata yaparak doğruyu öğrenmesine fırsat tanınmamış, her durumda kolaylaştırılmışlar. Dışarıdan gelecek olumsuz durumlar ile çocuk korkutularak, çocuğun arkadaşlık kurması ve akranlarıyla zaman geçirmesi ve sosyalleşmesi engellenmiştir. Çocuğun gelişmesine ve olgunlaşmasına ket vuran bu tutumlar hep onun iyiliği için yapılmıştır (Sargın, 2001).

2.2.4.İlgisiz Anne-Baba Tutumu

Bu tutumu benimseyen aileler çocuğun temel ihtiyaçlarına karşı ilgisiz, çocuğun en temel ihtiyaçlarından olan sevgi ihtiyacını karşılamakta yetersiz, çocukların davranışlarını kontrol noktasında gevşek tutum sergileyen ve disiplin anlayışının neredeyse olmadığı davranış şeklini benimserler. Bu tutumda ailesinin bilgi ve tecrübesine ihtiyaç duyan çocuğa kendi haline bırakılarak umursamaz tavır

takınılmıştır. Çocuk ilgi alaka sevgi ve kontrolden yoksun durumda bırakılmıştır (Kaya, 1988).

Bu kayıtsız ve ilgisiz tutum ebeveynlerin bireyi görmezlikten gelme , tek başına bırakma ve umursamama biçiminde dışlamalarıdır. İstismar türlerinden duygusal istismara neden olan ilgisiz tutumda çocuk anne baba arasında iletişimsizlik mevcuttur. Anne babanın ilgisizliğiyle çocuğun hem kendisine hem de yakın çevresine arkadaşlarına zarar verme ve suça meyiletme davranışı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Yavuzer, 2004).

Bousha ve Twentyman (1984)'in çalışmasında ihmale uğrayan çocukların olumlu sosyal davranış sergileme açısından bastırılmış oldukları görülmüştür. Bu çocuklar sıklıkla diğerlerinden ayrı olmayı tercih eder ve sosyal yönden başarılı değillerdir; daha az sözel ve sözel olmayan direktif verir. Karşılıklı iletişimde başlangıcı ancak birkaç kez yapar. Bu da ihmal edilmiş çocukların çevreden az uyarım aldıklarını, anne-babanın rehberliğinden yoksun olduklarını düşündürür. Bunun en iyi ispatı anneyle oyun ortamında yapılan gözlemlerdir. Ayrıca bu çocuklar düşük düzeyde soru sorma ve keşfetme davranışı göstermiştir.

Acet (1997)'e göre, bu tutumu sergileyen aileler (sadece anne ya da sadece baba da olabilir) çocuklarına karşı çok duyarsızdırlar. Anne ve babalar kendi problemlerinden dolayı çocuklarıyla ilgilenmezler. O kadar ki çocuk ağlamadıkça, ayakaltında dolaşmadıkça ya da yaramazlık yapmadıkça çocukla asla ilgilenmezler. Bu tür ailelerin çocukları ise kavgacı, şiddet yanlısı, alkol ve uyuşturucu bağımlısı olabilirler.

2.2.5.Dengesiz ve Tutarsız Anne-Baba Tutumu

Bu tutumda anne ve babanın belirlediği sabit kurallar bütünü yoktur. Çocuğun yaptığı bazı olaylara karşı aşırı hoşgörü sergilerken, aynı olay karşısında bazen baskıcı, cezalandırıcı, engelleyici bir tutum sergilerler. Anne baba tutumları tutarsız ise çocuk hangi davranışın yanlış, hangisinin doğru olduğunu öğrenmekte güçlük çekerek toplumsal kuralları benimsemekte zorlanabilir. Tutumunu, anne babanın ruh haline göre düzenler. Çocuk, davranışının yanlış ve doğru olmasından ziyade “hangi zamanda yaparsam ceza almam” sorusunun cevabına göre davranmaya başlar (Aydın, 2007).

Tutarsızlık her iki ebeveynin çocuğa karşı tutum ve davranışlarının günü gününe uymaması şeklinde olabileceği gibi, anne ve babanın farklı tutumları arasındaki çatışmalardan kaynaklanabilir.

Çocuğun davranış kazanması ve doğru tutum ve davranışlar sergileyebilmesi için anne babanın uyguladığı ödül ve ceza yöntemlerinin tutarlı olması gerekir. Eğer anne ile baba arasında bir tutarsızlık söz konusu olduğu zaman çocuk işine geldiği şekilde davranmaya başlar (Yörükoğlu, 2000).

2.2.6. Anne Baba Tutumları İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Altıntaş(2016) Ortaokul Öğrencilerindeki Problemler İnternet Kullanımı İle Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkiyi İncelediği araştırmasında, internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda, aşırı kullanım ve problemler internet kullanımı demokratik tutum ile düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişkiler gösterirken, koruyucu-istekçi tutum ile otoriter tutum arasında orta düzeyde pozitif ilişkiler göstermektedir.

Şahin(2015) ergenlik dönemindeki bireylerde saldırganlık davranışı ve algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkiye baktığı araştırmasında; bireylerin anne babalarından algıladıkları otoriter tutum ölçeğinden aldıkları puan arttıkça bireylerin saldırganlık ölçeğinden aldıkları puan da artmaktadır. Demokratik tutum ölçeğinden aldıkları puan arttıkça bireylerin saldırganlık ölçeğinden aldıkları puan da düşmektedir.

Deniz M. E. ,Karakuş Ö. , Traş Z. , Eldeleklioğlu J., Hamarta E. (2013) Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarının öznel iyi oluş ve yaşam doyumlarını yordama düzeyini inceledikleri çalışmada ana baba tutumları, öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu arasında anlamlı ilişkiler saptanmış olup ana baba tutumlarının öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu yordayan önemli değişkenler olduğunu göstermiştir. Demokratik anne baba tutumuyla öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu arasında olumlu, koruyucu ve otoriter anne baba tutumuyla öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu arasında olumsuz bir ilişki bulunmuştur.

Sezer, Kolaç ve Erol'un (2013), yapmış oldukları çalışmada çocukların saldırgan davranışları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyle incelenmiştir. Anne

ve babalarını otoriter olarak algılayanların saldırganlık puan ortalamaları, demokratik olarak algılayanlardan daha yüksek bulunmuştur.

Bozaslan, Genç ve Kaya'nın (2011) üniversite öğrencilerinin anne baba tutumlarını sosyal kaygı, problem çözme ve akademik başarı açısından araştırdıkları çalışmalarında; problem çözme becerilerinin ve akademik başarıları yüksek öğrencilerin anne babalarının demokratik tutuma sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Bununla beraber anne baba tutumlarını demokratik olarak ifade eden öğrencilerin otoriter, tutarsız ve ilgisiz olarak ifade edenlerden sosyal kaygılarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Gülay (2011) tarafından yapılan araştırmada, anne tutumlarının (otoriter, izin verici, yetkin) çocukların saldırganlık, olumlu sosyal davranış ve akran şiddetine maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre otoriter ve izin verici anne tutumlarının, 5-6 yaş çocuklarındaki saldırganlık ve akran şiddetine maruz kalma ile olumlu yönde, anlamlı düzeyde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Yetkin anne tutumu da çocukların olumlu sosyal davranışlarıyla olumlu yönde, anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur.

Kaya (2010) İlköğretime devam eden öğrencilerin ebeveynlerinin çocuklarını yetiştirme tutumlarını araştırdığı çalışmasında eğitim düzeyi yüksek anne babaların aşırı koruyucu ve otoriter tutumlarının daha düşük olduğunu ve anne baba tutumları ile ailenin sosyoekonomik düzeyi arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır.

Toksöz (2010), ikinci kademe öğrencilerinin zorbalık eğilimleri ve aile tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek için 594 öğrenciyle yaptığı çalışmaya göre; öğrencilerin yaşı, sınıfı, cinsiyeti, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, ailenin gelir düzeyi değişkenlerinin öğrencilerin zorbalık eğilimi ve anne-baba tutumu arasında anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Ayrıca anne baba tutumları ile zorba davranış eğilimi arasında yüksek düzeyde negatif korelasyon bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın en önemli bulgusu olarak öğrencilerin yaş/sınıf ve cinsiyet değişkenleriyle anne baba tutum algıları ve zorbalık eğilimleri arasında anlamlı bir ilişkinin saptanmış olması söylenebilir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kişisel özelliklerinin ve aile yapılarının bilinmesi, onların zorbalık eğilimlerinin ve anne baba tutumlarının öngörülmesinde önemli olduğu söylenebilir.

Öztemel (2009) ergenlerin çalışma anlayışının incelediği araştırmasında; çalışma anlayışı öz belirlemenin önemli yordayıcılarından birisinin, demokratik ana baba tutumu olduğunu bulmuştur. Bunun yanında koruyucu-istekçi ana baba tutumu da çalışma anlayışı öz belirlemeyi az da olsa yordamaktadır. Çalışma anlayışı öz belirleme, kişisel gelişim, doyum elde etme, potansiyelini kullanma ve üretken olma gibi bir takım özellikleri içinde barındırmaktadır. Demokratik ana baba tutumuna ve kısmen koruyucu istekçi ana baba tutumuna sahip anne babanın, çocuklarına yaklaşımında hemen hemen benzer özellikleri dikkate aldıkları göz önüne alındığında elde edilen bulguların anlamlı olduğu söylenebilir. Bir diğer sonuç ise, otoriter ana baba tutumunun hiçbir regresyon eşitliğinde çalışma anlayışı, çalışma anlayışı yaşamı devam ettirme-güç çalışma anlayışı öz belirlemede etkisi bulunmamıştır.

Ergenlerden oluşan araştırma gurubu üzerinde anne baba tutumları ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen Zengin (2008), anne babalarını otoriter ve ilgisiz algılayanların saldırganlık düzeylerinin demokratik tutuma kıyasen daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Demiriz ve Öğretir (2007) yaptıkları çalışmada, alt ve üst sosyoekonomik düzeyde bulunan 10 yaş çocukların anne tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılmış ve araştırma örneklemini 300 çocuktan oluşmuştur. Araştırma sonucunda çocukların cinsiyetlerine göre anne tutumları incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Şanlı (2007) ve Şanlı ve Öztürk (2012) okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını incelemiştir. Annenin tutumunun annelerin yaşı, eğitim ve çalışma durumu, mesleği, eşin eğitim durumu, aylık gelir durumu, ailenin oluştuğu kişiler ve kendi annesinin tutumu değişkenlerine göre anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Anne yaşı ve eğitim düzeyi düşük olan ev hanımı annelerin aşırı koruyucu oldukları ve sıkı disiplin tutumlarına sahip oldukları ayrıca eşin eğitim düzeyi yükseldikçe annenin olumsuz tutumlardan uzaklaştığı ve demokratik tutumu benimsedikleri saptanmıştır.

Sağlam'ın (2007) yapmış olduğu çalışmada lise öğrencilerinin ana-babalarını demokratik olarak algılayanların ana-baba iletişimlerinin daha olumlu ve sosyal

destek düzeylerinin ana-babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Ünüvar (2007) Ortaöğretime devam eden öğrencilerin kendine saygı düzeyleriyle algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada erkek ve kız öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumları arasında cinsiyete göre fark bulunmamıştır. Okul türüne göre ise demokratik anne baba tutumları bağlamında Anadolu Lisesi lehine anlamlı fark tespit edilmiş olup otoriter ve koruyucu anne baba tutumları arasında bir fark bulunmamıştır.

Yılmaz (2007), 1006 ilköğretim ikinci kademe öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada ikinci kademedeki öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarının özerkliklerinin gelişimine olan etkilerini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda cinsiyete, çocuk sayısına, doğuş sırasına, anne-babanın eğitim ve ailenin gelir düzeyine göre hem anne-baba tutum ölçeği faktör puanlarına göre, hem de ergen özerklik ölçeği puanlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur. Aile tipine göre ise her iki ölçekte de anlamlı farklılık çıkmamıştır. Algılanan anne-baba tutumları, ergen özerklik ölçeği faktör puanları ve akademik başarı açısından incelendiğinde gerek anneden, gerekse babadan algılanan demokratik tutumun davranışsal özerklik, duygusal özerklik ve akademik başarıda ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Durmuş (2006) okul öncesi dönemdeki çocukların anne babalarının anne baba tutumlarını ve kişilik özelliklerini incelediği çalışmada, anne babaların eğitim düzeylerinin arttıkça “baskı-disiplin” ve “aşırı koruyucu” içeren tutumlarının azaldığını, ilkökul mezunu olan anne babaların tutum olarak aşırı koruyucu tutumu benimsediklerini bulmuştur. Sonuç olarak eğitim düzeyi arttıkça anne babaların çocuklarına karşı daha eşitlikçi, demokratik ve paylaşımcı tutum içerisinde oldukları çıkmıştır.

Gökçedağ (2001), yaptığı çalışmada, sosyo-ekonomik düzeyi düşük semt okullarında otoriter tutum ön plandayken, akademik başarıları düşük sürekli kaygı düzeyleri yüksek bulmuş ve ailelerin sosyo-ekonomik düzeyin yükseldikçe anne-baba tutumlarında demokratik tutumun ve akademik başarı düzeyinin arttığı, sürekli kaygı düzeyi puan ortalamalarının azaldığını tespit etmiştir.

Özcan (1996), ilkokul öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmanın sonucunda düşük özgüven sahibi çocukların algıladıkları ebeveyn tutumlarının baskıcı olduğu bununla birlikte yüksek özgüvenli çocukların algıladıkları ebeveyn tutumunun baskıcı olmadığı ortaya çıkmıştır.

Öztürk (1990), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada “demokratik ve “otoriter” olarak algılanan ana-baba tutumlarının öğrencilerin, bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerine etkisini incelemiştir. Sonuçlara göre ana-babalarını “demokratik” olarak algılayan öğrencilerin kendini suçlama ve saldırganlık düzeyleri daha düşük bulunmuştur.

2.2.7. Anne Baba Tutumları İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Kordi ve Baharudin (2010) yaptıkları çalışmada anne baba tutumlarının çocukların okul başarısına etkisi incelenmiştir. Çalışmada anne baba tutumları ile çocukların okul başarıları arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur. Bulgular, kültürler ve toplumlar karşısında tutarsızlık olsa da, demokratik tutumun daha fazla yüksek okul başarısı sağladığını ortaya koymaktadır.

Milevsky, Schlechter ve Netter (2006), 9 ve 11. sınıflardaki 272 ergenle, anneye ve babaya özgü aile tutumlarının öz-saygı, depresyon ve hayattan tatmin olma ile ilişkisini inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın sonucuna göre, izin verici anneye kıyasla açıklayıcı-otoriter anne tutumu altında yetişen ergenlerde öz-saygı ve hayattan tatmin olma durumu daha yüksek seviyelerde çıkmıştır. Depresyon durumu ise çok daha az oranda seyretmektedir. Babaya özgü tutumların ise çocuğun psikolojik gelişiminde etkisi olmakla birlikte bunun anneye özgü tutumlar kadar belirgin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hempel, Miles ve Wolfradt (2003) tarafından yapılmıştır. 276 lise öğrencisi üzerinde yapılan bu araştırmada anne babadan algılanan psikolojik baskı ile sürekli kaygı arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu tespit edilirken anne babadan algılanan sıcak samimiyet ile sürekli kaygı arasında negatif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca anne babasından otoriter tutum algılayan ergenlerin kaygı seviyelerinin de yüksek olduğu saptanmıştır.

Darling (1999), anne-baba tutumları ve etkilerini derlediği çalışmasında anne baba tutumlarının çocuk üzerindeki sonuçlarını aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Açıklayıcı-otoriter ailelere mensup çocuklar ve ergenler, açıklayıcı otoriter olmayan ailelerden gelen çocuklara oranla kendilerini sosyal becerileri bakımından daha yeterli ve kabiliyetli olarak derecelendirmektedirler ki objektif ölçeklere göre yapılan değerlendirmelerde bu sonucu doğrular niteliktedir. İlgisiz aile tutumlarının egemen olduğu evlerde büyüyen çocuklar ve ergenler, bütün inceleme alanlarında en düşük sonuçları vermiştir,

Otoriter (yüksek talepkarlık ve düşük açıklayıcılık) anne-baba tutumunun egemen olduğu ailelerden gelen çocuk ve ergenler, problem davranışlar sergilemeyen veya bu tür davranışlara katılmayan ve kabul edilir düzeyde bir okul başarısı gösteren kesimi oluşturmaktadırlar. Diğer taraftan, sosyal işlevsellik ve öz-saygı açısından daha zayıf kalmakta ve depresyona girme açısından daha yüksek risk taşımaktadırlar,

İzin-verici (yüksek açıklayıcılık, düşük talepkarlık) anne-baba tutumunun egemen olduğu ailelerden gelen çocuklar ve ergenler ise, problem davranışlar sergileme veya bunlara katılma açısından daha yüksek potansiyel gösterirken okul başarılarının da daha düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, öz-saygı ve sosyal işlevsellik açısından daha etkin ve depresyona girme eğilimi daha az olan bir sınıfi oluşturmaktadırlar.

BÖLÜM III

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ergenlerde çatışma çözme becerilerinin anne baba tutumları açısından incelendiği genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modelindedir.

Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan taramalardır. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2008).

3.2. Çalışma Evreni –Örnekleme

Araştırmanın evreni, 2015–2016 Öğretim Yılında Meram İlçesi merkezindeki ortaokula devam eden sekizinci sınıf ve liseye devam eden 9., 10., ve 11.. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın örnekleme, 256'si erkek, 280'si kız olan toplam 536 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleminin çeşitli değişkenlere göre dağılımı Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5 ve Tablo 6 da gösterilmiştir.

Tablo 1 Cinsiyete İlişkin Frekans Tablosu

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Kız	280	52.2
Erkek	256	47.8
Toplam	536	100

Tablo 1 incelendiğinde, Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre dağılımı görülmektedir. Kızlar, 280 kişiyle çalışma grubunun %52,2'sini, erkekler 256 kişiyle çalışma grubunun %47,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 2:Sınıfa İlişkin Frekans Tablosu

Sınıf	Frekans	Yüzde (%)
8.sınıf	139	26
9.sınıf	91	17
10.sınıf	134	25,9
11.sınıf	172	32,1
Toplam	536	100

Tablo 2'ye göre örneklemdaki öğrencilerinin 139'unun (% 26) 8. Sınıf, 91'inin (%17) 9. Sınıf, 134'ünün (%25,9)10. Sınıf, 172'sinin(%32,1) 11.sınıf olduğu gözlenmektedir.

Tablo 3:Okul Türlerine İlişkin Frekans Tablosu

Sınıf	Frekans	Yüzde (%)
Ortaokul	139	26
Anadolu Lisesi	128	23.8
Meslek lisesi	173	32.2
İmam Hatip Lisesi	96	18
Toplam	536	100

Tablo 3'e göre örneklemdaki öğrencilerin 139 si (%26)ortaokul 8.sınıf öğrencisi,128'i (23.8) Anadolu Lisesi öğrencisi ve 173'ü(%32.2) Meslek Lisesi, 96'sı (%18)İmam Hatip Lisesi öğrencisi olduğu gözlenmiştir.

Tablo 4: Anne Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Tablosu

Eğitim durumu	Frekans	Yüzde (%)
İlkokul	279	53
Ortaokul	104	19
Lise	88	16
Üniversite	65	12
Toplam	536	100

Tablo-4 incelendiğinde örnekleme oluşturan öğrencilerin anne eğitim durumlarına bakıldığında 279'u (%53) ilkokul, 104'ünün (%19) ortaokul, 88'inin (%16) lise, 65'inin (%12) üniversite eğitimi aldığı görülmektedir.

Tablo 5: Baba Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Tablosu

Eğitim durumu	Frekans	Yüzde (%)
İlkokul	156	29
Ortaokul	91	17
Lise	146	27.1
Üniversite	143	26.9
Toplam	536	100

Tablo-5 incelendiğinde örnekleme oluşturan öğrencilerin Baba eğitim durumlarına bakıldığında 156'sının (%29) İlkokul, 91'inin (%17) Ortaokul, 146'sının (%27,1) Lise, 143'ünün (%26,9) Üniversite eğitimi aldığı görülmektedir.

Tablo 6: Ailenin Ortalama Aylık Gelirine Göre Frekans Tablosu

Gelir Düzeyi	Frekans	Yüzde (%)
0-1000 TL arasında	86	16
1001-1500 TL arasında	115	22
1501-2000 TL arasında	123	23
2001 TL ve üzerinde	212	39
Toplam	536	100

Tablo-6' ya göre örneklemedeki öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık gelir düzeylerine bakıldığında 86'sinin (%16) 0-1000 TL arasında.115'inin (%22) 1001-1500 TL arasında. 123'ünün (%23) 1501-2000 TL arasında. 212'sinin (%39) 2001 TL ve üzerinde aylık gelire sahip oldukları görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu; ergenlerin çatışma çözme davranışları belirlemek için Koruklu(1998)tarafından uyarlanan ”Çatışma Çözme Davranışlarını Belirleme Ölçeği”; anne baba tutumlarını ölçmek amacı ile Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) tarafından geliştirilmiş olan Ana-Baba tutum envanteri (ABTE) kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları aşağıda açıklanmaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan bireyler hakkında bazı genel bilgileri toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formunda öğrencilerin cinsiyetleri, okul türü, sınıf düzeyi, anne baba yaşam durumu, anne baba eğitim düzeyi ve ailenin gelir düzeyini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

3.3.2. Çatışma Çözme Davranışları Belirleme Ölçeği (ÇÇDBÖ)

Bu ölçek, bir kendini değerlendirme ölçeği olup, uygulama süresi yaklaşık olarak 20 dakikadır. Ölçek, çatışma çözme davranışlarını Saldırganlık (küfür, kavga, tehdit, susarak saldırma) ve Problem Çözme (uzlaşma, işbirliği) olmak üzere iki alt ölçekle değerlendirmektedir.

ÇÇDBÖ, 24 maddeden oluşan ve beşli likert tipi değerlendirme seçenekleri olan bir ölçektir. Ölçeği yanıtlayanlardan beşli derecelendirmeyi kullanarak, her bir maddede yer alan çatışma durumlarına verilen tepkilerin, kendi davranışlarına ne derece uygun olduğunu belirtmeleri istenmektedir.

Ölçek, 1-5 arasında değişen beşli derecelendirme üzerinde puanlanmaktadır. Çatışma çözme davranışı açısından (1) “hiçbir zaman uygun değil”, (2) “biraz uygun”, (3) “uygun”, (4) “çoğunlukla uygun” ve (5) “çok uygun” biçimindedir.

ÇÇDBÖ'nün geçerlik ve güvenilirliği, Koruklu (1998) tarafından 6, 7. ve 8. Sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler kullanılarak yapılmıştır. ÇÇDBÖ'nün geçerlik çalışması için Koruklu (1998) tarafında kapsam geçerliğine ve yapı

geçerliğine bakılmıştır. Bu değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu, madde ayırt edicilik düzeyleri bakımından maddelerin iyi derecede oldukları görülmüştür. ÇÇDBÖ'nün güvenilirliği, test tekrar test güvenilirlik analizi ile incelenmiş, saldırganlık boyutu için $r = .64$ ve problem çözme boyutu için $r = .66$ değerleri bulunmuştur. ÇÇDBÖ'nün iç tutarlılığına ise Cronbach-Alpha ile bakılmış, ölçeğin iç tutarlılık katsayılarının, saldırganlık boyutu için $r = .85$, problem çözme boyutu için $r = .83$ olarak belirlenmiştir. Bu değerler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

3.3.3. Ana-Baba Tutum Envanteri (ABTE)

Araştırmada, algılanan ana-baba tutumlarını ölçmek için, Kuzgun tarafından geliştirilen, daha sonra Eldeleklioğlu tarafından revizyonu yapılan “Ana-Baba Tutum Envanteri” kullanılmıştır. (Kuzgun 1972; Akt. Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005)

Envanterin Demokratik Ana-Baba Tutumu, Otoriter Ana-Baba Tutumu ve Koruyucu-İstekçi Ana-Baba Tutumu olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek, demokratik ana-baba tutumunu ölçen 15 madde, otoriter ana baba tutumunu ölçen 15 madde ve koruyucu-istekçi ana-baba tutumunu ölçen 10 madde olmak üzere toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Ana-Baba Tutum Envanteri' nin güvenilirliği iç tutarlılık ve kararlılık katsayıları hesaplanarak sınanmıştır. Ana-Baba Tutum Envanteri'nin iç tutarlılığı; Cronbach Alfa formülü ile hesaplanmış ve bulunan alfa katsayıları demokratik tutum (DT) için $.89$, otoriter tutum (OT) için $.78$, koruyucu-istekçi ana-baba tutumları (KİT) alt ölçeği için $.82$ bulunmuştur. Ana-Baba Tutum Envanteri' inin kararlılık düzeyini ölçmek için test tekrar test yöntemi kullanılmıştır.

Korelasyon değerleri Demokratik Tutum için $.92$; Koruyucu-İstekçi Tutum için $.75$; Otoriter Tutum için $.79$ olarak bulunmuştur. Ana Baba Tutum Envanteri maddelerine verilen cevaplar, beş basamaklı Likert tipi bir ölçekte derecelenecek şekilde düzenlenmiştir. Her madde için cevaplar 1' den 5' e kadar; derecelendirilmiştir. Hiç uygun değil (1), çok az uygun (2), kısmen uygun (3), oldukça uygun (4), tamamen uygun (5) gibi Likert tipi beş seçenekten ana ve babaları için en uygun olan ifadenin seçilmesi ve işaretlenmesi istenmektedir.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

3.4.1. Verilerin Toplanması

Verileri toplamak amacıyla daha önce tesadüfi olarak belirlenen örneklem grubundaki ergenlere ölçeklerin uygulanacağı saatler belirlenmiştir. Belirlenen saatlerde kitapçık şekline getirilen form kullanılmıştır. Kitapçık öğrencilerin demografik bilgileri ile ilgili bilgileri elde etmek için kişisel bilgi formu, Çatışma Çözme Davranışları Belirleme Ölçeği (ÇÇDBÖ), Ana-Baba Tutum Envanterinden (ABTE) oluşmaktadır. Uygulamadan önce ölçeklerle ilgili yönergeler okunmuş ve uygulamayla ilgili bir bilgi verilmiştir. Uygulama yaklaşık 25-30 dakika sürmüştür.

3.4.2. Verilerin Analizi

İlk aşamada ölçekler ayrı ayrı değerlendirilmiş, ölçeklere eksik cevap veren 35 öğrencinin bilgi toplama araçları, araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Araştırma verileri toplandıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılarak analizler için hazır duruma getirilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde değişkenlere bağlı olarak SPSS 16,0 programı kullanılarak Korelasyon Katsayısı, Regresyon ve Bağımsız Gruplar t-testi ve One-Way ANOVA analizlerinden yararlanılmıştır.

Bu araştırmanın bağımsız değişkenleri; “cinsiyet, sınıf düzeyi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, okul türü ” anne baba tutumlarından oluşmaktadır. Bağımlı değişken ise çatışma çözmedir.

Verilerin istatistiksel analizi bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkilerini ortaya koyacak bir desen içinde ele alınmıştır. Her iki ölçekten elde edilen puan dağılımları bilgisayara anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, okul türü ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre kodlanarak girilmiştir. Ergenlerin anne baba tutumları ve çatışma çözme becerilerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır.

Anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, okul türü, sınıf düzeyi değişkenlerine göre ergenlerin anne baba tutumlarının farklılaşım farklılaşmadığının belirlenebilmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış, farklılaşma çıkan durumlarda kaynağın belirlenmesi amacıyla One-Way ANOVA kullanılmıştır.

Ergenlerin çatışma çözüme ve ana baba tutumları arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon tekniği kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın problemine ve probleme bağlı alt problemlere ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Aşağıda ergenlerin çatışma çözme ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği korelasyon ve regresyon sonuçlarına yer verilmiştir. Ayrıca çatışma çözme alt ölçekleri olan saldırganlık ve problem çözme ölçeği puanlarının okul türü, cinsiyet, sınıf, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile gelir durumu değişkenlerine göre ve anne baba tutumlarının cinsiyet, anne baba eğitim durumu ve gelir durumuna göre farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek için t- testi ve One-Way ANOVA analizleri yapılmış olup sonuçlar aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

1.Ergenlerde Çatışma Çözme Ölçeği Puanlarına İlişkin Korelasyon Sonucu

Tablo 7: Anne-Baba Tutumlarının Çatışma Çözme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon Analizi Sonucu								
	Saldırganlık	Problem Çözme	Demokratik Anne Tutumu	Koruyucu Anne Tutumu	Otoriter Anne Tutumu	Demokratik Baba Tutumu	Koruyucu Baba Tutumu	Otoriter Baba Tutumu
Saldırganlık	1							
Problem Çözme	-.245**	1						
Demokratik Anne Tutumu	-.096*	.228**	1					
Koruyucu Anne Tutumu	.230**	-.072	-.190**	1				
Otoriter Anne Tutumu	.214**	-.148**	-.493**	.576**	1			
Demokratik Baba Tutumu	-.171**	.238**	.610**	-.056	-.287**	1		
Koruyucu Baba Tutumu	.140**	-.013	-.119**	.731**	.464	.029**	1	
Otoriter Baba Tutumu	.231*	-.187**	-.361**	.395**	.750**	-.444**	.541**	1
$\bar{X}$	31,67	44,21	49,94	38,79	8,09	47,18	36,86	20,76
SS	10,33	9,52	8,47	8,09	6,27	10,45	8,26	6,52

*p<.05, **p<.01)

Tablo 7 incelendiğinde, demokratik anne baba tutumları ile saldırganlık arasında negatif bir ilişki söz konusu iken, koruyucu ve otoriter anne baba tutumları ile saldırganlık arasında pozitif bir ilişki vardır ($p<.05$, $p<.01$). Yani anne ve babaların çocuklarına yönelik demokratik tutumu arttıkça saldırganlık azalmakta, koruyucu ve otoriter tutum arttıkça ise saldırganlık artmaktadır. Ayrıca, demokratik anne ve baba tutumu ile problem çözme arasında pozitif yönde anlamlı ($p<.01$) bir ilişki varken, otoriter anne ve baba tutumu ile problem çözme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($p<.01$). Diğer bir deyişle, anne ve babalarına demokratik tutumu arttıkça ergenlerin problem çözme becerisi artmakta, otoriter tutum arttıkça ise ergenlerin problem çözme becerisi azalmaktadır.

2.Ergenlerde Çatışma Çözme Ölçeği Puanlarına İlişkin Regresyon Sonucu

Tablo 8: Anne-Baba Tutumlarının Saldırganlık Alt Ölçeğine İlişkin Regresyon Analizi Sonucu

Bağımsız Değişkenler	β	t	p
Demokratik Anne Tutumu	.069	1.118	.264
Koruyucu Anne Tutumu	.277	3.741	.000
Otoriter Anne Tutumu	-.017	-.192	.847
Demokratik Baba Tutumu	-.117	-1.812	.070
Koruyucu Baba Tutumu	-.142	-1.852	.065
Otoriter Baba Tutumu	.183	2.097	.036

Not. $R=.310$; $R^2=.096$; $F=.086$ * $p<.05$, ** $p<.01$)

Tablo 8 incelendiğinde, ergenlerin saldırganlık düzeylerini yordama gücüne ilişkin çoklu regresyon sonucuna göre, işleme giren tüm anne baba tutumuna ait değişkenler, ergenlerin saldırganlık düzeylerinin %10'unu açıklamaktadır ($R=.310$, $R^2=.096$, $F =0,86$). Ergenlerin saldırganlık düzeylerini hangi değişkenlerin açıkladığına bakıldığında, koruyucu anne tutumu ($\beta=.277$, $p<.01$) ve otoriter baba tutumunun ($\beta=.183$, $p<.05$) ergenlerin saldırganlık düzeylerinin önemli yordayıcıları olarak bulunmuştur.

Tablo 9: Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Alt Ölçeğine İlişkin Regresyon Analizi Sonucu

Bağımsız Değişkenler	β	t	p
Demokratik Anne Tutumu	.168	2.726	.007
Koruyucu Anne Tutumu	-.159	-2.130	.034
Otoriter Anne Tutumu	.138	1.595	.111
Demokratik Baba Tutumu	.049	.759	.448
Koruyucu Baba Tutumu	.193	2.498	.013
Otoriter Baba Tutumu	-.249	-2.834	.005

Not. R=.292 ; R²=.085; F= .075 *p<.05,

Tablo 9 incelendiğinde, ergenlerin problem çözme becerilerini yordama gücüne ilişkin çoklu regresyon sonucuna göre, işleme giren tüm anne baba tutumuna ait değişkenler, ergenlerin problem çözme becerilerinin %9'unu açıklamaktadır (R=.292, R²=.085, F =0,75). Ergenlerin problem çözme becerilerini hangi değişkenlerin açıkladığına bakıldığında, demokratik anne tutumu (β =.168, p<.05) koruyucu anne tutumu (β =-.159, p<.05), koruyucu baba tutumu (β =.193, p<.05) ve otoriter baba tutumunun (β =-.249, p<.05) ergenlerin problem çözme becerilerinin önemli yordayıcıları olarak bulunmuştur.

3.Ergenlerde Saldırganlık ve Problem Çözme Ölçeği Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre One-way ANOVA Sonuçları

Tablo 10: Saldırganlık ve Problem Çözme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Değişkenler	Okul Türü	N	$\bar{x}$	SS
Saldırganlık	Ortaokul	139	30,74	9,76
	Anadolu Lisesi	128	34,36	10,19
	Meslek Lisesi	173	32,54	10,56
	İmam Hatip Lisesi	96	27,86	9,73
Problem Çözme	Ortaokul	139	46,71	8,26
	Anadolu Lisesi	128	41,32	9,88
	Meslek Lisesi	173	42,64	9,43
	İmam Hatip Lisesi	96	47,23	9,30

Tablo 10’da ergenlerin saldırganlık ve problem çözme ölçeği puanlarının okul türü değişkenine ilişkin betimsel istatistiklerine yer verilmiştir. Okul türü değişkenine göre yapılan ANOVA sonucu ise tablo 11’te verilmiştir.

Tablo 11 : Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonucu

	Varyansın Kaynakları	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Saldırganlık	Gruplararası	2575,025	3	858,34	8,363	,000	O-A, M-İ, A-İ
	Gruplar İçi	54600,490	532	102,63			
	Toplam	57175,515	535				
Problem Çözme	Gruplararası	3236,908	3	1078,97	12,658	,000	O-A, O-M, A-İ, M-İ
	Gruplar İçi	45347,689	532	85,240			
	Toplam	48584,597	535				

(*p<.01)

Tablo 11 incelendiğinde, analiz sonucunda ergenlerin saldırganlık düzeyleri arasında okul türü değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir $F(3, 532)=8.363$, $p<.01$. Başka bir deyişle ergenlerin saldırganlık düzeyleri okul türüne bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Okul türleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre, Anadolu lisesi ($\bar{x}=34,36$) ve Meslek lisesi ($\bar{x}=32,54$) öğrencilerinin İmam Hatip lisesindeki ($\bar{x}=27,86$) öğrencilerden daha saldırgan davranışlar gösterdiği ve Anadolu lisesindeki öğrencilerin Ortaokul ($\bar{x}=30,74$) öğrencilerinden daha saldırgan davranışlar gösterdiği belirlenmiştir.

Ergenlerin problem çözme becerileri arasında okul türü değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir $F(3, 532)=12,658$, $p<.01$. Başka bir deyişle ergenlerin problem çözme becerileri okul türüne bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Okul türleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre, Ortaokul ($\bar{x}=46,71$) ve İmam Hatip lisesi ($\bar{x}=47,23$) öğrencilerinin Anadolu lisesi ($\bar{x}=41,32$) ve Meslek Lisesi (

$\bar{x} = 42,64$) öğrencilerinden daha fazla problem çözme becerisine sahip oldukları belirlenmiştir.

4.Ergenlerde Saldırganlık, Problem Çözme, Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t -testi Sonuçları

Ergenlerin saldırganlık, problem çözme, anne-baba tutumları ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre t-testi sonuçları tablo 12’da yer almaktadır.

Tablo 12: Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonucu

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Saldırganlık	Kız	280	30,04	11,02	530	3,86	.000
	Erkek	256	33,45	9,23			
Problem Çözme	Kız	280	45,75	9,61	534	3,96	.000
	Erkek	256	42,52	9,15			
Demokratik Anne Tutumu	Kız	280	50,93	8,63	534	2,86	.004
	Erkek	256	48,85	8,18			
Koruyucu Anne Tutumu	Kız	280	38,30	7,93	534	1,47	.142
	Erkek	256	39,33	8,24			
Otoriter Anne Tutumu	Kız	280	19,26	6,03	534	5,22	.000
	Erkek	256	22,03	6,22			
Demokratik Baba Tutumu	Kız	280	48,11	10,49	534	2,16	.031
	Erkek	256	46,16	10,34			
Koruyucu Baba Tutumu	Kız	280	36,30	7,95	534	1,64	.101
	Erkek	256	37,47	8,55			
Otoriter Baba Tutumu	Kız	280	19,50	6,27	534	4,74	.000
	Erkek	256	22,13	6,53			

*p<.05, **p<.01)

Tablo 12 incelendiğinde, ergenlerin saldırganlık davranışları $t(530)=3,86$, $p<.01$ ve problem çözme $t(534)=3,96$, $p<.01$ becerilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farkın hangi cinsiyet lehine olduğunu anlamak için gruplara ait ortalamalar incelendiğinde, erkek öğrencilerin ($\bar{x} = 33,45$) kız öğrencilere ($\bar{x} = 30,04$) oranla daha saldırgan davranışlar gösterdiği ve kız öğrencilerin ($\bar{x} = 45,75$) erkek öğrencilere ($\bar{x} = 42,52$) oranla problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Anne baba tutumları incelendiğinde ise, demokratik anne $t(534)=2,86$, $p<.01$ ve baba $t(534)=2,16$, $p<.05$ tutumu, otoriter anne $t(534)=5,22$, $p<.01$ ve baba

$t(534)=4,74$, $p<.001$ tutumu cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermektedir. Bu farkın hangi cinsiyet lehine olduğunu anlamak için gruplara ait ortalamalar incelendiğinde, daha çok demokratik tutum içinde olan ebevenlerin kız öğrencilerin anne ($\bar{x}=50,93$) ve babalarının ($\bar{x}=48,11$) olduğu, daha çok otoriter tutum içinde olan ebevenlerin ise erkek öğrencilerin anne ($\bar{x}=22,03$) ve babalarının ($\bar{x}=22,13$) olduğu anlaşılmaktadır. Koruyucu anne baba tutumu ise cinsiyet değişkenine göre istatistiki açıdan farklılık göstermemektedir ($p>.05$).

5.Ergenlerde Saldırganlık ve Problem Çözme Ölçeği Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre One-way ANOVA Sonuçları

Tablo 13: Saldırganlık ve Problem Çözme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Değişkenler	Sınıf	N	$\bar{x}$	SS
Saldırganlık	8	139	30,74	9,76
	9	91	30,01	11,46
	10	134	33,07	10,50
	11	172	32,22	9,91
Problem Çözme	8	139	46,71	8,26
	9	91	44,49	10,92
	10	134	42,44	9,46
	11	172	43,40	9,39

Tablo 13’de, ergenlerin saldırganlık ve problem çözme ölçeği puanlarının sınıf değişkenine ilişkin betimsel istatistiklerine yer verilmiştir. Sınıf değişkenine göre yapılan ANOVA sonucuna ise tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 14: Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Sonucu

	Varyansın Kaynakları	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Saldırganlık	Gruplararası	686,991	3	228,997	2,157	,092	-
	Gruplar İçi	56488,524	532	106,181			
	Toplam	57175,515	535				
Problem Çözme	Gruplararası	1404,715	3	468,238	5,280	,001	8-10, 8-11
	Gruplar İçi	47179,882	532	88,684			
	Toplam	48584,597	535				

* $p<.05$, ** $p<.01$)

Tablo 14 incelendiğinde, analiz sonucunda ergenlerin saldırganlık düzeyleri arasında sınıf düzeyi değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir $F(3, 532)=2.157$, $p>.05$. Başka bir deyişle ergenlerin saldırganlık düzeyleri sınıf seviyesine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Ergenlerin problem çözme becerileri arasında sınıf seviyesi değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir $F(3, 532) = 5,280, p < .01$. Başka bir deyişle ergenlerin problem çözme becerileri sınıf seviyesi değişkenine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Sınıf seviyesi arasındaki farkların hangi sınıflar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre, 8.sınıf ($\bar{x} = 46,71$) öğrencilerinin problem çözme becerilerinin 10. Sınıf ($\bar{x} = 42,44$) ve 11.sınıf ($\bar{x} = 43,40$) öğrencilerinden yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

6.Ergenlerde Saldırganlık, Problem Çözme, Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sonuçları

Tablo 15: Saldırganlık, Problem Çözme ve Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Değişkenler	Anne Eğitim Durumu	N	$\bar{x}$	SS
Saldırganlık	İlkokul	279	30,57	10,19
	Ortaokul	104	32,61	10,74
	Lise	88	33,34	10,84
	Üniversite	65	32,64	9,17
Problem Çözme	İlkokul	279	44,83	9,27
	Ortaokul	104	43,93	9,35
	Lise	88	43,38	10,45
	Üniversite	65	43,07	9,57
Demokratik Anne Tutumu	İlkokul	279	49,62	8,26
	Ortaokul	104	48,73	9,05
	Lise	88	51,23	8,00
	Üniversite	65	51,50	8,75
Koruyucu Anne Tutumu	İlkokul	279	38,76	7,99
	Ortaokul	104	40,00	8,76
	Lise	88	38,20	7,51
	Üniversite	65	37,80	8,08
Otoriter Anne Tutumu	İlkokul	279	20,47	6,06
	Ortaokul	104	21,25	6,49
	Lise	88	20,40	6,32
	Üniversite	65	20,24	6,79
Demokratik Baba Tutumu	İlkokul	279	47,08	10,43
	Ortaokul	104	47,56	9,41
	Lise	88	47,55	11,38
	Üniversite	65	46,47	11,03
Koruyucu Baba Tutumu	İlkokul	279	36,59	8,46
	Ortaokul	104	37,81	8,08
	Lise	88	36,26	7,98
	Üniversite	65	37,32	8,02
Otoriter Baba Tutumu	İlkokul	279	20,50	6,33

Ortaokul	104	21,06	6,41
Lise	88	20,43	6,81
Üniversite	65	21,83	7,12

Tablo 15’te, ergenlerin saldırganlık, problem çözme, anne-baba tutumları ölçeği puanlarının anne eğitim durumu değişkenine ilişkin betimsel istatistiklerine yer verilmiştir. Anne eğitim durumu değişkenine göre yapılan ANOVA sonucuna ise tablo 16’da yer verilmiştir.

Tablo 16: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonucu

	Varyansın Kaynakları	KT	Sd	KO	F	p
Saldırganlık	Gruplararası	736,022	3	245,341	2,313	,075
	Gruplar İçi	56439,493	532	106,089		
	Toplam	57175,515	535			
Problem Çözme	Gruplararası	260,173	3	86,724	,955	,414
	Gruplar İçi	48324,424	532	90,835		
	Toplam	48584,597	535			
Demokratik Anne Tutumu	Gruplararası	488,141	3	162,714	2,282	,078
	Gruplar İçi	37938,180	532	71,312		
	Toplam	38426,321	535			
Koruyucu Anne Tutumu	Gruplararası	246,320	3	82,107	1,256	,289
	Gruplar İçi	34777,105	532	65,370		
	Toplam	35023,425	535			
Otoriter Anne Tutumu	Gruplararası	60,778	3	20,259	,513	,673
	Gruplar İçi	21010,923	532	39,494		
	Toplam	21071,701	535			
Demokratik Baba Tutumu	Gruplararası	62,686	3	20,895	,190	,903
	Gruplar İçi	58461,396	532	109,890		
	Toplam	58524,082	535			
Koruyucu Baba Tutumu	Gruplararası	160,906	3	53,635	,785	,503
	Gruplar İçi	36344,152	532	68,316		
	Toplam	36505,058	535			
Otoriter Baba Tutumu	Gruplararası	112,426	3	37,475	,879	,452
	Gruplar İçi	22689,007	532	42,649		
	Toplam	22801,433	535			

*p<.05)

Tablo 16 incelendiğinde, analiz sonucunda ergenlerin saldırganlık düzeyleri $F(3, 532)=2.313$, $p>.05$. ve problem çözme becerileri $F(3, 532)=0.955$, $p>.05$. arasında anne eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Başka bir deyişle ergenlerin saldırganlık düzeyleri ve problem çözme

becerileri anne eğitim durumu değişkenine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Ergenlerin demokratik, anne tutumları arasında annelerin eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir $F(3, 532) = 2,282$, $p > .05$. Ergenlerin koruyucu anne tutumları arasında annelerin eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir $F(3, 532) = 1,256$, $p > .05$. Ayrıca, ergenlerin otoriter anne tutumları arasında annelerin eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir $F(3, 532) = 0,513$, $p > .05$. Başka bir deyişle ergenlerin annelerin tutumları eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

7.Ergenlerde Saldırganlık, Problem Çözme, Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sonuçları

Tablo 17: Saldırganlık, Problem Çözme ve Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Değişkenler	Baba Eğitim Durumu	N	$\bar{x}$	SS
Saldırganlık	İlkokul	156	30,19	9,84
	Ortaokul	91	32,89	10,78
	Lise	146	32,67	10,51
	Üniversite	143	31,50	10,29
Problem Çözme	İlkokul	156	45,37	9,02
	Ortaokul	91	43,80	10,59
	Lise	146	44,32	8,45
	Üniversite	143	43,08	10,30
Demokratik Anne Tutumu	İlkokul	156	49,66	8,21
	Ortaokul	91	49,06	9,04
	Lise	146	50,70	7,32
	Üniversite	143	50,03	9,43
Koruyucu Anne Tutumu	İlkokul	156	39,83	8,40
	Ortaokul	91	39,03	7,87
	Lise	146	39,23	7,49
	Üniversite	143	37,05	8,27
Otoriter Anne Tutumu	İlkokul	156	21,30	6,32
	Ortaokul	91	19,79	6,00
	Lise	146	20,45	6,10
	Üniversite	143	20,45	6,54
Demokratik Baba Tutumu	İlkokul	156	45,91	10,91
	Ortaokul	91	46,67	10,80
	Lise	146	48,47	9,99
	Üniversite	143	47,56	10,10

Koruyucu Baba Tutumu	İlkokul	156	37,53	9,05
	Ortaokul	91	36,57	8,02
	Lise	146	37,06	7,56
	Üniversite	143	36,10	8,18
Otoriter Baba Tutumu	İlkokul	156	21,46	6,73
	Ortaokul	91	19,65	5,86
	Lise	146	20,04	6,09
	Üniversite	143	21,42	6,99

Tablo 17’de, ergenlerin saldırganlık, problem çözme, anne-baba tutumları ölçeği puanlarının baba eğitim durumu değişkenine ilişkin betimsel istatistiklerine yer verilmiştir. Baba eğitim durumu değişkenine göre yapılan ANOVA sonucuna ise Tablo 18’de yer verilmiştir.

Tablo 18 : Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonucu

	Varyansın Kaynakları	KT	Sd	KO	F	P	Anamlı Fark
Saldırganlık	Gruplararası	626,416	3	208,805	1,964	,118	-
	Gruplar İçi	56549,099	532	106,295			
	Toplam	57175,515	535				
Problem Çözme	Gruplararası	408,859	3	136,286	1,505	,212	-
	Gruplar İçi	48175,738	532	90,556			
	Toplam	48584,597	535				
Demokratik Anne Tutumu	Gruplararası	168,562	3	56,187	,781	,505	-
	Gruplar İçi	38257,759	532	71,913			
	Toplam	38426,321	535				
Koruyucu Anne Tutumu	Gruplararası	635,896	3	211,965	3,279	,021	1-4
	Gruplar İçi	34387,529	532	64,638			
	Toplam	35023,425	535				
Otoriter Anne Tutumu	Gruplararası	143,819	3	47,940	1,219	,302	-
	Gruplar İçi	20927,883	532	39,338			
	Toplam	21071,701	535				
Demokratik Baba Tutumu	Gruplararası	540,498	3	180,166	1,653	,176	-
	Gruplar İçi (hata)	57983,584	532	108,992			
	Toplam	58524,082	535				
Koruyucu Baba Tutumu	Gruplararası	167,261	3	55,754	,816	,485	-
	Gruplar İçi	36337,797	532	68,304			
	Toplam	36505,058	535				
Otoriter Baba Tutumu	Gruplararası	324,581	3	108,194	2,561	,054	-
	Gruplar İçi	22476,852	532	42,250			
	Toplam	22801,433	535				

*p<.05, **p<.01)

Tablo 18 incelendiğinde, analiz sonucunda ergenlerin saldırganlık düzeyleri $F(3, 532)=1.964$, $p>.05$. ve problem çözme becerileri $F(3, 532)=1.505$, $p>.05$ arasında baba eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Başka bir deyişle ergenlerin saldırganlık düzeyleri ve problem çözme becerileri baba eğitim durumu değişkenine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Ergenlerin demokratik baba tutumları ($F(3, 532)= 1,653$, $p>.05$.) ,koruyucu baba tutumları ($F(3, 532)= 0,816$, $p>.05$.) ve otoriter baba tutumları ($F(3, 532)= 2,561$, $p>.05$.) ile baba eğitim durumları değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

8.Ergenlerde Saldırganlık, Problem Çözme, Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanlarının Gelir Durumu Değişkenine Göre One-way ANOVA Sonuçları

Tablo 19: Saldırganlık, Problem Çözme ve Anne-Baba Tutumları Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Değişkenler	Gelir Durumu	N	$\bar{x}$	SS
Saldırganlık	0-1000	86	29,81	10,39
	1001-1500	115	30,53	10,10
	1501-2000	123	32,98	11,23
	2000 ve üzeri	212	32,29	9,79
Problem Çözme	0-1000	86	46,93	9,15
	1001-1500	115	44,77	9,34
	1501-2000	123	42,62	9,00
	2000 ve üzeri	212	43,71	9,87
Demokratik Anne Tutumu	0-1000	86	50,70	8,33
	1001-1500	115	49,56	8,86
	1501-2000	123	49,41	7,08
	2000 ve üzeri	212	50,14	9,06
Koruyucu Anne Tutumu	0-1000	86	38,02	8,25
	1001-1500	115	39,83	7,42
	1501-2000	123	40,04	8,05
	2000 ve üzeri	212	37,82	8,28
Otoriter Anne Tutumu	0-1000	86	18,96	5,51
	1001-1500	115	20,79	5,96
	1501-2000	123	21,72	6,35
	2000 ve üzeri	212	20,48	6,56
Demokratik Baba Tutumu	0-1000	86	46,40	11,38
	1001-1500	115	47,55	10,71
	1501-2000	123	46,57	9,92
	2000 ve üzeri	212	47,64	10,27
Koruyucu Baba	0-1000	86	35,15	8,63

Tutumu	1001-1500	115	38,06	8,18
	1501-2000	123	38,24	7,87
	2000 ve üzeri	212	36,10	8,20
Otoriter Baba Tutumu	0-1000	86	18,55	4,62
	1001-1500	115	20,86	6,85
	1501-2000	123	21,97	6,70
	2000 ve üzeri	212	20,89	6,71

Tablo 19’da, ergenlerin saldırganlık, problem çözme, anne-baba tutumları ölçeği puanlarının aile gelir durumu değişkenine ilişkin betimsel istatistiklerine yer verilmiştir. Ailenin gelir durumu değişkenine göre yapılan ANOVA sonucuna ise Tablo 20’te yer verilmiştir.

Tablo 20: Gelir Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonucu

	Varyansın Kaynakları	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Saldırganlık	Gruplararası	740,013	3	246,671	2,325	,074	-
	Gruplar İçi	56435,502	532	106,082			
	Toplam	57175,515	535				
Problem Çözme	Gruplararası	1033,078	3	344,359	3,853	,010	1-3, 1-4
	Gruplar İçi	47551,519	532	89,383			
	Toplam	48584,597	535				
Demokratik Anne Tutumu	Gruplararası	110,007	3	36,669	,509	,676	-
	Gruplar İçi	38316,314	532	72,023			
	Toplam	38426,321	535				
Koruyucu Anne Tutumu	Gruplararası	567,626	3	189,209	2,921	,034	3-4
	Gruplar İçi	34455,800	532	64,767			
	Toplam	35023,425	535				
Otoriter Anne Tutumu	Gruplararası	392,289	3	130,763	3,364	,019	1-3
	Gruplar İçi	20679,413	532	38,871			
	Toplam	21071,701	535				
Demokratik Baba Tutumu	Gruplararası	158,460	3	52,820	,481	,695	-
	Gruplar İçi	58365,622	532	109,710			
	Toplam	58524,082	535				
Koruyucu Baba Tutumu	Gruplararası	776,180	3	258,727	3,852	,010	1-3
	Gruplar İçi	35728,878	532	67,160			
	Toplam	36505,058	535				
Otoriter Baba Tutumu	Gruplararası	603,749	3	201,250	4,823	,003	1-3, 1-4
	Gruplar İçi	22197,684	532	41,725			
	Toplam	22801,433	535				

*p<.05, **p<.01)

Tablo 20 incelendiğinde, analiz sonucunda ergenlerin saldırganlık düzeyleri arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı

görülmektedir $F(3, 532)=2.325$, $p>.05$. Başka bir deyişle ergenlerin saldırganlık düzeyleri ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Ergenlerin problem çözme becerileri arasında ailenin gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir $F(3, 532)= 3,853$, $p<.05$. Başka bir deyişle ergenlerin problem çözme becerileri ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gelir durumu arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre, ailesinin geliri 0-1000 TL ($\bar{x}=46,93$) arasında olan öğrencilerin, ailesinin geliri 1501-2000 TL ($\bar{x}=42,62$) ve 2000 TL ve üzeri ($\bar{x}=43,71$) olan öğrencilerden daha fazla problem çözme becerisine sahip oldukları belirlenmiştir.

Ergenlerin demokratik anne tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir $F(3, 532)= 0,509$, $p>.05$. Başka bir deyişle ergenlerin demokratik anne tutumları ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Ergenlerin koruyucu anne tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir $F(3, 532)= 2,921$, $p<.05$. Başka bir deyişle ergenlerin koruyucu anne tutumları ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gelir durumu arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre, ailesinin geliri 1501-2000 TL ($\bar{x}=40,04$) olan öğrencilerin annelerinin koruyucu tutumunun, ailesinin aylık geliri 2000 TL ve üzeri ($\bar{x}=37,82$) olan öğrencilerin annelerinin koruyucu tutumun daha fazla oldukları belirlenmiştir.

Ergenlerin otoriter anne tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir $F(3, 532)= 3,364$, $p<.05$. Başka bir deyişle ergenlerin otoriter anne tutumları ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gelir durumu arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre, ailesinin geliri 1501-2000 TL ($\bar{x}=21,72$) olan öğrencilerin annelerinin otoriter tutumunun, ailesinin aylık geliri 0-1000 TL ($\bar{x}=18,96$) olan öğrencilerin annelerinin otoriter tutumunun daha fazla oldukları belirlenmiştir.

Ergenlerin demokratik baba tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir $F(3, 532)= 0,481, p>.05$. Başka bir deyişle ergenlerin demokratik baba tutumları ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Ergenlerin koruyucu baba tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir $F(3, 532)= 3,852, p<.05$. Başka bir deyişle ergenlerin koruyucu baba tutumları ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gelir durumu arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre, ailesinin geliri 1501-2000 TL ($\bar{x}=38,24$) olan öğrencilerin babalarının koruyucu tutumunun, ailesinin aylık geliri 0-1000 TL ($\bar{x}=35,15$) olan öğrencilerin babalarının koruyucu tutumunun daha fazla oldukları belirlenmiştir.

Ergenlerin otoriter baba tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir $F(3, 532)= 4,823, p<.01$. Başka bir deyişle ergenlerin otoriter baba tutumları ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gelir durumu arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre, ailesinin geliri 1501-2000 TL ($\bar{x}=21,97$) ve 2000 TL ve üzeri ($\bar{x}=20,89$) olan öğrencilerin babalarının otoriter tutumunun, ailesinin aylık geliri 0-1000 TL ($\bar{x}=18,55$) olan öğrencilerin babalarının otoriter tutumunun daha fazla oldukları belirlenmiştir.

V. BÖLÜM

Yorum ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümde istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular, alt problem cümlelerine paralel bir biçimde tartışılarak yorumlanmıştır.

Ergenlerdeki çatışma çözme becerilerinin anne baba tutumları ile arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Saldırganlık alt boyutuna göre; Ergenlerde çatışma çözmenin anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Demokratik anne baba tutumları ile saldırganlık arasında negatif bir ilişki söz konusu iken, koruyucu ve otoriter anne baba tutumları ile saldırganlık arasında pozitif bir ilişki vardır. Yani anne ve babaların çocuklarına yönelik demokratik tutumu arttıkça saldırganlık azalmakta, koruyucu ve otoriter tutum arttıkça saldırganlık artmaktadır. Koruyucu istekçi anne tutumu ve otoriter baba tutumu saldırganlık arasında pozitif ilişki çıkmıştır. Koruyucu anne tutumu ve otoriter baba tutumu arttıkça saldırganlık artmıştır.

Alan yazına bakıldığında anne-baba tutumları ile saldırganlık düzeyi arasında ilişki olduğunu ortaya koyan araştırma bulguları mevcuttur Jersild (1979)'a göre; serbestlik tanıyan anne-baba davranışları, saldırganlığa yol açarken kısıtlayıcı anne-baba davranışları, saldırganlığın görülmesini zorlaştırmaktadır. Saldırgan çocuğun ebeveyni, çocuğun uyumlu davranması için ondan çok az şey istemekte ve davranışlarını yeterli bir şekilde denetlemede başarısızlığa uğramaktadır.

Öztürk (2007), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada “demokratik” ve “otoriter” olarak algılanan ana-baba tutumlarının öğrencilerin saldırganlık düzeylerine etkisini incelemiştir. Sonuçlara göre, ana-babalarını “demokratik” olarak algılayan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Hatunoğlu (1994) tarafından ana-baba tutumları ile saldırganlık arasındaki ilişkiler araştırılmış elde edilen bulgular, ana- baba tutumları ile saldırganlık arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu göstermiştir. Otoriter ana baba tutumunda yetişen bireyler katı, kuvvet uygulayıcı ve ihtiyaçlarına karşı bir duyarsızlığın var olması nedeniyle, demokratik ve ilgisiz ana-baba tutumlarına oranla daha fazla saldırganlık eğilimi göstermişlerdir. Erdoğan (2014) 11-12 yaş grubundaki

çocukların çatışma çözme davranışı ile annelerinin ebeveyn tutumlarının çeşitli boyutlara göre araştırdığı çalışmada çocukların saldırganlık puanları arttıkça; annelerin demokratik tutum puanlarında azalmış olduğu tespit edilmiştir. Sezer, Kulaç ve Erol (2013) un yaptığı araştırma sonucunda anne ve babası otoriter davranan öğrencilerin saldırganlık puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç anne baba tutumunun çocuklarının saldırgan davranışlarına etkisini ortaya koymaktadır

Çocuğun en uzun süre ve en yakın etkileşimde bulunduğu kişiler anne ve babasıdır. Ana-baba tutumları, çocukta temel karakteristiklerin oluşmasında başrolü oynamaktadır. Demokratik bir tutumla yetişen çocuk benlik algısı olumlu, dengeli, tutarlı, uyumlu ve düşüncelerini doğru yolla ifade ederken, otoriter tutumla yetişen çocuk kendine güveni olmayan, bastırılmış, içine kapanık, duygularını açıkça ifade edemeyen, saldırganlığa meyilli olur (Törüner E.K., Büyükgönel L. 2012).

Bu araştırmanın bulguları, genel olarak alan yazındaki bilgilerle tutarlılık göstermektedir. Alan yazındaki demokratik anne-baba tutumu saldırganlık alt boyutu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu şeklindeki bulguları desteklemektedir.

Yine alan yazındaki koruyucu istekçi anne-baba tutumu ile saldırganlık alt boyutu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu şeklindeki bulguları desteklemektedir. Alan yazındaki otoriter anne-baba tutumu ile saldırganlık alt boyutu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu şeklindeki bulguları da desteklemektedir.

Demokratik bir tutumla yetişen çocuklar, kendine ve çevresine saygılı, sınırları bilen aktif, etkin düşünebilen, karşıt fikirlere karşı saygı gösterebilen, kişilik ve davranışları açısından dengeli, sorumluluk duyguları gelişmiş, hoşgörülü, uyumlu bir birey olarak yetişir. Bu sebeple karşılaştığı problem ve çatışmalara saldırganlık davranışından ziyade problem çözme yöntemlerini kullandığı düşünülebilir.

Problem çözme alt boyutuna göre, demokratik anne ve baba tutumu ile problem çözme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki varken, otoriter anne ve baba tutumu ile problem çözme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Diğer bir deyişle, anne ve babaların demokratik tutumu arttıkça ergenlerin problem çözme

becerisi artmakta, otoriter tutum arttıkça ise ergenlerin problem çözme becerisi azalmaktadır.

Alan yazına bakıldığında Erdoğan (2014) 11-12 yaş grubundaki çocukların çatışma çözme davranışı ile annelerinin ebeveyn tutumlarına baktığı araştırmada Çocukların problem çözme puanları arttıkça; annelerin demokratik tutum puanları da arttığı görülmüştür.

Yıldırım ,Hacıhasanoğlu, Karakurt ve Türkleş(2011) in yaptığı araştırmada Anne-baba tutumlarını demokratik algılayan öğrencilerin Problem çözme becerileri algılarının daha iyi olduğu ve farkın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır. Demokratik ana-baba tutumunun egemen olduğu ailelerde yetişen bireylerin sorumluluk duygularının ve sosyal becerilerinin daha çok geliştiği, başarılı oldukları (Steinberg, 2003), Serin ve Derin'in (2008) çalışmasında da annelerini anlayışlı ve yardımcı algılayan öğrencilerin Problem çözme becerileri algıları daha iyi bulunmuş ve farklılığın anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Arı ve Şahin Seçer (2003) çalışmalarında, psikososyal temelli problem çöme becerisi puanları arttıkça aşırı koruyucu annelik puanlarının azaldığını, demokratik tutum puanlarının arttığını belirlemiştir.

Bu araştırmanın bulguları, genel olarak alan yazındaki bilgilerle tutarlılık göstermektedir. Demokratik anne tutumu arttıkça ergenlerin problem çözme becerisi artarken, koruyucu istekçi anne tutumunda ise problem çözme becerisi azalmaktadır. Otoriter baba tutumu arttıkça ergenlerin problem çözme becerisi azalırken, koruyucu ve demokratik baba tutumlarında problem çözme becerileri artmaktadır.

Ebeveynlerinden otoriter tutum davranışları gören çocuklar kendilerini aile ortamında ifade edemedikleri için saldırgan, çevresinden çok kolay etkilenen, boyun eğici, aşırı hassas bir yapıya sahip olabilirler. Bu nedenle çatışma durumlarında iletişim becerileri ve problem çözme becerilerini yeteri kadar kullanamadıkları düşünülmektedir.

Koruyucu tutumla yetişen çocuğun kendi başına hareket etmesine izin verilmeyen, kendisine güvenilmeyen, çevresiyle arkadaşlık kurması ve akranlarıyla

kaynaşması sınırlandırıldığı için karşılaştığı çatışmalarda problem çözme becerisinin düşük olduğu düşünülmektedir.

Ergenlerde çatışma çözme becerileri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Ergenlerin saldırganlık davranışları ve problem çözme becerilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farkın hangi cinsiyet lehine olduğunu anlamak için gruplara ait ortalamalar incelendiğinde, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha saldırgan davranışlar gösterdiği ve kız öğrencilerin, erkek öğrencilere oranla problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Erdoğan (2014) yaptığı çalışmada 11-12 yaş grubu çocukların çatışma çözme davranışları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre kızların erkeklere göre saldırganlık puanları daha düşük iken, problem çözme puanları daha yüksektir. Dinç ve Gültekin (2004) yaptıkları çalışmada kız çocukların erkek çocuklara göre sosyal yönden daha gelişmiş olduğunu bulmuşlardır. Daunic ve arkadaşları (2000) yaptıkları çalışmada okullarda kız öğrencilerin daha çok arabuluculardan yararlandıklarını, aralarındaki çatışmaların ise lakap takma, tehdit etme, arkasından konuşma gibi daha çok sözlü tacizlerden kaynaklandığını, erkek öğrencilerin ise arabuluculuktan yararlanma eğiliminde olmadıkları ve aralarındaki çatışmaların daha çok birbirine vurma, itme gibi fiziksel çatışmalardan kaynaklandığını belirlemişler. Akgün Çıtak da (2006) hemşireler üzerinde yaptığı çalışmasında çatışma çözme davranışı olarak kadınların daha çok kaçınma, uyma ve uzlaşma davranışları gösterdiklerini destekleyen bir sonuca ulaşmıştır. Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu (2013) çatışma durumlarında erkeklerin saldırganlığa, kızların problem çözmeye başvurduklarını belirlemişlerdir. Benzer bir sonucu Atıcı (2007) çalışmasında, çatışmaları kızların problem çözme stratejisini erkeklere göre daha çok kullandıkları şeklinde bulmuştur. Yine Türnüklü ve Şahin de erkek öğrencilerin çatışmalarını fiziksel şiddetle çözme eğilimlerinin fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Bazı araştırmalar, çatışma durumlarında erkeklerin daha çok saldırgan davranışlara başvurduklarını (Arslan, Hamarta, Arslan ve Saygın 2010; Campano ve

Munakata 2004; De Wied, Branje ve Meeus 2007; Efiltili 2006; Miller, Danaher ve Forbes 1986; Orpinas, Murray ve Kelder 1999), kızların ise daha problem çözücü davrandıklarını (Arslan Hamarta, Arslan ve Saygın. 2010, De Wied ve ark. 2007; Goldstein 1999; Korkut 2002; Owens, Daly ve Slee 2005; Ünivar 2003) göstermektedir. Bazı araştırmalarda ise saldırganlık (Ağlamaz 2006; Bolat-Karataş 2002; Hatunoğlu 1994) ve problem çözme (Deniz, Arslan ve Hamarta 2002; Johnson ve Johnson 2004) davranışının cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Bu araştırmanın bulguları, genel olarak alan yazındaki bilgilerle tutarlılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha saldırgan davranışlar gösterdiği ve kız öğrencilerin, erkek öğrencilere oranla problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ergenlerde anne baba tutumları ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Anne baba tutumları incelendiğinde ise, demokratik anne ve baba tutumu, otoriter anne ve baba tutumu cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermektedir. Bu farkın hangi cinsiyet lehine olduğunu anlamak için gruplara ait ortalamalar incelendiğinde, daha çok demokratik tutum içinde olan ebeveynlerin kız öğrencilerin anne ve babalarının olduğu, daha çok otoriter tutum içinde olan ebeveynlerin ise erkek öğrencilerin anne ve babalarının olduğu anlaşılmaktadır. Koruyucu anne baba tutumu ise cinsiyet değişkenine göre istatistiki açıdan farklılık göstermemektedir.

Alan yazına bakıldığında Sarı (2007) annelerin çocuklarına karşı tutumları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Sönmez (2014) in yaptığı araştırmada Ergenlerin cinsiyetleri arasında annelerden algılanan güven verici, demokratik tutum açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sayiner, Köknel ve Turanlı (2005)'nin 444 lise öğrencisiyle yaptığı çalışmada da cinsiyete göre anne-baba tutumları incelenmiştir. Araştırma sonucunda "demokratik tutum" ve "koruyucu- istekçi tutum" alt ölçeklerinde kızlara yönelik bir fark olduğu bulunmuştur. Yapılan bu çalışmada koruyucu ve istekçi tutum' un daha çok kız lise öğrencilerine uygulanmakta olduğu, otoriter tutum' un ise hem kız hem erkek öğrencilere uygulanmakta olduğu bulunmuştur. Başkan (2014) demokratik tutum algısı cinsiyete göre değişmektedir. Kız öğrenciler anne babalarını daha demokratik

tutumda algılamaktayken erkek öğrenciler anne babalarını daha koruyucu ve otoriter tutumda algılamaktadırlar. Bu bulgu Yılmaz (2009)'ın bulguları ile de örtüşmektedir.

Bu araştırmanın bulguları, genel olarak alan yazındaki diğer bilgilerle farklılık göstermektedir. Araştırma sonucunda; demokratik tutum içinde olan ebeveynlerin kız öğrencilerin anne ve babalarının olduğu, daha çok otoriter tutum içinde olan ebeveynlerin ise erkek öğrencilerin anne ve babalarının olduğu anlaşılmaktadır. Koruyucu anne baba tutumu ise cinsiyet değişkenine göre istatistiki açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Çatışma durumlarında erkeklerin daha saldırgan davranmalarının kızların ise daha çok problem çözmeye başvurmalarının nedeni kızlara ve erkeklere yüklenen kültürümüzdeki sosyal rollerle açıklanabilir. Erkeklerin saldırganlık içeren davranışlarının destekleniyor olması, sosyal kabul görme gibi kazançlar sağlaması ve saldırganlığın erkeklerde erkeklik göstergesi (Atay 2004) olarak algılanması bir çatışma durumunda daha saldırgan davranmalarının nedeni olabilir. Kızlar ise problemler karşısında daha dikkatli ve duyarlı davranıp problemleri çözmeye sorumluluğu beklendiği için saldırganlık içerebilecek davranışlarını hem sosyal hem de psikolojik açıdan bastırıyor olabilirler.

Ergenlerde çatışma çözme becerileri ile okul türü arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Ergenlerin saldırganlık düzeyleri arasında okul türü değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle ergenlerin saldırganlık düzeyleri okul türüne bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Okul türleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan tukey testi sonucuna göre, Anadolu lisesi ve Meslek lisesi, öğrencilerinin İmam Hatip lisesindeki öğrencilerden daha saldırgan davranışlar gösterdiği ve Anadolu lisesindeki öğrencilerin Ortaokul, öğrencilerinden daha saldırgan davranışlar gösterdiği belirlenmiştir.

Ergenlerin problem çözme becerileri arasında okul türü değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. , Başka bir deyişle ergenlerin problem çözme becerileri okul türüne bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Okul türleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey

testi sonucuna göre, Ortaokul ve İmam Hatip lisesi öğrencilerinin Anadolu lisesi ve Meslek Lisesi öğrencilerinden daha fazla problem çözme becerisine sahip oldukları belirlenmiştir.

Alan yazına bakıldığında bazı araştırmalarda genel liseye devam eden (Korkut 2002) ve on birinci sınıftaki (Ayas ve Pişkin 2011; Campano ve Munakata 2004; Efilti 2006) ergenlerin saldırganlığa daha fazla başvurdukları bulunmuştur. Ergenlerin saldırganlık ve problem çözme davranışlarının sınıf düzeyi (Ağlamaz 2006; Bolat-Karataş 2002) ve okul türüne (Deniz, Arslan ve Hamarta 2002; Çilingir 2006) göre değişmediğini gösteren araştırmalar da vardır. Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu (2013) “Ergenlerin Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi: Nicel ve Nitel Bir Çalışma” adlı araştırmalarında ergenlerin çatışma çözme davranışlarını cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü açısından farklılıklarını ve çatışma durumlarına ve çözümüne ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 1417 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veriler Çatışma Çözme Davranışını Belirleme Ölçeği ve görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda erkeklerin ve 10-11. sınıf öğrencilerinin saldırganlığa yatkın oldukları bulunmuştur. Görüşmede ise saldırganlık puanı yüksek öğrencilerin fiziksel ve sözel güç kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmanın bulguları, genel olarak alan yazındaki diğer bilgilerle farklılık göstermektedir. İlgili bazı araştırmalarda ergenlerde çatışma çözme becerileri ile okul türü arasında ilişki yok çıkarken bazılarında ilişki bulunmuştur. Okul türüne göre ergenlerde çatışma çözme becerileri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi öğrencilerinin İmam Hatip lisesindeki öğrencilerden daha saldırgan davranışlar gösterdiği ve Anadolu lisesindeki öğrencilerin Ortaokul öğrencilerinden daha saldırgan davranışlar gösterdiği belirlenmiştir. Ortaokul ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi öğrencilerinden daha fazla problem çözme becerisine sahip oldukları görülmüştür.

Ergenlerde çatışma çözme becerileri ile sınıf düzeyi arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Ergenlerin saldırganlık düzeyleri arasında sınıf düzeyi değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Başka bir deyişle ergenlerin saldırganlık düzeyleri sınıf seviyesine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Ergenlerin problem çözme becerileri arasında sınıf seviyesi değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle ergenlerin problem çözme becerileri sınıf seviyesi değişkenine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Sınıf seviyesi arasındaki farkların hangi sınıflar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan tukey testi sonucuna göre, 8.sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerinin 10. Sınıf ve 11.sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Alan yazına bakıldığında Rehber (2007) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarını incelediği araştırmasında araştırmaya katılan öğrencilerin çatışma çözme davranışı saldırganlık alt ölçeği puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olmadığını bulmuştur.

Ergenlerin saldırganlık ve problem çözme davranışlarının sınıf düzeyi (Ağlamaz 2006; Bolat-Karataş 2002) ve okul türüne (Deniz, Arslan ve Hamarta 2002; Çilingir 2006) göre değişmediğini gösteren araştırmalar da vardır. Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu (2013) “Ergenlerin Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi: Nicel ve Nitel Bir Çalışma” adlı araştırmalarında ergenlerin çatışma çözme davranışlarını cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü açısından farklılıklarını ve çatışma durumlarına ve çözümüne ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 1417 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veriler Çatışma Çözme Davranışını Belirleme Ölçeği ve görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda erkeklerin ve 10-11. sınıf öğrencilerinin saldırganlığa yatkın oldukları bulunmuştur. Görüşmede ise saldırganlık puanı yüksek öğrencilerin fiziksel ve sözel güç kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Mutluoğlu ve Topses (2012) “İlkokul Öğrencilerinin Çatışma Çözüm Becerilerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı

araştırmalarında çatışma çözüme becerilerini çeşitli değişkenlere göre incelemişler ve sınıf düzeyinde anlamlı farklılık tespit etmişlerdir.

Bu araştırmanın bulguları, genel olarak alan yazındaki diğer bilgilerle farklılık göstermekte bazı araştırmalarla uyum sağlamaktadır. Ergenlerin saldırganlık düzeyleri sınıf seviyesine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Yapılan araştırmada ergenlerin saldırganlık düzeyleri sınıf seviyesine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Ancak 8.sınıf öğrencilerinin problem çözüme becerilerinin 10. Sınıf ve 11.sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu bulunmuştur.

Ergenlerde çatışma çözüme becerileri ile anne baba eğitim durumu arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Ergenlerde çatışma çözüme becerileri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı fark olmadığı sonucu çıkmıştır. Analiz sonucunda ergenlerin saldırganlık düzeyleri ve problem çözüme becerileri arasında anne eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı çıkmıştır.

Yine analiz sonucunda ergenlerin saldırganlık düzeyleri problem çözüme becerileri arasında baba eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı çıkmıştır.

Alan yazına bakıldığında; Erdoğan (2014) 11-12 yaş grubu çocukların çatışma çözüme davranışları ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığını bulmuştur.

Serin ve Derin'in (2008), Tümkiye ve İflazoğlu'nun (1999), Korkut'un (2002) çalışma bulguları bu sonucu desteklemektedir. Ceylan (2012) yaptığı çalışmada YİBO öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre çatışma çözüme saldırganlık ve problem çözüme davranışlarında da farklılık bulmadığını tespit etmiştir. Ancak Sarı (2007) anneni eğitim düzeyinin çocukların sosyal uyum ve becerilerini etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Yıldırım, Hacıhasanoğlu, Karakurt ve Türkleş (2011) in yaptığı araştırma da babaları üniversite mezunu olan öğrencilerin problem çözüme becerileri algıları babaları ilk ve orta öğretim mezunu olan öğrencilerin problem çözüme becerileri algılarına göre yüksek bulunmuş ve babanın eğitim durumu ile problem çözüme becerisi arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ayrıca Derin (2006); Gökbüzoğlu

(2008)'nun problem çözüme becerilerini incelediği araştırmalarında, baba eğitim düzeylerine göre problem çözüme becerilerinin de farklılaşmadığını bulunmuştur. Gündoğdu (2010) ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin çatışma düzeylerini incelediği araştırmasında, çatışma çözüme problem çözüme davranışının baba eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Ceylan (2012) YİBO öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre çatışma çözüme saldırganlık davranışlarında da farklılık bulmadığını tespit etmiştir.

Bu araştırmanın bulguları, genel olarak alan yazındaki diğer bilgilerle farklılık göstermekte bazı araştırmalarla uyum sağlamaktadır. Çatışma çözüme becerileri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı fark bulunması hususunda uyum sağlamaktadır. Ancak çatışma çözüme becerileri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna karşın yapılan diğer bazı araştırmalarda anlamlı ilişki olduğu sonucu çıkmıştır.

Ergenlerde anne baba tutumları ile anne baba eğitim durumu arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Ergenlerin annelerin tutumları eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Ergen annelerinin demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter tutumlarının anne eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı çıkmıştır.

Ergenlerin baba tutumları babaların eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Ergen babalarının demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter tutumlarının anne eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı çıkmıştır.

Alan yazına bakıldığında; Yılmaz (2009) yaptığı araştırma sonuçlarında, Ergenlerin lise mezunu olan annelerini okuryazar olmayanlara göre daha demokratik davrandığını yönünde bulmuştur. İlköğretim grubu da okuryazar olan gruba göre daha demokratik davrandığını söylemiştir. Koruyucu tutum otoriter tutum alt boyutları açısından ise anlamlı sonuçlar görülmediğini ifade etmiştir. Yine ergenlerin Üniversite mezunu olan babaların ilköğretim mezunu olanlara göre daha demokratik

davrandığını ifade etmiştir. Koruyucu tutum ve otoriter tutumda anlamlı farklılık bulunmadığını belirtmiştir.

Eğitim düzeyi yüksek anne-babalar eğitim düzeyi düşük anne-babalara göre çocuklarıyla olan ilişkilerinde daha sıcak, sevecen, ilgili ve katılımcıdır. Çocuklarıyla daha çok konuşur, onlara karşı daha duyarlı olup ve daha fazla zihinsel uyarım sağlar (Kelley, Sanchez-Hucles, & Walker, 1993; aktaran Bee ve Boyd 2009,s. 786). Sayın (2010) yaptığı araştırmasında öğrenci anne ve babanın eğitim durumunun, onların anne-baba tutumlarından kabul/ilgi boyutunu algılamalarında anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulmuştur.

Aktaş (2011) lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını ifade etmiştir. Aynı çalışmada göre lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulmuştur.

Bu araştırmanın bulguları, genel olarak alan yazındaki diğer bilgilerle farklılık göstermekte bazı araştırmalarla uyum sağlamaktadır. Anne baba tutumlarının ile anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu bulguları destekleyen araştırmalar mevcut olduğu gibi desteklemeyen araştırmalar da mevcuttur.

Ergenlerde çatışma çözme becerileri ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Ergenlerde çatışma çözme becerileri ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Analiz sonucunda ergenlerin saldırganlık düzeyleri arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı çıkmıştır.

Ancak Ergenlerin problem çözme becerileri arasında ailenin gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle ergenlerin problem çözme becerileri ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gelir durumu arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre, ailesinin geliri 0-1000 TL arasında olan öğrencilerin, ailesinin geliri 1501-2000 TL ve 2000 TL ve üzeri olan öğrencilerden daha fazla problem çözme becerisine sahip oldukları belirlenmiştir.

Erdoğan (2014) yaptığı araştırmada 11-12 yaş grubu çocukların çatışma çözme davranışları ekonomik düzeye göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre, ekonomik seviyenin yüksek olması saldırganlık puanlarında anlamlı farklılığa neden olmazken, ekonomik seviye düştükçe örneklem grubunun saldırganlık puanları artma bulmuştur. Ayrıca, yine ekonomik seviyenin yüksek olması problem çözme puanlarında anlamlı farklılığa neden olmazken, ekonomik seviye düştükçe örneklem grubunun problem çözme puanları azalma bulgusuna ulaşmıştır.

Gündoğdu (2010) araştırmasında Ergenlerin problem çözme puanlarının ailelerinin maddi gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Alver (2005) ve Derin (2006), çalışmalarında ailelerinin maddi gelir düzeyine göre öğrencilerin problem çözme puanlarının anlamlı farklılık göstermediğini bulmuşlardır.

Bu araştırma bulgularının yanı sıra ailenin gelir düzeyine göre problem çözme puanlarının farklılaştığını ortaya koyan bulgulara da rastlanmaktadır (Kasap, 1997; Terzi, 2000; Dalkılıç, 2006; Çilingir, 2006).

Rehber (2007) yaptığı araştırma sonuçlarına göre üst ve alt sosyo ekonomik düzeye sahip olan öğrencilerin çatışma çözme saldırganlık boyutu puanları orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere göre daha yüksek çıktığını bulmuştur.

Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre çatışma çözme davranışı problem çözme düzeylerinin değişmediği sonucunu bulmuştur. Güner (1995) ergenlerle yaptığı araştırmada ailelerinin gelir düzeyi yüksek olan 16 yaşında ve erkek olan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin diğerlerinden daha yüksek olduğuna dair bulgular elde etmiştir. Bu araştırma bulgularının yanı sıra ailenin gelir düzeyine göre saldırganlık puanlarının farklılaşmadığını ortaya koyan bulgulara da rastlanmaktadır (Yalçın, 2004; Ersoy, 2001; Masalcı, 2001; Demirhan, 2002).

Araştırmamız sonucunda ergenlerin saldırganlık düzeyleri arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuşken, ergenlerin problem çözme düzeyleri arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur. Çıkan sonuçları destekleyen bulgular olduğu gibi desteklemeyen bulgular da vardır.

Ergenlerde anne baba tutumları ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Ergenlerde anne baba tutumları ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı farklılık olduğu sonucu çıkmıştır.

Ergenlerin demokratik anne tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı çıkarken; koruyucu ve otoriter anne tutumunda aile gelir durumu arasında anlamlı bir fark çıkmıştır.

Ergenlerin koruyucu anne tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi sonucuna göre, ailesinin geliri 1501-2000 TL olan öğrencilerin annelerinin koruyucu tutumunun, ailesinin aylık geliri 2000 TL ve üzeri olan öğrencilerin annelerinin koruyucu tutumun daha fazla oldukları belirlenmiştir.

Ergenlerin otoriter anne tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi sonucuna göre, ailesinin geliri 1501-2000 TL olan öğrencilerin annelerinin otoriter tutumunun, ailesinin aylık geliri 0-1000 TL olan öğrencilerin annelerinin otoriter tutumundan daha fazla oldukları belirlenmiştir.

Ergenlerde baba tutumları ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı farklılık olduğu sonucu çıkmıştır.

Ergenlerin demokratik baba tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı çıkarken; koruyucu ve otoriter baba tutumunda aile gelir durumu arasında anlamlı bir fark çıkmıştır.

Ergenlerin koruyucu baba tutumları ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Yapılan Tukey testi sonucuna göre, ailesinin geliri 1501-2000 TL olan öğrencilerin babalarının koruyucu tutumunun, ailesinin aylık geliri 0-1000 TL olan öğrencilerin babalarının koruyucu tutumunun daha fazla oldukları belirlenmiştir.

Ergenlerin otoriter baba tutumları ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Yapılan Tukey testi sonucuna göre, ailesinin geliri 1501-2000 TL ve 2000 TL ve üzeri) olan öğrencilerin babalarının otoriter tutumunun,

ailesinin aylık geliri 0-1000 TL olan öğrencilerin babalarının otoriter tutumunun daha fazla oldukları belirlenmiştir.

Alan yazına bakıldığında ise; Yılmaz (2009) yaptığı araştırmada ailenin gelir durumu arttıkça öğrencilerin ailelerini daha demokratik algıladıkları sonucu çıkmıştır. Otoriter ve koruyucu tutumlarda ise anlamlı sonuçlar çıkmamıştır.

Sertelin (2003) yaptığı araştırmada ailenin gelir düzeyi arttıkça demokratik tutum eğilimi de arttığı sonucunu bulmuştur. Kılıçaslan (2001) tarafından yapılan araştırmada da ailenin gelir durumuyla çocuklara anne babanın davranış ve tutumu arasında pozitif bir ilişki bulgusuna rastlanmıştır. Toksöz (2010) yaptığı araştırmada ailelerin gelir düzeyi yükseldikçe öğrencilerin kabul ve ilgi boyutunda aldıkları puanların da yükseldiği sonucuna ulaşmıştır.

Gelir durumuna bakarak anne ve baba tutumları ile ilgili araştırma sonucumuz alan yazındaki ilgili çalışmalarla uyum göstermemektedir. İlgili araştırmalarda genel olarak ekonomik seviye arttıkça demokratik tutumun arttığı sonucu çıkmışken, bizim çalışmamızda anne ve baba tutumlarında demokratik tutumda anlamlı ilişki çıkmamıştır.

Yine alan yazında otoriter ve koruyucu aile tutumlarında gelir durumu ile ilgili anlamlı sonuçlar çıkmamışken; araştırma sonucunda gelir durumu düşük olan ailelerde anneler daha koruyucu çıkmışken, gelir durumu yüksek olan ailede annelerin daha otoriter oldukları görülmüştür. Baba tutumlarında ise gelir durumu yüksek olan babaların daha çok koruyucu tutum gösterdikleri çıkmıştır. Yine yüksek gelire sahip babaların daha fazla otoriter oldukları sonucu çıkmıştır.

BÖLÜM VI

Sonuç Ve Öneriler

Bu çalışmada Ergenlerin Çatışma Çözme Becerileri ile Anne Baba Tutumları arasındaki ilişki ile ilgili şu sonuçlara varılmıştır.

6.1. Sonuçlar

Çalışmada elde edilen bulgulardan aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Ergenlerde çatışma çözme davranışlarının saldırganlık boyutunda anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Demokratik anne baba tutumları ile saldırganlık arasında negatif bir ilişki çıkarken, koruyucu istekçi ve otoriter anne baba tutumları ile saldırganlık arasında pozitif bir ilişki vardır. Yani anne ve babaların çocuklarına yönelik demokratik tutumu arttıkça saldırganlık azalmakta, koruyucu ve otoriter tutum arttıkça saldırganlık artmaktadır. Koruyucu istekçi anne tutumu ve otoriter baba tutumu saldırganlık arasında pozitif ilişki çıkmıştır. Koruyucu anne tutumu ve otoriter baba tutumu arttıkça saldırganlık boyutu da artmıştır.

Ergenlerde çatışma çözme davranışlarının problem çözme boyutunda anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Demokratik anne tutumu arttıkça ergenlerin problem çözme becerisi artarken, koruyucu istekçi anne tutumunda ise problem çözme becerisi azaldığı görülmüştür. Otoriter baba tutumu arttıkça, ergenlerin problem çözme becerisi azalırken, koruyucu ve demokratik baba tutumlarında problem çözme becerilerinin arttığı bulunmuştur.

Ergenlerin saldırganlık davranışları ve problem çözme becerilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha saldırgan davranışlar gösterdiği ve kız öğrencilerin, erkek öğrencilere oranla problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anne baba tutumlarının cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde ise, demokratik anne ve baba tutumu, otoriter anne ve baba tutumu cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermektedir. Demokratik tutum içinde olan ebeveynlerin kız öğrencilerin anne ve babalarının olduğu, daha çok otoriter tutum

içinde olan ebeveynlerin ise erkek öğrencilerin anne ve babalarının olduğu anlaşılmaktadır. Koruyucu anne baba tutumu ise cinsiyet değişkenine göre istatistiki açıdan farklılık göstermediği bulunmuştur.

Ergenlerin saldırganlık düzeyleri arasında okul türü değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi, öğrencilerinin İmam Hatip lisesindeki öğrencilerden daha saldırgan davranışlarda bulunmuş ve Anadolu lisesindeki öğrencilerin Ortaokul, öğrencilerinden daha saldırgan davranışlar gösterdiği görülmüştür.

Ergenlerin problem çözme becerileri arasında okul türü değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu anlaşılmıştır. Ortaokul ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi öğrencilerinden daha fazla problem çözme becerisine sahip oldukları belirlenmiştir.

Ergenlerin saldırganlık düzeyleri arasında sınıf düzeyi değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı sonucu çıkmıştır. Ergenlerin problem çözme becerileri arasında sınıf seviyesi değişkeni bakımından anlamlı bir fark olduğu anlaşılmıştır. 8.sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerinin 10. Sınıf ve 11.sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu araştırma sonucunda bulunmuştur.

Araştırma sonucunda ergenlerin saldırganlık düzeyleri ve problem çözme becerileri arasında anne eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı çıkmıştır. Aynı şekilde ergenlerin saldırganlık düzeyleri problem çözme becerileri arasında baba eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

Ergenlerde çatışma çözme becerileri ile ailenin gelir durumu arasında saldırganlık boyutunda anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. Ergenlerin saldırganlık düzeyleri ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Ergenlerin problem çözme becerileri ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değiştiği görülmüştür. Ailesinin geliri 0-1000 TL arasında olan öğrencilerin, ailesinin geliri 1501-2000 TL ve 2000 TL ve üzeri olan öğrencilerden daha fazla problem çözme becerisine sahip oldukları sonucu çıkmıştır.

Ergenlerde anne baba tutumları ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı farklılık olduğu çıkmıştır. Ergenlerin demokratik anne tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı çıkarken; koruyucu ve

otoriter anne tutumunda aile gelir durumu arasında anlamlı bir fark çıkmıştır. Ailesinin geliri 1501-2000 TL olan öğrencilerin annelerinin koruyucu tutumunun, ailesinin aylık geliri 2000 TL ve üzeri olan öğrencilerin annelerinin koruyucu tutumun daha fazla oldukları belirlenmiştir. Ailesinin geliri 1501-2000 TL olan öğrencilerin annelerinin otoriter tutumunun, ailesinin aylık geliri 0-1000 TL olan öğrencilerin annelerinin otoriter tutumundan daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Ergenlerin demokratik baba tutumları arasında aile gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı çıkarken; koruyucu ve otoriter baba tutumunda aile gelir durumu arasında anlamlı bir fark çıkmıştır. Ailesinin geliri 1501-2000 TL olan öğrencilerin babalarının koruyucu tutumunun, ailesinin aylık geliri 0-1000 TL olan öğrencilerin babalarının koruyucu tutumunun daha fazla olduğu çıkmıştır. Ailesinin geliri 1501-2000 TL ve 2000 TL ve üzeri) olan öğrencilerin babalarının otoriter tutumunun, ailesinin aylık geliri 0-1000 TL olan öğrencilerin babalarının otoriter tutumunun daha fazla oldukları görülmüştür.

6.2. Öneriler

6.2.1. Uygulamaya Dönük Öneriler

1. Çatışma çözme davranışıyla ilgili anne ve baba tutumlarındaki farklılıklar özellikle Okuldaki Rehberlik Servislerinde çalışan psikolojik danışmanları yakından ilgilendirdiği düşünülmektedir. Rehberlik ve Psikolojik danışma hizmeti, bireyin gelişiminin her döneminde ihtiyaç duyduğu yardımı sunan bir uzmanlık alanıdır. Psikolojik danışmanların, öğrencilerin kendilerini anlamaya ve tanımaya çalıştıkları ergenlik döneminde, gelişim dönemi özellikleri hakkında bilgilendirilmeleri önem kazanmaktadır. Okul Rehberlik Servisleri tarafından farklı kişilik özelliklerine sahip ergenlerin, Çatışma çözme becerilerini araştırılarak, daha sağlıklı Çatışma çözme becerilerini edinmelerine yardımcı olunabilir. Dolayısıyla, psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışacak bireylere, eğitim süreçleri içerisinde, çatışma çözme becerileri ve aile eğitiminde anne baba tutumları ile ilgili kuramsal ve uygulamalı dersler verilebilir. Aynı zamanda çatışma çözme becerileri ve anne baba tutumları ile ilgili veli ve öğrenci eğitim programları düzenleyebilme yeterliliğine sahip olabilmeleri için de, uygulamalı eğitim almaları sağlanabilir.

2. Anne baba tutumlarının Çatışma çözme becerileri üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Anne babalara yönelik olarak anne baba tutumlarının öğrencilere olan etkisinin işlendiği eğitim seminerleri düzenlenebilir. Bununla alakalı Milli Eğitim Bakanlığınca Okul Rehber Öğretmenlere Hizmet içi Eğitim faaliyeti olarak verilen 0-18 Yaş Aile Eğitim Programı tüm Rehber öğretmenlere verilip bu faaliyetin daha fazla yaygınlaşması sağlanabilir.
3. Öğrencilere yönetici ve öğretmenlerinin öğrencilerin kendilerini rahatlıkla ifade edecekleri demokratik tutum içeren davranışları özendirmeleri son derece önemlidir. Bundan dolayı demokratik anne baba tutumun yaygınlaşması yanında demokratik öğretmen tutumu ve demokratik yönetim(okul idarecileri için) tutumunun önemine yönelik değişik etkinlikler yapılabilir
4. Ergendeki enerji fazlalığının olumlu yöne kanalize edilmesi gerekmektedir. Bireyin ilgi ve yeteneklerine göre; resim, spor, müzik, vb. tespit edilen alanlara yönlendirilmesi ve eğitim için imkân ve gerekli ortamlar oluşturulmalıdır.
5. Çatışma çözme becerileri eğitimle geliştirilebilir. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hem okul öncesi eğitimde, hem de ilköğretim ve ortaöğretimde çatışma çözme becerilerini geliştirmeye yönelik program düzenlemeleri yapılabilir. Rehberlik servisi tarafından okullarda öğrencilerin çatışma çözme becerilerini geliştirmeye yönelik grup rehberliği veya grupla psikolojik danışma uygulamaları yapılabilir.
6. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlere ve okul idarecilerine yönelik ergenlerin gelişimsel özellikleri, bireysel farklılıkları, problem çözme becerileri konusunda hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenerek detaylı bilinçlendirilmeleri önerilebilir.

6.2.2. İleri Araştırmaya Dönük Öneriler

1. Bu çalışma Konya ili meram ilçesindeki seçilen öğrencilerle yapılmış olup daha büyük ve farklı bir örneklem ile yapılabilir. Yapılan çalışmada sadece ergenlerden bilgi alınmıştır. Farklı bir çalışma ile hem ergenlerden hem anne babalardan bilgi alınabilir.

2. Bu araştırmada öğrencilerin anne-baba tutumları ile çatışma çözmeye becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonraki araştırmalarda anne baba tutumları ile ilişkisi olduğu düşünölen farklı değişkenlere de yer verilebilir.
3. Öğrencilerin anne baba tutumları çatışma çözmeye becerileri ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiler konusunda fazla çalışma yapılmadığı gözlenmiştir. Özellikle öğrencilerin yaş ve sınıf seviyeleri, okul türleri ile anne baba algıları arasındaki ilişki üzerine yapılacak çalışmaların yararlı olacağı önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akgün Çıtak, E. (2006). *Çatışma çözümü eğitiminin hemşirelerin çatışma çözüm becerisi, yöntemi ve tükenmişlik düzeyine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Altıntaş. S. (2016). *Ortaokul öğrencilerindeki problemlerle ilgili internet kullanımı ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Arı, R., Şahin Seçer, Z. (2003). Farklı ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,
- Arslan, C. (2005). *Kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının yüklenme karmaşıklığı açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri, Konya.
- Arslan, C., Hamarta, E., Arslan, E., & Saygın, Y. (2010). *Ergenlerde saldırganlık ve kişilerarası problem çözmenin incelenmesi*. *İlköğretim Online*, 9(1), 361-378, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Aslan, Ş. (2008). Bireylerarası çatışma çözümleme yöntemlerinin algılanan stres düzeyiyle ilişkilerinin araştırılması. *KMU İİBF Dergisi*, 10
- Atay, T. (2004). Erkeklik en çok erkeği ezer. *Toplum ve Bilim*, 1: 101, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bacon.Johnson, D. W. Ve Johnson R.T. (1997). The impact of conflict resolution training in middle school, *Journal of Social Psychology*, 11(22).
- Bahadır, Ş. (2006). *Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Çatışma Çözme Stratejileri ve Olumsuz Duygudurumunu Düzenleme Arasındaki İlişki*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baraldi, C. ve Iervese, V. (2010). Dialogic mediation in conflict resolution education. *Conflict Resolution Quarterly*, 27(4), 423-445.

Baran, G. (2005). *Dört-beş yaş çocuklarının sosyal davranışlarının ve aile ortamlarının İncelenmesi*, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı:321, Haziran

Basım, H. N., Çetin, F. ve Meydan, C. H. (2008). Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarında kontrol odağının rolü. *Selçuk Üniversite Social Sciences Institute Journal*,.

Basım, H. N., Çetin, F., ve Tabak, A. (2009). Beş faktör kişilik özelliklerinin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarıyla ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 20-37.

Basım, H.N., Çetin, F. ve Medyan, C.H. (2009). Kşilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kontrol Odağının Rolü. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 57-69.

Basit, A., Rahman, F., Jumani, N. B., ve Malik, S. (2010). An analysis of conflict resolution strategies in pakistani schools. *International Journal of Academic Research*, 2(6), 212-218.

Berber, Ş., (1990), *Sosyo-Ekonomik Faktörlerin ve Ana-Baba Tutumlarının Okul Başarısına Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Toplumsal Bilimler Enstitüsü.

Bilgin, A. (2008). *Okullarda şiddeti önlemede bir yöntem çatışma çözme*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Borbely, C. J., Graber, J. A., Nichols, T., Brooks-Gunn, J., ve Botvin, G. J. (2005). Sixth graders' conflict resolution in role plays with a peer, parent, and teacher. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(4), 279-291.

Bortner, L. K. B. (2004). *The effect of conflict resolution education on elementary school students*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Pennsylvania State University, Pennsylvania.

Bunker, D. K. (2002). *Conflict resolution programs in middle schools: a case study*. (Yayınlanmamış doktora tezi). University of La Verne, California.

Burnes, C. (2007). *The effectiveness of a conflict resolution curriculum, Too Good for Violence, for fourth graders.* (Yayınlanmamış doktora tezi). Mississippi State University.

Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı.* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Catterall, J. S. (2007) Enhancing peer conflict resolution skills through drama: an experimental study. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 12(2), 163-178.

Cooperative, competitive and individualistic learning. (4th ed). Boston: Allyn & Crawford, D. ve Bodine, R.(1996) *Conflict Resolution Education: A Guide to Implementing Programs in Schools*, Washington, DC:

Çalıkoğlu, T. (2010). *Lise Öğrenimine Devam Eden Ailesinin Yanında Yaşayan Öğrencilerle, Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Öğrencilerin Çatışma Çözme Davranışı İle Öfke İfade Stillerinin Karşılaştırılması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çoban, R. (2002). *Çatışma Çözümü Eğitiminin İlkokul Öğrencilerinin Çatışma Çözümleme Stratejileri Üzerine Etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Darling, N. (1999). Parenting style and its correlates. ERIC Digest. *ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education Champaign IL.*

Demirhan, M. (2002). *Kendini açma düzeyleri farklı genel lise öğrencilerinin bazı değişkenler açısından saldırganlık düzeylerinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.

Deniz, M. E., Karakuş, Ö., Traş, Z., Eldeliklioğlu, J., Özyeşil, Z., Hamarta, E. (2013). *Parental Attitude Perceived By University Students As Predictors Of Subjective Well-Being And Life Satisfaction,* *Psychology*, 3(4), 169-173

Deniz, M.E., Arslan, C., ve Hamarta, E. (2002). *Lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi.* *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 31, 374-389.

Deutsch, M. (1993). Constructive Conflict Resolution: Principles, Training And Research. *Journal of Social Issues*, 50 (1), 13-14.

Dökmen Ü., İletişim Çatışmaları Ve Empati, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2003.

Durmuş, R. (2006). 3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri İle Anne Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Efiliti, E. (2006). *Orta öğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin saldırganlık, denetim odağı ve kişilik özelliklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Erem, F. (2008). *Çatışma çözme eğitiminin şiddet yönelimli öğrencilerin velilerinin çatışma çözme becerileri üzerindeki etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Ergül, H. (2008). *Müzakere (problem çözme) ve arabuluculuk eğitim programının ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin çatışma çözüm becerileri, atılganlık becerileri ile saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Ersoy, S. (2001). *Çocuk yuvasında kalanlarla ailesiyle yaşayan dokuz-onbir yaş grubundaki çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Eva, A. M. (2003). Conflict resolution and bullying: examining the effects of a bullying conflict resolution program on children's strategies to resolve bullying. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Laurentian University, Ontario.

Gentry, W. D. (2000). Anger free. Ten basic steps to managing your anger. New York: Harper Collins Publishers Inc.

Glasser, W. (1990). The quality school. New York: Hearper & Row Publication.

Glick, L. B. (2005). *Effects of a conflict resolution program on the interpersonal behavior of second grade students*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kean University.

- Gordon, T. (2005). *E.Ö.E. – Etkili Öğretmenlik Eğitimi*. Sistem Yayıncılık: İstanbul.
- Gökçedağ, S., (2001), *Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı Ve Kaygı Düzeyi Üzerinde Anne- Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Graves, K. N., Frabutt, J. M., ve Vigliano, D. (2007). Teaching conflict resolution skills to middle and high school students through interactive drama and role play. *Journal of School Violence*, 6(4), 57-79.
- Gündoğdu, R. (2009). *Yaratıcı Drama Temelli Çatışma Çözme Programının Ergenlerde Öfke, Saldırganlık ve Çatışma Çözme Becerisine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündoğdu, R. (2010). Ortaöğretim dokuzuncu sınıf öğrencilerinin çatışma çözme düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 35(378), 8-16.
- Gündoğdu, R., Izgar, H. (2010). Yaratıcı drama temelli çatışma çözme programının ergenlerin çatışma çözme becerisine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*,
- Güner, İ. (2007). *Çatışma çözme becerilerini geliştirmeye yönelik grup rehberliğinin lise öğrencilerinin saldırganlık ve problem çözme becerileri üzerine etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Hatunoğlu, A., (1994), *Ana Baba Tutumları İle Saldırganlık Arasındaki İlişkiler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hempel, S., Miles, J. N. V. ve Wolfradt, U. (2003). Perceived parenting styles, depersonalisation, anxiety and coping behaviour in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 34, 521–532.
- Hisli Şahin, N., Basim, H. N. ve Çetin, F. (2009). Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarında kendilik algısı ve kontrol odağı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 57-69.

Hoffman, B. (2010). *Cooperative learning, character education, conflict resolution among eighth graders, their teacher intervention with bullying and their experiences with cyber, physical, and relational bullying*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dowling College, New York.

İlleez, M. (2006). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadığı çatışmalar ve bu çatışmaların çözüm stratejilerinin sosyal yapılandırıcılık kuramına dayalı olarak incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Jenkins, S., Ritblatt, S. ve McDonald, J. S. (2008). Conflict resolution among early childhood educators. *Conflict Resolution Quarterly*, 25(4), 429-450.

Jersild, A.T., (1979), *Çocuk Psikolojisi* (Çeviren: Günçe, G.), Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Johnson, D. W., Johnson, R. T., Dudley, B. ve Magnuson, D. (1995). Training elementary school students to manage conflict. *The Journal of Social Psychology*, 135(6), 673-686.

Johnson, D. W., Johnson, R., Dudley, B., Mitchell, J., ve Fredrickson, J. (1997). The impact of conflict resolution training on middle school students. *The Journal of Social Psychology*, 137(1), 11-21.

Johnson, Roger T., & Johnson, David W. (1994). *Learning together and alone*:

Joshi, A. (2008). Conflict resolution between friends during middle childhood. *The Journal of Genetic Psychology*, 169(2), 133-148.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar. (Sosyal Psikolojiye Giriş)*. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Karahan, T. F. (2006). Bir İletişim ve Çatışma Çözme Beceri Eğitimi Programı'nın üniversite öğrencilerinin güvengenlik düzeylerine etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 217-230.

Karahan, T. F., Sardoğan, M. E., Güven, M. Ç., Özkamalı, E. ve Dicle, A. N. (2006). İnsan ilişkileri ve iletişim dersi'nin öğretmen adaylarının çatışma çözme ve empatik beceri düzeylerine etkisi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 23, 127-136.

Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (17.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karataş, Z. ve Gökçakan, Z. (2010). Psikodrama teknikleri kullanılarak yapılan grup uygulamasının ergenlerin çatışma çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(4), 357-366.

Karip, E. (1999). *Çatışma yönetimi*. Ankara, Pegem A Yayıncılık.

Kavalcı, Z. (2001). *Çatışma Çözme Becerileri Eğitimi Programının Üniversite Öğrencilerinin Çatışma Çözme Biçimleri Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kayan, H. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Saldırganlık ve boyun eğici davranışlarının algılanan Anne-baba tutumları açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi. Konya

Keleş, S. ve Alisinanoğlu, F. (2012). The examination of preschool teacher candidates' peer conflict resolution suggestions during picture storybook reading. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12, 3075-3081.

Keskin, G. (2007). *Ergenlerin ruhsal durumları ve ebeveyn tutumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Kılıçaslan, A. (2001). *Aile fonksiyonlarının algılanan farklılaşmış anne- baba yaklaşımının kardeş ilişkileri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Kordi, A. ve Baharudin, R. (2010). Parenting Attitude and Style and Its Effect on Children's School Achievements. *International Journal of Psychological Studies* Vol. 2(2). Web: www.ccsenet.org/ijps adresinden alınmıştır.

Korkut, F. (2004). *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Anı Yayıncılık, Ankara

Koruklu, N. (1998). "Arabuluculuk Eğitiminin İlköğretim Düzeyindeki Bir Grup öğrencinin Çatışma Çözme Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi". *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi: Ankara.

Koruklu, N., & Aysan, F. (2006). Arabuluculuk eğitiminin iletişim ve çatışma çözme becerisine etkisi: bir grup üniversite öğrencisi üzerinde çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 15-19.

Koruklu, N., Yılmaz, N. (2010). Çatışma çözme ve arabuluculuk eğitimi programının okul öncesi kurumlara devam eden çocukların problem çözme becerisine etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1/1, Aralık

Kulaksızoğlu, A (1985). Anne ve Baba Tutumları Açısından Gençlik Sorunları, *Aile ve Çocuk Dergisi*, (4), 48-53.

Kulaksızoğlu, A. (2003). *Kişisel Gelişim Uygulamaları* (1. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Kuş, M. (2007). *Çatışma Çözümü Eğitim Programının Anadolu Lisesi Düzeyindeki Bir Grup Öğrencinin Çatışma Çözme Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu J. Anne-Baba Tutumları Ölçeği Edit: Yıldız Kuzgun ve Feride Bacanlı: *Pdr'de Kullanılan Ölçekler*. Ankara Nobel Yayın Dağıtım 2005.

Latipun, S., Nasir, R., Zainah, A. Z. ve Khairudin, R. (2012). Effectiveness of peer conflict resolution focused counseling in promoting peaceful behavior among adolescents. *Asian Social Science*, 8(9), 8-16.

Leventhal, J. E. (2007). *Conflict resolution strategies in young children: do they do what they say?* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). University of North Texas, Denton.

Lipschutz, B. D. (2010). The use of digital storytelling to improve the effectiveness of social and conflict resolution skill training for elementary students. (Yayınlanmamış doktora tezi). Temple University, Philadelphia.

Masalıcı, D. A. (2001). *Aile içi etkileşimlerle çocuğun saldırganlık düzeyi ve uygun davranışlarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Mayorga, M. G. (2005). *The effects of conflict resolution education on sixth-grade students' attitudes, beliefs, opinions and conflict resolution style*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Texas A&M University, Texas.

Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S., (2006). *Maternal and Paternal Parenting Styles in Adolescents: Associations with Self-Esteem, Depression and Life-Satisfaction*. Journal Of Child and Family Studies: 16(1), 39-47.

Mourer, R. E. (1991). *Managing conflict: Tactics for school administrators*. London: Jossey-Bass Publisher.

Mutluoğlu, S. ve Serin, O. (2012). Çatışma çözme eğitim programının ilkököl 5. sınıf öğrencilerinin çatışma çözme becerilerine etkisi. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling* 25-34.

Mutluoğlu, S. ve Topses, G. (2012). İlkoköl öğrencilerinin çatışma çözüm becerilerinin sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling* 54-63.

Öğülmüş, S. (2004). *Ben Sorun Çözebilirim: Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi* (2. baskı). Babil Yayıncılık: Ankara

Öner, N. (1997). *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler; Bir Başvuru Kaynağı*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. İstanbul (3. Baskı)

Öner, U. (2000). Çatışma Çözme ve Arabuluculuk Eğitimi. *İlköğretimde Rehberlik*. (Editör: Yıldız Kuzgun) (2. Baskı). (198-237). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Özcan, H., (1996). İlkoköl Öğrencilerinin Özgüvenleri, Akademik Başarıları ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, A. A. (2013). Çatışmanın doğası. E. Ceyhan (Ed.), *Çatışma ve stres yönetimi-I* içinde (ss.2-21). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Öztemel, K.(2009) *Ergenlerin çalışma anlayışının incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, C., Şanlı, D. (2007). Annelerin eğitim durumunun çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Ege Pediatri Bülteni*,

Öztürk, M. (2007) *Çocuk Psikiyatrisi*, Uçurtma Yayınları, İstanbul.

Özyürek, A., Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25

Pekkaya, B. (1994). “Arbulucu Yolu ile Çatışmalara Çözüm Bulma, Arabuluculuk Eğitiminin Okullarda Uygulanması ve Bu Eğitimin Öğrencilerin Benlik Gelişimlerine, Liderlik Becerilerine, Saldırgan Davranışlarına ve Algıladıkları Problem Miktarına Etkisi” *Doktora Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Rehber, E. (2007). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana

Sağlam, S. (2007). *Lise Öğrencilerinin Ana-Baba İletişimi Sosyal Destek ve Ana-Baba Tutumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sarı , M , Sarı, S., Ötünç M.S (2008). İlköğretim öğrencilerinin demokratik değerlere bağlılıkları ve çatışma çözümü becerileri, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi.

Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerisine etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Sarı, S. (2005). *İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerine çatışma çözümü becerilerinin kazandırılmasında akademik çelişki, değer çizgisi ve güdümlü tartışma yöntemlerinin etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana

Seçer, Z., Sarı, H., Olcay, O. (2006). Anne tutumlarına göre okulöncesi dönemdeki çocukların ahlaki ve sosyal kural bilgilerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.

Serin, N. B., Derin, R. (2008) İlköğretim öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerisi algıları ve denetim odağı düzeylerini etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1): 1-18.

Sertelin, Ç. (2003). *Ebeveyn tutumlarının sosyo-kültürel yapı ve aile fonksiyonları ile ilişkisi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Sezer ,A. Kolaç, N. Erol S. Bir İlköğretim Okulu 4, 5, ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Anne Baba Tutumları ve Bazı Değişkenler İle İlişkisi. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi Cilt: 3, Sayı: 4, 2013*

Sezer Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1-19.

Smith, M. ve Sidwell, J. (1990). "Training And Implementation Guide For Student Meditation In Secondary Schools." *New Mexico Center For Dispute Resolution*.

Snyder, P. A. (2007). *Conflict resolution education: a middle school experience*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). American University, Washington.

Starling, N. A. (2001). *A narrative inquiry of conflict resolution programs in a south Georgia county's schools*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Georgia Southern University, Georgia.

Steinberg, L.(2003). Cognitive and affective development in adolescence. *Trends in Cognitive Science*, 9, 69-74.

Stevahn, L., Johnson, D. W., Johnson, R. T., ve Schultz, R. (2002). Effects of conflict resolution training integrated into a high school social studies curriculum. *The Journal of Social Psychology*, 142(3), 305-331.

Sürücü, A., ve Ceylan, T. (2013). Yatılı ilköğretim bölge okulundaki öğrencilerin kişilik özelliklerinin çatışma çözme davranışlarını yordama gücü. *Electronic Turkish Studies*, 8(6), 687-695.

Sweeney, B., ve Carruthers, W. L. (1996). Conflict resolution: history, philosophy, theory, and educational applications. *School Counselor*, 43, 326-344.

Şahin, F. S., Serin, N. B., ve Serin, O. (2011). Effect of conflict resolution and peer mediation training on empathy skills. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15,

Şahin. E. (2015). *Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Saldırganlık Davranışı Ve Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkiye Benlik Saygısı Düzeylerinin Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul

Tastan, N. (2004). Çatışma çözme ve akran arabuluculuğu eğitimi programlarının ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin çatışma çözme ve akran arabuluculuğu becerilerine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Taştan, N.(2010). Uygulamalı Grup Rehberliği Programları Dizisi. Çatışma Çözme Eğitimi ve Akran Arabuluculuğu.(Editör: Uğur Öner) (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Terzi, Ç. (2012). Çatışma yönetiminde arabuluculuk. E. Ceyhan (Ed.), *Çatışma ve stres yönetimi –I* içinde (ss.90-119). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Toksöz, E. (2009). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbalık eğilimleri ve aile tutumu arasındaki ilişki üzerine bir araştırma: Eskişehir il örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Törüner E.K, Büyükgönenç L. Büyüme ve gelişme. Çocuk sağlığı temel hemşirelik yaklaşımları, Ankara: Göktuğ Yayıncılık; 2012. s. 34-56.)

Travis Steven, L. (2005). *Teaching conflict resolution skills, using computer-based instruction, to at-risk junior high school students assigned to a disciplinary alternative education program*. (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Houston.

Tuzcuoğlu ve Erdoğan (2014) *Ortaokula Devam Eden 11 – 12 Yaş Grubu Çocukların Çatışma Çözme Davranışları İle Annelerinin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 8, Aralık 2014, s. 355-369

Tuzgöl, M. (1998). *Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Tümkiye, S., İflazoğlu, A., (1999) Ç. Ü. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin otomatik düşünce ve Problem çözme düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, 6(6): 143-158.

Türk, F. (2008). *Müzakere (problem çözme) ve arabuluculuk eğitim programının ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin çatışma çözüm becerileri üzerinde etkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Türnüklü, A. (2003). *Öğrenciler arasındaki çatışmaların çözümünde problem çözme ve arabuluculuk*. E. Karip (Ed.) Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem Yayınları.

Türnüklü, A. ve Şahin İ. (2002), *İlköğretim okullarında öğrenci çatışmaları ve öğretmenlerin bu çatışmalarla başa çıkma stratejileri*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi,

Türnüklü, A. ve Şahin, İ. (2004). *13-14 yaş grubu öğrencilerin çatışma çözme stratejilerinin incelenmesi*. Türk Psikoloji Yazıları, 7(13), 45-61.

Türnüklü, A., Kaçmaz, T., Gürler, S., Yaka, A., Türk, F., Kalender, A., Şevkin, B. ve Zengin, F. (2009). *Anlaşmazlık çözümü , müzakere ve akran-arabuluculuk. Okul Temelli Çatışma Çözümü ve Akran Arabuluculuk projesi*, no: 106K094.

Türnüklü, A., Kaçmaz, T., İkiz, E. ve Balcı, F. (2009a). *Liselerde şiddetin önlenmesi anlaşmazlık çözümü, müzakere ve akran arabuluculuk eğitim programı*. Ankara: Maya Akademi.

Türnüklü, A., ve İllez, M. (2006). *Öğretmenlerin, öğrenci çatışmalarını çözüm strateji ve taktiklerinin sosyal oluşturmacılik perspektifinden incelenmesi*. Eurasian Journal of Educational Research (EJER), (22), 221-232.

Uçar, E. (2003). *İlköğretim Okullarında Öğrenci Çatışmaları Ve Öğrencilerin Bu Çatışmaları Çözmek İçin Kullandıkları Çatışma Çözüm Stratejileri..* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi.

Uluğtekin, S. (1977). *Çocuk yetiştirme yöntemleri açısından ana baba çocuk ilişkileri, ana baba davranışları ile çocuğun saldırganlık ve bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkinin araştırılması*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uysal, A. ve Bayık Temel, A. (2009). Şiddet karşıtı eğitim programının öğrencilerin çatışma çözüm, şiddet eğilimi ve şiddet davranışlarına yansımaları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi/Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 12(1).

Uysal, Z. (2006). *Çatışma çözme eğitim programının ortaöğretim dokuzuncu sınıf düzeyindeki öğrencilerin çatışma çözme becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Ünüvar, A. (2007). *Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Anne ve Baba Tutumları ile Kendine saygı Düzeylerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Warner, S. L. (2005). *The effects of peer mediation on conflict resolution in elementary school students*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Northcentral University.

Yalçın,(2004). *Ailelerinden aldıkları destek düzeyleri farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Yaman, E. ve Türker, S. (2011). İlköğretim öğretmenlerinin çatışma yönetim stratejileri ve öfke ifade düzeyleri arasındaki ilişki. *Akademik Bakış Dergisi*, 23,

Yavuzer, H. (1996). *Çocuk psikolojisi (13. Basım)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H., (2000), *Ana Baba ve Çocuk*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, Y., Karataş, Z. ve Gündoğdu, R. (2013). Ergenlerin çatışma çözme davranışlarının incelenmesi: nicel ve nitel bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi*

Yıldırım, E., (2006). *Yetiştirme Yurtlarında ve Ailesinin Yanında Kalan İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Çatışma Çözme ve Öfke İfade Stillerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Yılmaz, A. (2009). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin anne baba tutumları ile kararsızlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Yılmaz, Y. (2007). *Anne Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Zengin, F. (2008). *Müzakere (problem çözme) ve arabuluculuk eğitim programının ilköğretim 4.-5. sınıf öğrencilerinin çatışma çözüm stilleri ve atılacak becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir

EKLER
ÖLÇEK FORMU
AÇIKLAMA

Sevgili öğrenciler, bu formda sunulan ölçeklerden elde edilen sonuçlar, yüksek lisans tez çalışmamızda kullanılacaktır. Bu bilgilerin gizli kalacağı ve başka hiçbir yerde hiçbir şekilde kullanılmayacağı araştırmacı tarafından garanti edilmektedir. Ölçeklerin maddelerine içtenlikle cevap vermeniz, tez çalışmamızın amacına ulaşabilmesi açısından son derece önemlidir.

Formu doldururken lütfen kurşun kalem kullanınız. Duyarlılığınız ve katkınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Zeliha TRAŞ
Danışman

Enes AYDIN
Yüksek Lisans Öğrencisi

KONYA-2016

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.Cinsiyetiniz	Kız ☐	Erkek ☐
2. Yaşınız (Lütfen yazınız)		
3. Sınıf Düzeyiniz	9. sınıf ☐	10. sınıf ☐ 11.sınıf ☐
	8.sınıf ☐	
4.Annenizin Eğitim Durumu	İlkokul ☐	Lise ☐
	Ortaokul ☐	Üniversite ☐
5.Babanızın Eğitim Durumu	İlkokul ☐	Lise ☐
	Ortaokul ☐	Üniversite ☐
6. Ailenizin Gelir Düzeyi	0-1000 TL ☐	1501-2000 TL ☐
	1001-1500 TL ☐	2001 ve üstü ☐

ÇATIŞMA ÇÖZME DAVRANIŞLARI BELİRLEME ÖLÇEĞİ (ÇÇDBÖ)

Değerli öğrenciler bu ölçeğin amacı , kişilerarası ilişkilerde yaşadığınız çatışma durumlarında gösterdiğiniz tepkileri belirlemektir. Sizden istenen ölçekte yer alan çatışma durumlarında nasıl davrandığınızı 1 ile 5 arasında derecelendirmenizdir. (X) işaretleyiniz.

MADDELER	Hiç uygun değil	Biraz uygun	Orta derecede uygun	Oldukça uygun	Çok uygun
1.Çok önem verdiğim ve gizli tuttuğum bir konuda arkadaşım gelişigüzel konuşursa onunla kavga ederim	1	2	3	4	5
3.Arkadaşım izinsiz cüzdanımdan fotoğrafımı alsa onunla kavga ederim	1	2	3	4	5
4.Arkadaşımı sınıfta kimse yokken benim ceketimin ceplerini karıştırdığını görsem neden bunu yaptığını sorarım	1	2	3	4	5
5.Arkadaşım benim hakkımda yalan yanlış dedikodu yapsa ben de onun hakkında dedikodu yaparım	1	2	3	4	5
9.Sınıftaki bir arkadaşım doğum günü partisine beni davet etmese o arkadaşşıma küserim	1	2	3	4	5
10.İki arkadaşım kavga etseler ve benim de bir taraf tutmamı söyleseler bu yaptıklarının yanlış olduğunu söyler ve onların konuşmalarını sağlarım	1	2	3	4	5
13.Beden eğitimi dersinde birisinin çantaları karıştırdığını görsem gidip o çocuğu döverim	1	2	3	4	5
17.Bir grubun okul çıkışında bizim sınıfın eşyalarına zarar verdiğini görsem sınıf arkadaşlarımı alarak onlarla kavgaya giderim	1	2	3	4	5
20.Sınıfta düzenlenen bir partiye arkadaşlar bana haber vermeden gitseler onlara neden haber vermediklerini sorup konuşurum	1	2	3	4	5
21.İki öğrenci birbiriyle kavga ederken benim kitabımı yırtsalar ben de onların kitaplarını yırtarım	1	2	3	4	5
24.Türkçe dersinde oluşturulan münazara gruplarında beni gruba almasalar niçin almadıklarını sorup katılmak istediğimi belirtirim	1	2	3	4	5

(ABTE) ÖLÇEĞİ

Size, ana babaların çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen bu cümleleri okuyup bunların annenizin ve babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derecede benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu düşünerek cevap kâğıdınızdaki seçeneklerden uygun bulduğunuzu **(X)** işaretlemenizdir.

1) Hiç uygun değil 2) Pek uygun değil 3) Biraz uygun 4) Çok uygun 5) Tamamen uygun

MADDELER	ANNE					BABA				
	Hiç uygun değil	Pek uygun değil	Biraz uygun	Çok uygun	Tamamen uygun	Hiç uygun değil	Pek uygun değil	Biraz uygun	Çok uygun	Tamamen uygun
1. Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3. Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
7. Elimden geldiği kadar, her konuda benim fikrimi almaya özen gösterir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
12. Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
20. Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni tesvik eder.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
34. İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
40. Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Enes AYDIN	İmza:	
Doğum Yeri:	Cihanbeyli		
Doğum Tarihi:	19.05.1987		
Medeni Durumu:	Evli		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	İnönü İ.Ö. Okulu		Konya/Yunak	1994-2001
Lise	Karatay Lisesi		Konya/Karatay	2001-2004
Lisans	Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi	PDR	Konya	2004-2008
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	PDR A.B. Dalı	Konya	2013-2017
Becerileri:	İletişim becerileri,			
İlgi Alanları:	Kitap, psikoloji,			
İş Deneyimi:	2009-2011 Sivas Koyulhisar Cumhuriyet İ.Ö. Okulu Rehberlik Öğretmeni 2011-2013 Karatay Saraçoğlu Toki Mustafa Çetin O.O Rehberlik Öğretmeni 2013 -... Meram Mehmet Katırcı İ.H. Orta Okulu Rehberlik Öğretmeni			
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Doç. Dr. Zeliha TRAF 533 282 26 76			
Tel:	0 505 824 01 11			
Adres	Meram Mehmet Katırcı İmam Hatip Ortaokulu – Ayan Bey Mah. Meram bağı sok. No:4 Meram/Konya Mail adresi: enespdr144@gmail.com			